

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN GÖZÜYLE 1974 KIBRIS BARIŞ
HAREKÂTI ÜZERİNE BİR SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

Hazırlayan

Bilgin Ayhan

Tarih Anabilim Dalı

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Selçuk Duman

TOKAT – 2012

SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİ GÖZÜYLE 1974 KIBRIS BARIŞ
HAREKATI ÜZERİNE BİR SÖZLÜ TARİHİ ÇALIŞMASI

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 08/02/2012

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan: Doç. Dr. Selçuk DUMAN

Üye: Yrd. Doç. Dr. Osman YILDIZ

Üye: Yrd. Doç. Dr. İsmet TÜRKMEN

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
25/1/2012-tarih ve 01/01 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul
edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali Açıkel

İmza

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(.../.../20...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

ÖZET

Kıbrıs Adası 1571 yılında Osmanlı hâkimiyetine girdi. Bu hâkimiyet 1878 yılına kadar devam etti. Osmanlı Devleti, 1878 yılında Rus tehlikesine karşı kendisine destek sağlamak için Kıbrıs'ı İngilizlere geçici olarak devretti. Kıbrıs'ın İngiltere'ye devrinden sonra Rumlar, Enosis isteklerini gerçekleştirmek için çalışmalara başladılar. Türklere karşı baskılarını giderek arttıran Rumlar kurdukları EOKA terör örgütünü, 1 Nisan 1955 tarihinde harekete geçirdiler. Buna karşılık Kıbrıs'ta bulunan Türkler de 1958 yılında kendilerini korumak amacıyla TMT adını verdikleri teşkilatı kurdular.

İngilizlerin Kıbrıs üzerindeki hâkimiyeti, 1960 yılına kadar devam etti. 1960 yılında, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. Anlaşmalar gereğince de Adaya, Türk ve Yunan askerleri yerleştirildi. Fakat kurulan bu Cumhuriyet, Rumların Türklere karşı sistemli olarak saldırıları sonucu yıkıldı.

Rumların Türklere karşı yapmış olduğu saldırılar belirli dönemlerde yoğunlaşmakla beraber 1974 yılına kadar devam etti. 15 Temmuz 1974 tarihine gelindiğinde Rumlar arasında, Enosis'e ulaşma yöntemleri konusunda baş gösteren ayrılıklar son noktaya ulaştı. Bu tarihte Başpiskopos Makarios'a karşı Yunanistan tarafından organize edilen ve Ada'da bulunan Yunan Subaylarının örgütlediği bir darbe gerçekleşti.

15 Temmuz Darbesi Türkiye tarafından Enosis'in gerçekleşmesi olarak yorumlandı. Derhal toplanan hükümet, 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a askeri müdahale kararı aldı. Bu müdahalenin amacı Kıbrıs'ta demokrasiyi yeniden temin etmektir.

Yaptığımız çalışmada; öncelikle Kıbrıs'ın tarihine kısaca değinildi. Ardından 1974 yılına kadar olan süreçte yaşanan çatışmalar aktarıldı. Ancak tezimizin ana metnini Kıbrıs Barış Harekâtı'na bizzat katılmış ve orada aylarca kalmış olan Kıbrıs gazilerinin söylemleri oluşturmaktadır. Çünkü onlar, olaylara birebir şahit oldukları için söyledikleri önemlidir. Bu çerçevede konuyla alakalı kitaplar, makaleler, tezler, arşiv belgeleri ve gazeteler incelendi. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ise Kıbrıs gazilerinin bakış açısı ile anlatılmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: TMT, EOKA, Enosis, Garantörlük Anlaşması, Kıbrıs Gazileri

ABSTRACT

Island of Cyprus entered the Ottoman rule in 1571. This rule continued until 1878. The Ottoman Empire in 1878 to provide support for him against the danger of Russian temporarily handed over Cyprus to the British. After Cyprus transfer to England, The Greeks began to perform the work for Enosis. Gradually increase the pressure on the Turks, the Greeks mobilized the EOKA terrorist organization, on 1 April 1955. In contrast the Turks in Cyprus founded an organization in 1958 in order to protect themselves which they called TMT.

British rule on Cyprus continued until 1960. In 1960, The Republic of Cyprus was established under guarantee of Turkey, Greece and Britain. Turkish and Greek troops in the island were placed in accordance with the agreements. However this republic was destroyed as a result of systematically attacks of Greeks against the Turks.

Greeks attacks against the Turks continued until 1974. By the deadline of July 15, 1974 the differences in achieving methods of Enosis among the Greeks reached the last point. This date was a coup against Archbishop Makarios by Greek Officers. This coup was organized by Greece.

Coup of July 15, was interpreted as the fulfillment of Enosis by the Turkey. The Government collected immediately and decided to military intervention in Cyprus on 20 July 1974. The purpose of this intervention was restored the democracy in Cyprus.

In our study, first briefly touched on the history of Cyprus. Then we transferred the conflict until 1974. However, the main text of our thesis is discourses of veterans who participated to the Cyprus Peace Operation and have lived for months in Cyprus.

Because they are a witness to events and hence their discourses are important. In this context, relevant books, articles, theses, archival material and newspapers were examined. Cyprus Peace Operation in 1974 was tried to be told with the point of view of the veterans.

Key Words: TMT, EOKA, Enosis, Agreement of Guarantor, Veterans of Cyprus.

ÖNSÖZ

Akdeniz'in kilit bir bölgesinde yer alan Kıbrıs, tarih boyunca önemini korumuştur. 1571 yılından itibaren Ada'ya Türk nüfusu yerleşmeye başlamış, fakat Kıbrıs'ta bulunan Rumlar, Türkleri buradan atabilmek ve Enosis hayallerini gerçekleştirebilmek için her yolu denemişlerdir. Rumların Türkleri Ada'dan atma çabaları Kıbrıs'ın İngiltere'ye devrinden sonra hız kazanmış, 1950 yılından sonra ise artık son haddine ulaşmıştır. Bu çerçevede Rumlar çeşitli terör saldırıları ile Türkleri yıpratmaya çalışmışlardır.

1974 yılında yaşanan olaylar sonucunda "Meşru Kıbrıs Devleti" ortadan kaldırılmış ve cunta yönetimi oluşturulmuştur. Bu yüzden, Kıbrıs üzerinde garantörlük hakkı bulunan Türkiye, Ada'daki hukuksuzluğu ortadan kaldırmak ve demokrasiyi yeniden temin etmek üzere Kıbrıs'a müdahale etme kararı aldı. Bu kararını da 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a girerek gerçekleştirdi.

Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili olarak yazılan eserlere genel olarak baktığımızda görüyoruz ki Kıbrıs gazilerinin gözlem ve değerlendirmelerine gereği kadar yer verilmemiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı'na dışarıdan bakıldığında birinci ve ikinci harekât 3'er günden toplam 6 gün sürmüştür. Fakat cephede ve savaş meydanında yaşananlar acaba ağızdan çıktığı kadar kolay anlatılabilir mi? Harekâtı başarıya ulaştıran askerler acaba Kıbrıs'ta neler yaşadılar? Kıbrıs'ta yaşananlara uzaktan bakmak acaba savaşa katılan askerlerin neler hissettiklerini ve neler yaşadıklarını anlamamızda yeterli olacak mıdır? Bu soruları kendime sorduğumda elbette yeterli bir cevap alamadım. Bu sorulara cevap bulmak için gidilmesi gereken adresin bizzat Kıbrıs gazilerinin kendileri olduğunu gördüm.

Bu çalışmayı yapmamda etkili olan unsurlardan biri akrabam olan Kıbrıs gazisi Nazım Bektaş'tır. Zaman zaman bir araya geldiğimizde anlattıklarından Kıbrıs Barış Harekatı'nın cephede çok farklı yaşandığını gördüm. Bunun üzerine Samsun'daki gazilerin hayatlarını ve Kıbrıs'ta yaşadıklarını anlatmanın Kıbrıs Barış Harekatı'nın değerlendirilmesinde önemli olduğunu anladım.

Bu çalışmada Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi, Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği ve Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği'nin büyük yardımlarını gördüm. Kıbrıs gazilerine, Muharip Gaziler Derneği aracılığıyla ulaşma fırsatı buldum. Gazilerle görüşürken hazırladığım sorular çerçevesinde bir tablo oluşturmaya çalıştım.

Bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında verdiğimiz bilgiler 1960 yılına kadar olan Kıbrıs tarihinden bahsetmektedir. Birinci bölümde, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekatı'nın başlamasına kadar olan süreç ele alınmıştır. Çalışmamızın asıl kısmını görüştüğümüz gazilerin verdiği bilgiler oluşturmaktadır. İkinci bölümde, Samsun'da görüştüğümüz 20 gazimizin biyografileri verilmiştir. Üçüncü bölümde Kıbrıs Barış Harekatı sırasında yaşanan olaylar gazilerimizin ifadeleriyle anlatılmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise gazilerimizin hareket sonrası eve dönüşleri ve sosyal – ekonomik durumları hakkında bilgi verilmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken bazı zorluklarla da karşılaştım. En önemli nokta bazı gazileri görüşme yapmaya ikna etmek olmuştur. Kimilerini ikna etmeyi başardım ancak bazılarını da maalesef görüşmeye ikna edemedim. Çalışmanın hazırlanması sürecinde Havza'da yaptığım görüşmelerin birçoğunda yanımda bulunan Nazım Bektaş'a,

Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Başkanı Harun Saat'e, Samsun merkezindeki yaptığım görüşmelerde beni destekleyen ve yardımcı olan Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Başkanı Ahmet Diril'e, Bafra'daki görüşmelerimde kolaylık sağlayan Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Başkanı Rahmi Şahin'e ve benimle görüşmeyi kabul eden tüm gazilerimize sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, gerek ders aşamasında gerekse tez aşamasında yardımlarını ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Selçuk DUMAN'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Saygılarımla

Bilgin AYHAN

İçindekiler

ETİK SÖZLEŞME	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix

GİRİŞ

1. İngiltere'nin Kıbrıs'ı İşgali ve Kıbrıs'ta İngiliz Yönetim Yapılanması.....	1
2. İngiliz Yönetimine Karşı Kıbrıs'ta Oluşan Tepkiler	9
3. 1955 Sonrası Ortaya Çıkan EOKA ve Ona Tepki Olarak Doğan TMT.....	13
4. Zürih ve Londra Antlaşmaları İle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşu.....	19

I. BÖLÜM

1. 1974 Yılına Kadar Meydana Gelen Olaylar	24
2. 15 Temmuz Darbesi	34
3. Kıbrıs Barış Harekâtı Kararının Alınması	36

II. BÖLÜM

1.SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN BİYOGRAFİLERİ.....	42
1.1. Nazım Bektaş	42
1.2. Harun Saat.....	43
1.3. Ahmet Diril.....	444
1.4. Fatma Aynur Gökçek.....	45
1.5. Hasan Öztürk	466
1.6. Hamit Semiz	46
1.7. Hakkı Atamer Tavsels	47
1.8. Fevzi Köse.....	48
1.9. Fahri Çamur.....	499
1.10. Arif Bostancı.....	50
1.11. Ahmet Yayla	50
1.12. Şakir Cengiz.....	51
1.13. Süleyman Yaşar Ünlüer	52

1.14. Rahmi Şahin	53
1.15. Mehmet Koç.....	544
1.16. İsmail Köksal	555
1.17. İsmail Alkan.....	55
1.18. Mahmut Uysal	56
1.19. Nefat Köksal	577
1.20. Yaşar Doğan	588

III. BÖLÜM

1.SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN VERMİŞ OLDUĞU BİLGİLER IŞIĞINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI	59
1.1. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Başlaması ve Askerlerin Sevki	59
1.1.1. <i>Deniz Yoluyla Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki</i>	59
1.1.2. <i>Havadan Atma Yöntemiyle Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki</i>	677
1.1.3. <i>Paraşütle Atlama Yöntemiyle Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki</i>	68
1.1.4. <i>Savaş Gemileri İle Çıkarma Gemilerinin Durumu ve Sevki</i>	72
1.1.5. <i>Birinci Harekâttan Sonra Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki</i>	75
1.2. Barış Harekâtı Sırasında Yaşanan Olaylar	76
1.3. Barış Harekâtının Sona Ermesi	1033

IV. BÖLÜM

1.SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN SAVAŞ SONRASI DURUMU.....	105
1.1. Savaşın Sona Ermesi ve Gazilerin Evlerine Dönmesi.....	105
1.2. Gazilerin Sosyal Ve Ekonomik Durumları	112
1.3. Gazilerin Bugünkü Duygu Ve Düşünceleri.....	1166
SONUÇ.....	118
KAYNAKÇA	1222
EKLER.....	1311
ÖZGEÇMİŞ.....	1444

GİRİŞ

1. İngiltere'nin Kıbrıs'ı İşgali ve Kıbrıs'ta İngiliz Yönetim Yapılanması

Kıbrıs, gerek jeopolitik gerekse jeostratejik açıdan Doğu Akdeniz'de kilit bir nokta durumundadır. (Duman, 2009: 25) Bu sebeple tarih boyunca çeşitli devletler ve kavimler arasında sürekli el değiştirmiştir. (İsmail, 1989: 11) Kıbrıs'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesi hukuken 1517¹ (Demir, 2005: 349), resmi olarak ise 1571 yılında olmuştur. (Duman, 2009: 25) Kıbrıs'a yerleşen Venedikli korsanların (Uzunçarşılı, 1995: 13; Çay, 1989: 7; Konur, 1946: 51) Doğu Akdeniz bölgesindeki ticareti engellemesi ve Türk gemilerine saldırımları Osmanlı Devleti'ni rahatsız ediyordu. (Çay, 1989: 7; İsmail, 1989: 14) Bölgenin güvenliğini sağlamak isteyen Osmanlı Devleti (İsmail, 1989: 14) Mayıs 1570'de 180 kadirga, 10 mavna, 170 barça ve Karamürsel denilen küçük deniz vasıtalarından oluşan toplam 360 parçalık donanmasıyla İstanbul'dan hareket ederek (Uzunçarşılı, 1995: 13) 2 Temmuz 1570 tarihinde Limasol bölgesinden Kıbrıs'a girdi.² (Çay, 1989: 8) 1 Ağustos 1571 tarihinde son olarak Magosa Kalesinin alınmasıyla Kıbrıs'ın fethi tamamlanmış oldu. (Çay, 1989: 9; Konur, 1946: 59; Uzunçarşılı, 1995: 14) Kıbrıs'ın fethinin bir diğer sebebi de bölgedeki Ortodoks halkın Kıbrıs'ın fethini istemesiydi. (Alasya, 1983: 2053) Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı almasıyla birlikte Ada'da bulunan Ortodoks halka geniş imtiyazlar verildi. (Konur, 1946: 66; Manizade, 1965: 34) Bunun yanı sıra İmparatorluğun yönetim

¹ Yavuz Sultan Selim öncelikle 1516 yılında Mercidabık ve 1517 yılında Ridaniye savaşlarıyla Memluk Devleti'ni yenerek Memluk topraklarını ele geçirdi. Böylece Memluk Devleti'ne Kıbrıs için vergi veren Venedikliler 1517'den sonra bu vergiyi Osmanlı Devleti'ne vermeye başladılar. Bu sayede Kıbrıs hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlanmış oldu.

² İsmet Konur, Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'taki Türk Eserleri isimli eserinde bu tarihi 2 Temmuz olarak vermektedir.

anlayışı uyarınca Ada sakinlerine bütün dini haklar tanınmıştı. (Şahinler, 1979: 15; Gazioglu, 1991: 216; Manizade, 1965: 34)

308 yıllık Osmanlı idari yönetimi sonrası 19. Yüzyılının ikinci yarısında Kıbrıs'ın stratejik önemi ön plana çıkmış ve İngiltere bölgeye yerleşmek için bir neden aramaya başlamıştır. Bu dönemde Rusya'nın Osmanlı Devleti'ni 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda yenmesiyle birlikte Ruslar doğuda Kars, Ardahan ve Batum'u işgal etmiş, batıda ise Yeşilköy'e kadar gelmişlerdi. İngiltere ise Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durumdan yararlanmak istiyordu. Bunun üzerine Osmanlı Devleti'ne yardım teklif eden İngiltere bu yardımın karşılığında Kıbrıs Adası'nın geçici olarak kendilerine devredilmesini istemiştir. İngiltere'nin görünürdeki amacı Kıbrıs'a asker üslendirerek gerektiğinde Osmanlı Devleti'ne yardım edebilmektir. (Alasya, 1992: 231) Fakat asıl amacı Rusya'nın güneye yayılmasına engel olmak için Kıbrıs'a yerleşmektir. Çünkü İngilizler Rus saldırılarına karşı artık Osmanlı Devleti'nin bölgeyi savunamayacağına inanıyorlardı. (Şahinler, 1979: 17)

Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti açısından son derece ağır şartlar içeren Ayastefanos Antlaşması'nın imzalanması ve Osmanlı Devleti'nin durumu düzeltmek için İngiltere'ye başvurması üzerine, 4 Haziran 1878 tarihinde Kıbrıs'ın İngiltere'ye devredildiği iki maddelik anlaşma imzalandı. (Uçarol, 2001: 135; Çay, 1989: 14) Ada'nın İngiltere'ye kiralanması anlamına gelen Berlin Anlaşması'nın (Alasya, 1989: 2125) birinci maddesi devir konusundaki bilgiyi içermektedir. Bu maddeye göre;

Rusya Devleti, Batum ve Ardahan ve Kars ve yahud mevâki-i mezkûreden birini yed-i zabtında tutub da ileride her ne vakit olur ise

olsun muahede-i kat-iye-i sulhiyye ile tayin olunan Asya memalik-i şâhânesinden bir kısmını daha zabt ve istilâya tasaddi edecek olur ise olhalde İngiltere devleti memâlik-i mezkûreyi silah ile muhâfaza ve müdafaa etmek üzere Saltanat-ı seniyye ile birleşmeği taahhüd eder ve buna mukabil zât-ı hazret-i pâdişâhî dahi memâlik-i mahrûsede bulunan taba-i hıristiyanıyye ve sâirenin hüsn-i idare ve himayelerine müteallik ileride devleteyn beyninde kararlaştırılacak olan islâhat-ı lâzimeyi icra edeceğini İngiltere devletine vaad ile beraber devlet-i müşarünileyhayı taahhüdat-ı vâkıasının icrasına lâzım gelen vesâiti temin edebilecek bir hale koymak için kendisine Kıbrıs cezâiresini tahsis ve asker ikâmesiyle cezîreyi idare etmesine muvâfakat eyler. (Çay, 1989: 14)

Ancak dönemin padişahı II. Abdülhamit, durumu düzeltmek için İngiltere'yle yeniden masaya oturmuş ve bu anlaşma metnine “ Hukuk-i Şahaneme asla hâlel gelmemek şartıyla muahedenameyi tasdik ederim” ifadesini eklettikten sonra onaylamıştır.(Terzioğlu, t.y.: 21; Alasya, 1989: 2125; Çay, 1989: 14; Güler, 2004: 103) Bu devir anlaşması gereğince İngiltere, Osmanlı Devleti'ne 92.000 altın ödemiştir. (Çivi, 2004: 6)

Böylece Osmanlı Devleti bu anlaşmayla Ada'nın sahibi olma hakkını devam ettirmiştir. Ancak Ada'nın idaresinde bazı memnuniyetsizlikler de baş göstermiştir. Çünkü yapılan bu anlaşma Ada'da bulunan Müslümanların çıkarları, devlete ait olan malların durumu, Ada'nın nasıl yönetileceği ve bu yönetimin ne zaman son bulacağına dair herhangi bir bilgi içermiyordu. Bunun üzerine 1 Temmuz 1878 tarihinde ek bir

anlaşma imzalandı. Bu ek anlaşmaya göre; Ada'da şeri' mahkemeler varlığını sürdürecektir, camilere, Müslüman mezarlıklarına, okullarına ve diğer Müslüman kuruluşlara ait olan taşınır ve taşınmaz malların yönetimi Evkaf İdaresi'ne verilecek, İngiltere, Ada'daki giderleri aşan gelirleri Osmanlı Devleti'ne ödeyecek ve Osmanlı Devleti Kıbrıs'ta bulunan devlet ve padişah malları üzerinde istediği işlemi yapabilecektir. Bu ek anlaşmanın en önemli maddesi, İngiltere'nin Ada'da kalacağı zamanı belirleyen maddesidir. Bu maddeye göre; Rusya, Kars'ı ve aldığı diğer bölgeleri Osmanlı Devleti'ne geri verdiği takdirde İngilizler Ada'yı boşaltacaktır. Böylece 4 Haziran anlaşması da sona ermiş olacaktır. (Özersay, 2002: 2; Samani, 2007: 25; Şar, 2005: 6; Uçarol, 2006: 389)

Anlaşmanın imzalanmasının ardından 12 Temmuz 1878 günü Sami Paşa, İngiliz Amirali Hay'ın huzurunda padişahın fermanını okudu. (Hacek, 2005: 23; Denктаş, 1966: 12) Bu fermana göre, bazı şartlar çerçevesinde Ada'nın İngilizlere teslim edildiği açıklanıyordu. Bu açıklamanın ardından Baf kapısındaki askeri kışlaya gidilerek orada bulunan Türk sancağı askeri merasimle indirildi ve yerine İngiliz bayrağı çekildi. Bu sırada Rumlar, İngiltere ve Kraliçe lehinde tezahüratlar yapıyorlardı. Amiral Hay yaptığı konuşmada; Kıbrıs'ın idaresinin İngilizlere geçtiğini bildirdi ve herkesin kanun önünde eşit muamele göreceğini ifade etti. (Denктаş, 1966: 12) Bu merasimle birlikte kâğıt üzerinde halen devam etmesine rağmen Kıbrıs'taki 308 yıllık Osmanlı idaresi fiilen sona ermiş oluyordu. (Çay, 1989: 15) Devir teslim, yani bayrak törenleri 15 Temmuz günü Larnaka'da, 20 Temmuz günü de Magosa'da tekrarlandı. (Denктаş, 1966: 13)

Ada'nın İngiltere'ye devrinin ardından derhal yönetim yapılanmasında bazı değişiklikler yapıldı. Buna göre bölgede bulunan Türk kaymakamlar yerine İngiliz memurları tayin edildi. Mahkemelerde ve idari işlerde İngilizce yanında Türkçe ve Rumca resmi dil olarak kabul edildi. (Çay, 1989: 17) Kavanin Meclisi adıyla oluşturulan meclis, Osmanlı Devleti zamanındaki Divan'ın yerini aldı. Bu meclise üye olarak dört İngiliz Yüksek Memuru, üç de halk temsilcisi katıldı. 21 Haziran 1883 tarihinde yenilenen Kavanin Meclisi'nin üye sayısı on sekize çıkarıldı. Buna göre meclisin dokuz üyesi Rum, üç üyesi Türk, altı üyesi de İngiliz resmi görevlisidiler. (Alasya, 1964a: 70; Çay, 1989: 15)³ Bu meclise ek olarak İcraat Meclisi oluşturuldu. Dört hükümet memuru ve üç ek üyeden oluşan bu meclisin görevi, yapılacak kanunlar ve yayımlanacak emirler konusunda Yüksek Komiser'e yardım etmektir. Asayişin sağlanması için de Osmanlı döneminde kurulmuş olan Zaptiye Teşkilatı düzenlenerek İngiliz subaylarının idaresine verildi. (Alasya, 1964a: 71) Türk vakıf müesseseleri de 1878 Antlaşması ile birlikte İngilizlere devredilmiştir. Buna rağmen Rum vakıf müesseseleri kilisenin kontrolünde kaldı.⁴ Bunun bir sonucu olarak iki toplum arasında ekonomik bir uçurum yaratıldı. Çıkarılan kanunlarla ilkokullar da tam olarak İngilizlerin kontrolü altına alındı. (Alasya, 1964a: 82, 85)

Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan bu anlaşma, 5 Kasım 1914 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Bu tarihte İngiltere, Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanında Birinci Dünya Savaşı'na katılmasını bahane ederek yayınladığı "Krallık Konseyi Emirnamesi (Order in Council) ile Kıbrıs'ı ülkesine kattığını resmen ilan

³ Kavanin Meclisi konusunda geniş bilgi için bkz. Meltem Onurkan Samani, **Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi(1882-1931)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007.

⁴ Böylece Kıbrıs'taki Türklerin hem mülkiyetleri hem de nüfusları Rumlar karşısında çoğunluktan azınlık durumuna düşmüştür.

etmiştir. Yine bu emirnameyle birlikte 1878 Anlaşması ve buna ek olarak imzalanan anlaşmaların da feshedildiği ve Kıbrıs'ın İngiliz Kralı'nın mülkiyetine geçtiği duyurulmuştur. Osmanlı Devleti, bu tek taraflı ilhakı tanımadığını ilan ederek durumu protesto etse de durum değişmemiştir. (Özersay, 2002: 2; Alasya, 1983: 2055; Banoğlu, 1974: 41; Manizade, 1965: 24; Şahinler, 1979: 17; Koç, 2005: 105)

İlan edilen “Order in Council” şu maddeleri içermektedir:

4 Haziran 1878'de Haşmetli İngiliz Kraliçesi Victoria ile Osmanlı Hükümdarı arasında imzalanan savunma antlaşması, 1 Temmuz 1878'de imzalanan ek antlaşma ve Majeste Sultan adına imzalanan diğer antlaşmalar gereğince Osmanlı Sultanı, adı geçen antlaşma ve antlaşmalardaki şartlara uygun olarak adanın İngiltere tarafında idare edilmesine izin vermişti. Majeste Kral ile Haşmetli Sultan arasında harp ilanından sonra adı geçen antlaşma ve antlaşmalar tesir ve kudretlerini kaybettiğinden feshedilmektedir. Yine bu sebeplere dayanarak Majeste Kral, bahis konusu adanın ilhakını ve İngiliz toprakları arasına katılmasını uygun görmüştür. Kabinenin tasvibi ile İngiliz Kralı aşağıdaki hususları emir buyurmuştur:

1- Yukarıda belirtilen tarihten itibaren Kıbrıs Adası ilhak edilecek ve Majestelerin mülkünün bir parçası haline gelecektir

2- Bu kararname, Kralın imzası ile Kıbrıs Kumandanı'nın ve Yüksek Komiserin mührünü taşıyan talimatların ve Adada yayınlanan veya ilan edilen bütün kanunların yürürlükte kalmalarına mani olmayacaktır. Bu bahsedilen talimatname ve kanunlar ilhak

sebebi ile Kıbrıs'ta takip edilecek Parlamento kararlarına yahut da bu kararların tatbiki için çıkarılan kaide ve emirlere aykırı bulunmamalıdır.

3- Majeste Kral bu kararnameyi gelecekte feshetmek, değiştirmek ve ona ilaveler yapmak hakkına haizdir.

4- Bu kararname, 1914 kabinesinin Kıbrıs'ı ilhak kararı adını taşıyacaktır. (Çay, 1989: 19)

Kurtuluş Savaşı'nın ardından imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Kıbrıs'ın bu durumuna yönelik yeni düzenlemeler yapıldı. Lozan Anlaşması'nın Kıbrıs ile ilgili hükümleri 16, 20 ve 21. maddelerde yer almıştır. (Özersay, 2002: 3) Bu üç madde aynen şu şekildedir:

Madde 16: Türkiye işbu muahedede açıklıkla belirtilen sınırlar dışında bulunan bilcümle arazi üzerinde ve bu araziye bağlı ve kezalik işbu muahede ile üzerlerinde kendi hâkimiyet hakkı tanınmış olan adalardan gayri cezireler üzerinde (ki bu arazi ve cezirelerin mukadderatı ilgililer tarafından tayin edilmiş veya edilecektir) her ne mahiyette olursa olsun haiz olduğu bütün hukuk ve müstenidatından feragat ettiğini beyan eyler.

İşbu maddenin hükümleri komşuluk münasebetiyle Türkiye ile hemhudut memleketler arasında kararlaştırılmış veya kararlaştırılacak olan özel hükümleri ihlal etmez.

Madde 20: Türkiye Hükümeti Kıbrıs'ın Britanya Hükümeti tarafından 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eyler.

Madde 21: 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs adasında oturan Türk tebaası, mahalli kanunun tayin ettiği şartlar dairesinde İngiliz tabiiyetine sahip ve bu yüzden Türk tabiiyetini kaybetmiş olacaktırlar. Bununla beraber işbu muahedenamenin meriyet mevkiine girdiği günden itibaren iki yıllık bir müddet zarfında Türk tabiiyetinde kalmakta serbest olacaktırlar; bu takdirde bu haklarını kullandıkları tarihi takip eden 12 ay zarfında Kıbrıs adasını ter etmeye mecbur olacaktırlar.

Bu muahedenamenin yürürlüğe girdiği tarihte Kıbrıs adasında oturmakta olup da yerli kanunun tayin ettiği şartlar dairesinde yapılan müracaat üzerine belirtilen tarihte İngiliz tabiiyetini ihraz etmiş veya etmek üzere bulunmuş olan Türk vatandaşları da bundan dolayı Türk tabiiyetini kaybetmiş olacaktırlar. Şurası şüphesizdir ki Kıbrıs hükümeti, Türk hükümetinin rızası olmaksızın Türk tabiiyetinden başka bir tabiiyet ihraz etmiş olan kimselere İngiliz tabiiyetini vermekten kaçınmak yetkisine haiz olacaktır. (Çay, 1989: 22-23)

Bunun sonucu olarak Lozan Antlaşması'yla birlikte Türk Hükümeti, İngiltere'nin Kıbrıs'taki egemenliğini hukuken tanımıştır. (Emircan, 2007: 92) İngiltere 10 Mart 1925 tarihinde Kıbrıs'ı bir Taç Kolonisi (Crown Colony) haline dönüştürmüştür. Bununla birlikte daha önce oluşturulan İngiliz Yüksek Komiserliği yerine Valilik kurulmuş ve Ada, İngiliz toprağı olarak diğer sömürgelerde olduğu gibi Vali tarafından

yönetilmeye başlanmıştır. (Özersay, 2002: 3; Çay, 1989: 23; Banoğlu, 1974: 41) Bu yönetim ise 1960 yılına kadar devam etmiştir.

2. İngiliz Yönetimine Karşı Kıbrıs'ta Oluşan Tepkiler

1878 yılında İngilizlerin Ada'ya gelişiyle birlikte Rumlar, İngilizleri şükran gösterileriyle karşılarken, Girit'te olduğu gibi Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesi gerektiğini hatırlattılar. Bu çerçevede Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak yönündeki çabaları arttı. Enosis⁵ olarak ifade edilen bu görüş sonraki tarihlerde de sürekli kullanılır oldu. Bundaki en büyük pay İngilizlerin Yunanistan'ın bağımsızlığında oynadığı rol olmuştur. (Koç, 2005: 94) Artan Enosis faaliyetlerine karşı Türkler de protestoda bulunuyorlardı. Enosise karşı çıkarak Ada'nın gerçek sahibi olan Osmanlı'ya verilmesini istiyorlardı. (Koç, 2005: 99) 1907 yılında İngiliz Sömürgeler Bakanlığı Müsteşarı Winston Churchill'in Kıbrıs'a gelmesini fırsat bilen Rumlar, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmek istediğini ilan ettiler. (İsmail, 1988: 19) Bu bildiriye verilen cevap Türkleri rahatlatı. Churchill verdiği cevapta; Kıbrıs'ın Yunanistan'la ne tarihi ne de coğrafi bir bağılılığı olduğunu, aksine tarihi devirlerde Osmanlı Devleti'ne bağlı olduğunu ifade etti. (Alasya, 1964a: 74)

İngilizlerin, her ne kadar ilhaka taraftar olmasa da, mahalli idarede sürekli Rumları tercih etmesi Türkleri zor durumda bıraktı. Memuriyet görevlerinden uzaklaştırılan Türkler, geçimlerini sağlayabilmek için ellerindeki toprakları satmak zorunda kaldılar.

⁵ Enosis kelime anlamı olarak birleşme, ilhak anlamlarına gelmektedir. Fakat gerçekte anlamıyla Yunanistan'ın genişleyerek Büyük İskender'in kurduğu imparatorluğu yeniden canlandırmak amacını güden siyasi bir hedeftir. Bu hedefin bir ayağı da Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakıdır; Geniş bilgi için bkz. Rauf Denктаş, **12'ye 5 Kala Kıbrıs**, Ankara 1966.

Kilisenin teşvikiyle satılan bu toprakları Rumlar satın aldı. Türk topraklarının satın alınması konusunda kilisenin politikasını şu ifade net olarak açıklamaktadır: “Terazinin bir kefesine altın koyunuz, diğer kefesine Türkün toprağını koyunuz, altın ağır gelse bile verip Türkün toprağını alınız. Çünkü başka türlü Türkleri Kıbrıs’tan çıkaramayız.” Böylece Türklerin elindeki topraklar yüzde 40 oranında azaldı. Memuriyetlerinden uzaklaştırılan Türklerin bazıları da Türkiye’ye dönmek zorunda kaldı. İngilizler Türkleri Ada’dan uzaklaştırmayı kendi politikalarına uygun görüyorlardı. Burada güdülen amaç; Türkleri idareden uzaklaştırarak Kıbrıs’taki Osmanlı idaresini ortadan kaldırmaktı. Diğer bir amaç da Rumlara önemli görevler vererek kendilerine dost bir sınıf yaratmaktı. (Alasya, 1964a: 75-76) Oysa Türkler Ada’nın Yunanistan’a bağlanması endişesini taşıdıklarından, İngiliz yönetimine yardımcı olmaya çalışıyorlardı. (Güler, 2004: 103) Ada’daki durumun kendi lehlerine geliştiğini gören Rumlar da hızla Kıbrıs’a yerleşmeye başladılar. (Alasya, 1964a: 76) İngiliz yönetiminde yaşanan olumsuzluklar nüfusu da Türkler aleyhine etkiledi ve Rum nüfusu ile Türk nüfusu arasındaki fark açılmaya başladı. (Emircan, 2007: 72; Güler, 2004: 103)

İngiltere’nin Kıbrıs’ı 1914’te tek taraflı ilhakına en fazla sevinen Rumlar oldu. Çünkü İyonya Adaları ve Girit’in Yunanistan’a bağlanmasını sağlayan İngiltere’nin, Kıbrıs’ı da Yunanistan’a bağlayacağına inanıyorlardı. (Koç, 2005: 105) Diğer bir ifadeyle Rumların Enosis fikrine olan inançları bu ilhakla birlikte canlandı. Nitekim ilhaktan üç gün sonra yani 8 Kasım 1914’de Başpiskopos, İngiliz Yönetimine bir mektup göndererek İngiltere’nin bu kararını olumlu bulduklarını ve bu kararı Enosis’e ulaşmak için bir adım olarak gördüklerini ifade etti. Rum basını da bu ilhakı sevinçle karşıladı ve bunun Enosis yolunda atılmış bir adım olduğunu dile getirdi. (Koç, 2005: 105-106) Bu durum elbette ki Türkleri tedirgin ediyordu. İngiltere de bu endişeyi haklı

çıkarak ilhaktan bir yıl sonra Yunanistan'a müttefiklerin yanında savaşa girmesi karşılığında Kıbrıs'ın kendilerine verileceğini söyledi. Ancak bu öneri Yunanistan Başbakanı tarafından reddedildi. (Manizade, 1965: 36; Koç, 2005: 107; Alasya, 1964a: 77; Şahinler, 1979: 17) Lozan Antlaşmasıyla birlikte hükümler hakkının İngiltere'ye geçmesinin ardından Türklere iki yıl içinde Türk vatandaşı olarak Türkiye'ye göç etme hakkı tanındı. Bunun neticesinde bazı köyler toplu olarak Türkiye'ye göç ettiler. (Alasya, 1964a: 78; Şar, 2005: 8) Fakat İngilizler, göç etmek isteyen Türklere Ada'daki emlak ve arazilerinden vazgeçtiklerine dair belge imzalatmak suretiyle de bir baskı uygulamaktan geri kalmadılar. (Özel, 2001: 159) Türklerin göç etme sebepleri arasında yabancı bir devletin egemenliğine girmek istememe, Kıbrıs'taki eğitim imkânlarının sınırlanması ve ekonomik imkânların Türklerin aleyhine gelişmesi gösterilebilir. Bu göç hareketi azalarak 1939 yılına kadar sürmüştür. (Çay, 1989: 24)

18 Ekim 1931 tarihinde Rumların çıkardığı ancak sonuçları itibariyle tüm Ada halkını olumsuz etkileyen bir ayaklanma oldu. Bütçe görüşmeleri sırasında ortaya sürülen kanun tasarısının mecliste Rumlar tarafından reddedilmesini fırsat bilen Rum asiler, isyan hareketini başlattılar. Görünürdeki amaçları vergileri protesto etmektir ama asıl amaç Enosis'tir. Olaylar sırasında polis otomobilleri ateşe verildi ve Vali Konağı yakıldı. (Hacek, 2005: 33; Çay, 1989: 26; İsmail, 1988: 27) Bu isyan sonunda Kavanin Meclisi kapatıldı, hürriyetler kısıtlandı, siyasi partiler lağvedildi, basına sansür uygulandı, Türk ve Yunan tarihlerinin okullarda okutulması yasaklandı. Görüldüğü gibi isyana Rumların sebep olmasına rağmen alınan tedbirler Türkler üzerinde de uygulanmıştır. (Çay, 1989: 27; Olgun, 1991: 9)

1947'ye gelindiğinde İngilizler Ada'da muhtariyet esasına dayalı bir yönetim oluşturmak için çalışmalara başladılar. Bunun için bir İstişare Meclisi kuruldu. Fakat Rumlar sadece ilhak istediklerini belirttiler. Devam eden çalışmalar sonunda 1948'de bir anayasa hazırlandı. Fakat bu anayasa Kıbrıs Türkleri ve Rumları tarafından kabul edilmedi. Muhtariyet teşebbüsü böylece başarısız olunca Vali, kendi seçtiği bir İstişare Meclisiyle idareyi sürdürdü. (Çay, 1989: 28-29)

İlhak teşebbüslerinden bir türlü sonuç alamayan Rumlar, 15 Ocak 1950 tarihinde kiliselerde papazların gözleri önünde bir plebisit yaptırıldılar. Oy pusulalarına; “Yunanistan’la birleşmeyi talep ederim. Yunanistan’la birleşmeye karşıyım.” seçenekleri yazılmıştı. (Alasya, 1992: 233; Gazioğlu, 1986: 26) Başpiskopos Makarios bu plebisiti yaptırarak uluslar arası hukuk kurallarına aykırı olarak Ada’yı tek taraflı Yunanistan’a bağlamak istemiştir. (Tekakpınar, 1989, 2110) Bir hafta boyunca süren bu halk oylamasına katılan 224.747 kişiden 215.108’i Enosis’e evet dedi. Yani sonuç yüzde 96 gibi yüksek bir oranı gösteriyordu. (İsmail, 1988: 31; Koç, 2005: 126; Zeki, t.y.: 53) Fakat oylamaya katılanların tamamı Rumlardır. Yani Ada’nın yüzde 20’sini teşkil eden Türk ve diğer azınlık unsurlar oylamaya katılmamışlardır. (Zeki, t.y.: 56) Bu plebisiti İngiltere ve Türkiye tanımadı. (Alasya, 1992: 233; Gazioğlu, 1986: 27) Rumların bu plebisiti yapmaktaki amaçları dünya kamuoyunun dikkatini çekmek, Kilisenin ilhak çağrısını dünyaya duyurmak ve bu meseleyi olabildiğince yaymaktı. (Zeki, t.y.: 53) Plebisitten sonra seçilen bir heyet, sonuçları bildirmek üzere önce Atina’ya sonra da Londra’ya gitti. İngilizler, heyeti de sunmak istedikleri plebisit sonuçlarını da kabul etmediler. Buradan hareketle Amerika’ya giden heyet, plebisit sonuçlarını 26 Eylül 1950’de Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği’ne sundular. (Zeki,

t.y.: 54) Böylelikle Kıbrıs meselesi ilk defa Birleşmiş Milletler önüne getirilerek uluslar arası boyuta taşınmış oldu. (Demir, 2005: 351; Hacak, 2005: 36)

3. 1955 Sonrası Ortaya Çıkan EOKA ve Ona Tepki Olarak Doğan TMT

1950 yılından sonra Rum ve Yunan birlikteliği, Enosis hedefine ulaşabilmek için EOKA isimli bir örgüt kurma çalışmalarına başladı. (Duman, 2009: 26) İstedikleri ilhak yönündeki çalışmalarını silahlı mücadele alanına kaydırmaktı. (İsmail, 1988: 32) Kısa adı EOKA olan bu örgütün açılımı “Ethniki Organosis Kypriou Aghoniston” (Şar, 2005: 12) yani “Kıbrıs Milli Kurtuluş (Mücadele/Savaşçılar) Teşkilatı”dır. (Kasapoğlu, 2008: 50) Asıl amacı Kıbrıs’taki Türk varlığını sonlandırmak olan bu örgütün kuruluşu için ilk gizli görüşme Makarios başkanlığında, 2 Temmuz 1952’de Atina’da yapıldı. (Duman, 2009: 26; İsmail, 1988: 32) 7 Mart 1953 tarihinde ise ilk toplantı yapıldı ve bu toplantıya Grivas’ın da aralarında bulunduğu 12 kişi katıldı. (İsmail, 1988: 32) Bu toplantıda “İthal Konsey” kuruldu ve Enosis yemini edildi. (İsmail, 1988: 32; Duman, 2009: 26) Enosis için edilen bu yemin şu şekildedir:

Enosis davası hakkında bildiklerimi ve bundan böyle bileceklerimi, işkence altında ve canım pahasına bile, bir sır olarak gizli tutmaya tanrı huzurunda yemin ederim. Bana verilen tüm emirlere, soru sormadan itaat edeceğim. (Gazioğlu, 1998: 65)

Grivas bu yemin törenini hatıralarında şu şekilde anlatmaktadır:

İncil’i masanın üzerine koydum ve henüz esasını tam olarak bilmediğimiz mücadele için yemin etmek maksadı ile ayağa kalktık. Makarios, elini göğsüne, biz de İncil’in üzerine koyduk. Yemini

Makarios okuyor ve biz de her cümleyi büyük bir heyecanla tekrar okuyorduk. (İsmail, 1988: 32)

9 Kasım 1954 tarihinde EOKA'nın lideri olan Grivas gizlice Kıbrıs'a çıktı. (İsmail, 1988: 32; Duman, 2009: 27) Hazırlıkların tamamlanmasının ardından Makarios ve Yunan Dışişleri Bakanı Stefanopulos'un onayıyla, 27 Mart 1955 tarihinde Grivas'a eyleme geçme emri verildi. (İsmail, 1988: 32) 1 Nisan 1955 tarihinde ise örgüt eylemlerine başladı. (Koç, 2005: 143; İsmail, 1988: 33; Cankut, 2006: 22) İlk eylemler Lefkoşa'da valilik, müsteşarlık dairesi ve Orta Doğu İngiliz Kara Kuvvetleri Genel Karargâhı'na bombalar atılması ile gerçekleşti. Radyoevi yakıldı. Magosa, Larnaka ve Limasol'da da benzer eylemler yapıldı. Yunan radyosu tedhiş hareketlerinin başlaması üzerine, EOKA çetecilerini milli kahraman ilan etti. (Çay, 1989: 39; Gazioğlu, 2001: 262) Yine aynı gün EOKA lideri Grivas, "Dighenis" takma adıyla bir bildiri yayınladı. Bu bildiri de şu ifadeler yer alıyordu: "Karşımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizlerdir, ikincisi Türklere. İngilizlerle savaşacak onları mağlup edip Ada'dan kovacağız. Sonra Türkleri imha edeceğiz. Her ne pahasına olursa olsun Enosis'e varmak bizim gayemizdir." (Alasya, 1992: 234) Aynı bildiri de Rum halkı da tehdit edilerek verilen emirlere kayıtsız şartsız uymaları istenmiş, Rum'dan başka hangi unsur olursa olsun tereddütsüz ateş açmaları emredilmiştir. (Duman, 2009: 27) Bu bildiri de belirtildiği gibi önceleri İngilizlere karşı harekete geçen EOKA, 21 Haziran 1955'ten itibaren saldırılarını Türklere yöneltmeye başladı. 1956 yılının başlarından itibaren artan saldırılar sonucunda 1956 Haziran ayına kadar 8 Türk öldü, 39 Türk de yaralandı. (Koç, 2005: 143; İsmail, 1988: 32) Kıbrıs Türkleri bu saldırılara karşı savunmasız yakalanmıştı. (Alasya, 1992: 234) EOKA terör örgütü sadece Türkleri ve İngilizleri etkilemedi. Bazı Rumlar da bu örgütün hedefi oldu. EOKA, Rum halkın Türklerle

konuşmasını, alışveriş yapmasını, Türklere toprak satmasını, Türk otobüsleri ile seyahat etmelerini yasakladı. Önceleri tehdit mektupları gönderildi. Bu mektuplara kulak asmayanlar ise dövüldü veya öldürüldü. Yani Rum toplumu da EOKA'nın baskısı altında ezildi. (İsmail, 1988: 33) EOKA eylemlerinin artması üzerine Kıbrıs Valisi'nin emriyle 9 Mart 1956'da Makarios, Seyşel adalarına sürgün edildi. Sürgün edilme sebepleri olarak Makarios'un EOKA örgütünü yarattığı, Grivas'ı Ada'ya davet ettiği, Yunanistan'dan Kıbrıs'a silah kaçırılmasında suç ortaklığı yaptığı, şiddeti teşvik edici bildirimlerin dağıtılmasını sağladığı gösterildi. (Koç, 2005: 144-145) 4 yıllık dönemde 30 Türk köyüne saldırı düzenleyen ve bölge halkının göç etmesine sebep olan EOKA, 200 civarında Türkü de katletti. (Koç, 2005: 145)

Kıbrıs Türkleri, EOKA'nın saldırıları üzerine 1956 yılı başlarında VOLKAN isimli direniş örgütünü kurdular. (Alasya, 1992: 234) VOLKAN teşkilatının yanı sıra 1958'de KARACETE isimli bir teşkilat daha kuruldu. Yine VOLKAN teşkilatından ayrılan bir kısım personel 9 EYLÜL CEPHESİ isimli bir teşkilat daha oluşturdu. Fakat tüm bu teşkilatlar EOKA terörü karşısında yetersiz kalıyordu. Bu sebeple daha güçlü bir teşkilata ihtiyaç vardı. (Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 6) İşte Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) da bu ihtiyaç üzerine kurulmuştur.

Temelleri 27 Kasım 1957 tarihinde Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından atılan TMT, 1 Ağustos 1958 tarihinde Türkiye'nin desteğiyle resmen kurulmuştur.⁶ (Cankut, 2006: 22; Yıldız ve Arıklı, 2010: 23)

Kasım 1957'de yayınlanan Türk Mukavemet Teşkilatı Merkez Komitesi'nin ilk bildirisi şu şekildedir:

⁶ İsmail Tansu, Türkiye'nin TMT'nin kurulmasını sağlamasını Ada'ya ilk askeri müdahale olarak yorumlamaktadır.

Sayın Kıbrıs Türk Halkına, Volkan, 9 Eylül Cephesi ve buna benzer teşkilatlar lağvedilmiştir. Bunun yerine Kıbrıs Türkünün bağrından çıkmış, gerek emperyalist sömürge idaresine, gerekse Kıbrıs'a Yunanistan'a ilhak yolunda Enosis'i temine çalışan Rum sürülerine karşı Kıbrıs Türklerini savunma görevini üstlenmek üzere yeni bir teşkilat kurulmuştur. Bu bir saldırı değil, bir savunma teşkilatıdır. Bütün Kıbrıs Türklerini bu teşkilata destek olmaya ve bu teşkilat içinde yer almaya çağırıyoruz. (Kasapoğlu, 2008: 60)

Bu bildiride de belirtildiği gibi TMT'nin kurulmasıyla birlikte diğer örgütlerin faaliyetleri sona ermiştir. (Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 7)

TMT'nin kurucularından olan Rauf Denктаş TMT'yi şu şekilde değerlendirmektedir:

TMT, Kıbrıs Türk Toplumunun ilk mukavemet teşkilatı değildir. Ancak ilmi esaslara göre teşkilatlanmış, hedefi tayin edilmiş, bilinçli bir politika izleyen ve devamlılık kaydeden ilk kuruluştur. Tamamen amatör gönüllülerden meydana gelmiş Volkan'dan ulusal vazifeyi devralarak kısa bir zamanda Kıbrıs Adası sathına yayılmış, kök salmıştır. (Cankut, 2006: 22)

TMT tarafından yayınlanan bir bildiride kendisini ve kuruluş amacını şu şekilde açıklamıştır:

Türk Mukavemet Teşkilatı şu veya bu şahsın yahut müessesenin gaye ve maksatlarına hizmet eden bir teşekkül değildir. Türk

Mukavemet Teşkilatı, Türk Cemaatini Rum oğlunun tecavüzüne karşı korumak için kurulmuştur. Türk Mukavemet Teşkilatı; Türk'ü Rum oğlunun boyunduruğuna sokmamak ideali etrafında toplanmış, gerektiğinde bu ideal uğruna gözünü kırpmadan canını vermeye hazır şuurlu, vatansever ve serdengeçti gönüllülerden müteşekkil modern bir gizli mukavemet teşkilatıdır. TMT, Kıbrıs davası etrafında cereyan eden siyasi faaliyetleri, Rum cemaatinin tutumunu, mahalli idarenin politikasını ve nihayet Anavatan hükümetinin kararlarını, cemaatimizin yediden yetmiş bir ve beraber olarak yüz kere, bin kere haykırdığı esası üzerinde muhakeme ve münakaşa ederek politikasını ve stratejisini tayin eder. Kıbrıs davasında cemaatimizin arzusu artık şeksiz şüphesiz belli olmuş ve dünyaya duyurulmuştur. Bu arzusunun esası ve değişmez manası Rum boyunduruğuna girmemek, Anavatanın kucacağına atılmaktır. İşte TMT bu arzunun müdafidir. Birkaç sözde münevverin bu arzuyu çağırmayan sesine tahammül edemeyiz. Çünkü bahis mevzuu olan münakaşa safhasını aşmış ve mukaddes bir ideal olarak kalplere ve kafalara yerleşmiş bir davanın müdafaasını çalışmalarını korumaktır. (Cankut, 2006: 57 - 58)

TMT'nin ikinci kuruluşu ya da diğer bir ifade ile resmen kuruluşu Türk Silahlı Kuvvetleri'nin idareyi ele almasıyla olmuştur. (Kasapoğlu, 2008: 66) Bu da Yarbay Rıza Vuruşkan'ın TMT'nin başına geçtiği 1 Ağustos 1958 tarihinde olmuştur. (Kasapoğlu, 2008: 67) Bu tarihten sonra TMT profesyonel askerler tarafından eğitime başlamış ve gizli olarak yapılanmasını devam ettirmiştir. (Bozkurt, 2009: 6) Bu sayede yeniden yapılandırılan TMT'nin amaçları şu şekilde ifade edilebilir:

Rumların terör örgütü EOKA'ya karşı Türk halkının mal ve can güvenliğini sağlamak; Rumların Enosis hayallerinin gerçekleşmesini önlemek ve Türkiye'nin siyasi, askeri ve stratejik çıkarları doğrultusunda kendisine verilecek görevleri yapmak; Türk toplumunun birliğini ve bütünlüğünü sağlamak; Rumlara ve İngilizlere karşı Kıbrıs Türklerinin haklarını savunmak. (Duman, 2009: 32)

TMT'nin teşkilat yapısına gelince şunları ifade edebiliriz: Öncelikle TMT'nin temeli 1957 yılında Denktaş, Nalbantoğlu ve Tanrısevdi tarafından atılmıştır. Asıl kuruluşu ise Türk subaylarının örgütün başına geçtiği 1 Ağustos 1958 olarak ifade edilmektedir. Bu tarihten sonra yönetiminden silah tedarikine kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin himayesinde varlığını sürdürmüştür. (Kasapoğlu, 2008: 79) TMT'nin ilk dönemler yeraltında kalması ve gizli faaliyet göstermesi Rumların ve İngilizlerin TMT'den haberdar olmamalarını sağlamıştır. TMT, Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre kurulmuş olmamasına rağmen Kıbrıs davasının savunulması adına gerekliliği açık, meşru bir silahlı güçtür. TMT mücahitleri Kıbrıs Türk halkı arasından seçilmesine rağmen Örgütün başı Albay rütbesinde Türk Ordusu'nun bir subayıdır. (Tansu, 1993: 16-17) TMT, EOKA gibi bir saldırı ve tedhiş örgütü değildir. Milli bir teşkilattir. (Cankut, 2006: 61; Duman, 2009: 32) Terör örgütleri gibi bir yerin basılması, bir yerin işgali veya saldırı gibi eylemleri uygulamamıştır. TMT sömürgeciliğe ve baskıya karşı mücadele eden ulusal bir kurtuluş hareketidir. EOKA terör örgütüne karşı Türk Halkının can ve mal güvenliğini savunmuştur. (Akgün, 2010: 57,59)

TMT, Kasım 1957'den Ağustos 1958'e kadar örgütlenme şekli olmayan bir yapıdadır. Bu tarihten sonra ise gayri nizami harp yöntemlerine göre yönetilmiş ve gizli olarak faaliyet göstermiştir. Aralık 1963'ten sonra yer altı direniş örgütü yapısı, silahlı direniş örgütü yapısına dönüşmüştür. (Akgün, 2010: 59-60) TMT gerçekleştirdiği direniş sayesinde Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesini önlemiştir. (Alasya, 1992: 235)

4. Zürih ve Londra Antlaşmaları İle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşu

TMT önderliğindeki direnişin ilk sonucu 1959 yılında alınmıştır. Defalarca Birleşmiş Milletlere müracaat eden Yunanistan, istediği sonucu alamayınca Türkiye ile Kıbrıs Meselesini görüşmeye mecbur olmuştur. (Koç, 2005: 167) Neticede Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında yapılan görüşmeler sonucunda Türk ve Yunan Başbakanları tarafından 11 Şubat 1959'da Zürih'te, Zürih Antlaşması imzalanarak Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulumunda ilk adım atılmış oldu. Bunun ardından Londra'da Kıbrıs'ın Türk ve Rum toplum liderlerinin de katıldığı bir toplantı düzenlenerek Zürih Antlaşması kabul edilmiş, 19 Şubat 1959 tarihinde de Londra Antlaşması imzalanmıştır. (Çay, 1989: 43) Bu anlaşmalar esas kabul edilerek hazırlanan Kıbrıs Anayasası, Garanti ve İttifak Antlaşmaları da 15-16 Ağustos 1960 gecesi imzalanarak Kıbrıs bağımsız bir Cumhuriyet olmuştur. (Çay, 1989: 43-44) Aynı gün akşam Ada'daki son İngiliz Valisi olan Sir Hugh Foot Ada'yı terk etmiş ve böylece Kıbrıs'taki İngiliz yönetimi de resmen son bulmuştur. (Gibbons, 2003: 32)

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının esasını oluşturan Zürih Antlaşması'nın öne çıkan maddeleri şunlardır:

1- Kıbrıs Devleti, başkanlık rejimi ile idare edilen bir Cumhuriyet olacaktır. Cumhuriyetin Başkanı Rum ve Başbakan Yardımcısı Türk olacaktır.

2- Cumhuriyet'in icra yetkisi Rum Başkan ve Türk Başbakan Yardımcısına aittir. Bu amaçla 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşacak bir Bakanlar Konseyi olacaktır.

3- Temsilciler Meclisi %70 Rum ve %30 Türk olarak seçilecektir.

4- Din, eğitim, kültür ve kişisel statü ile ilgili konular ve münhasıran bir toplumla ilgili müessese ve menfaatlerle ilgili sorunlar, her toplumun kuracağı toplum meclislerinin yetkilerine girer. Toplum Meclisleri ile ortak organlar arasındaki yetki uyuşmazlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla çözümlenecektir. Zürih Antlaşmasıyla Türk ve Rum Toplumlarının Kıbrıs Devleti'nde ayrı ayrı varlıklarını korumak olanağına kavuştukları esasta belirtilmiş oluyordu.

5- Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dilleri Türkçe ve Rumca olacaktır.

6 – Devlet makamları ve toplumlar, resmi bayramlarda Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağı ile birlikte Türk ve Yunan bayrağını asmak hakkına haiz olacaklardır.

7- Türk ve Rum toplumları, Türk ve Yunan milli bayramlarını da kutlamak hakkına sahip olacaklardır.

8- Devletin yürütülmesi, % 70 Rum, % 30 Türk kamu görevlisi aracılığıyla olacaktır. Türk ve Rum toplumlarının katılımıyla

kurulması öngörülen devletin ordusu, % 60'ı Rum ve % 40'ı Türk olmak üzere 2000 kişiden oluşacaktır.

9- Ayrıca % 70'i Rum ve % 30'u Türk olmak üzere 2000 kişiden oluşan bir polis ve jandarma gücü kurulacaktır.

10 – Kıbrıs Adasının 5 büyük kasabasında (Lefkoşa, Magosa, Larnaka, Limasol, Baf) Türk toplumuna ayrı belediyeler kurma hakkı tanınacaktır. Aynı topluma mensup kişiler arasındaki hukuk ve ceza davaları, o topluma ait hâkimlerin görevlendirdiği mahkemeler tarafından görülecektir. (Koç, 2005: 168-169)

Barış ve güvenliği sağlamak için Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalan Askeri İttifak Antlaşması'nın maddeleri de şunlardır:

1- Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan, ortak savunmaları için aralarında işbirliği yapmayı ve bu antlaşma ile savunmanın ortaya çıkardığı sorunlar hakkında birbirleriyle görüşme ve danışmalarda bulunmayı garanti ederler.

2- Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne karşı doğrudan doğruya ve dolayısıyla yönetilen herhangi bir taarruz ve tecavüze karşı koymayı garanti ederler. (Emircan, 2007: 180)

Askeri İttifak Antlaşması'nın yanı sıra Zürih Antlaşması'na ek olarak imzalanan ve son derece önemli diğer bir anlaşma olan Garanti Antlaşması'nın maddeleri ise şunlardır:

1- Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü, güvenliğini devam ettirmeyi ve anayasasına saygı göstermeyi taahhüt eder. Kıbrıs Cumhuriyeti, herhangi bir devletle hiçbir siyasi ve ekonomik birleşmeye tamamen veya kısmen iştirak etmemeyi garanti eder.

2- Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini ve anayasa maddeleri ile meydana getirilen durumu tanır ve garanti eder. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin diğer herhangi bir devlet ile birleşmesini veya taksimini doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik etmek gayesini güden herhangi bir hareketi önlemeyi garanti ederler.

3- Bu antlaşmanın hükümlerinin ihlali durumunda Yunanistan, İngiltere ve Türkiye, bu hükümlere uyulmasını sağlamak için gerekli olan teşebbüs ve tedbirler konusunda birbirlerine danışmak yükümünü yüklenirler. Ortaklaşa veya uyumlu bir hareket mümkün olamıyorsa, garanti eden üç güçten her biri, bu antlaşmayla yaratılan düzeni yeniden kurmak münhasır amacıyla harekete geçmek hakkını saklı tutar. (Emircan, 2007: 181; Anlaşmalar hakkında geniş bilgi için bkz. Özler, 1959)

Garanti antlaşması, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve güvenliğini garanti altına almaktadır. (Şahinler, 1979: 26; Özersay, 2002: 25) Herhangi bir süresi olmaması ve herhangi bir olay sonunda hükümlerinin sona ereceğinin belirtilmemiş olması da bu antlaşmanın sürekli bir antlaşma olduğunu göstermektedir.

(Özersay, 2002: 26) Bu antlaşmayla birlikte Türkiye, Kıbrıs'taki Türk toplumunun varlığını sürdürmesini engelleyecek herhangi bir durum ortaya çıktığında, Kıbrıs'a müdahale hakkını elde etmiştir. (Şahinler, 1979: 26) İmzalanan Antlaşmalar uyarınca Ada'ya Türkiye 650, Yunanistan ise 950 asker gönderdi. (Şar, 2005: 22; Ayabakan, 2007: 77)

Bu kazanımlara rağmen Rumlar Türk toplumunun anlaşmalarla kazandığı hakları yerine getirmemek için ellerinden geleni yapacaklardır. Rumların Enosis mücadelelerine devam edeceklerini Makarios'un 1 Nisan 1960 tarihinde yapmış olduğu şu açıklamadan anlamak mümkündür:

Bu neticeler muhakkak ki tam değil, fakat hâlihazır realite bizim peşinde koştığımız emellerin yolunu tamamıyla kapamış değildir. Londra ve Zürih Antlaşmaları ile ümit ve emellerimiz tam olarak gerçekleşmiş değildir. Sulh yoluyla kampanyamıza devam etmek için bir tabya ve bir başlangıç noktası elde edildi. Bu tabya ve başlangıç noktasından zafer elde etmek üzere mücadelemize devam edeceğiz. (Baday, 2009: 17)

I.BÖLÜM

1. 1974 Yılına Kadar Meydana Gelen Olaylar

Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucu hazırlanan Kıbrıs Anayasası (Anayasa metni ile ilgili geniş bilgi için bkz. Kıbrıs Anayasası ve Kıbrıs'la İlgili Antlaşmalar, 1969) 6 Nisan 1960 tarihinde kabul edilerek imzalandı. Zürih ve Londra Anlaşmalarının temel maddeleri üzerine hazırlanan bu Anayasaya göre; Kıbrıs'ta yaşayan herkes eşit kabul edildi. 198 maddeden oluşan bu Anayasa, aynı zamanda her iki topluma eğitim ve belediyeler konusunda da bağımsızlık tanımaktaydı. (Tekakpınar, 1989: 2111) Fakat Rumlar Türklerin eşit haklarla Kıbrıs Cumhuriyeti'nin idaresine katılmalarını istemiyor, Türklere sadece azınlık hakları verilmesini istiyorlardı. Aynı zamanda yapılan anlaşmaları ve Cumhuriyeti Enosis'e giden ilk adım olarak kabul ediyorlardı. (Alasya, 1964b: 116-117) Rum lider Makarios da diğer Rumlarla aynı görüşü savunarak Kıbrıs'ın bağımsızlığını Enosis'e giden yolda bir basamak tahtası olarak görüyordu. (Tekakpınar, 1989: 2111) Bu yüzden Rumlar Anayasa ile Türklere tanınan hakları uygulamaya koymamak için ellerinden geleni yapmaya çalıştılar. Bu bağlamda anayasanın bazı maddelerinin uygulanmasında sorunlar çıktı. Bu sorunlardan birisi Kıbrıs Cumhuriyeti ordusuyla ilgili sorundu. Anlaşmalara göre kurulacak olan 2000 kişilik ordunun %40'ı Türk, %60'ı Rumlardan oluşacaktı. Rumlar bu duruma karşı çıkarak birliklerin karma olmasını istiyorlardı. Diğer sorun kamu görevlerinin paylaşılmasında yaşandı. Anayasaya göre kamu görevlilerinin %30'u Türk, %70'i Rum olacaktı. Makarios veto hakkını kullanarak bu uygulamayı da engelleme yolunda elinden geleni yaptı. (Koç, 2005: 178-179; Egeli, 1991: 268-269) Ortaya çıkan diğer bir

sorun ise ayrı belediyelerle ilgiliydi. Anayasaya göre 5 büyük şehir olan Lefkoşa, Limasol, Magosa, Baf ve Larnaka'da, Türkler ve Rumlar ayrı belediyeler kuracaktı. (Hacek, 2005: 57) Fakat Rumlar bunu da uygulamak istemedi. Makarios, Türk belediyelerinin hukuken tanınmasının taksime doğru bir adım olduğunu iddia ediyordu. Bu sebeple belediyelerle ilgili kanunun çıkarılmasını engelledi. (Çay, 1989: 49; Hacek, 2005: 57

1963 yılına gelindiğinde, Cumhurbaşkanı Makarios, Anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesini önerdi. Bu değişiklik isteğini 5 Ağustos 1963 tarihinde kamuoyuna açıklayan Makarios, 30 Kasım 1963 tarihinde ise Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'e 13 maddelik Anayasa değişikliği teklifinde bulundu. Bu öneri aynı zamanda İngiltere, Türkiye ve Yunanistan hükümetlerine de bildirildi. (Özersay, 2002: 69)

Teklif edilen 13 madde şu şekildedir:

- 1- Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini'nin veto haklarının kaldırılması⁷
- 2- Cumhurbaşkanı yurt dışında iken veya görevlerini yerine getiremeyecek durumda olduğunda, Başkan Yardımcısı'nın ona vekâlet etmesi⁸
- 3- Rum Temsilciler Meclisi Başkanı yurt dışında ya da görevlerini yerine getiremeyecek durumda olduğunda Meclis Başkanlığı görevinin Meclis başkan yardımcısı tarafından yerine getirilmesi

⁷ Anayasa'ya göre Başkan ve Yardımcısı Bakanlar Kurulu ve Meclis'in dış ilişkiler, savunma ve güvenlik konularındaki kararlarını veto etme hakkına sahipti.

⁸ Bu aslında göz boyamak için ileri sürülmüştü.

- 4- Meclis Başkanı Rum, Yardımcısı Türk üyelerce ayrı ayrı seçilmeleri yerine, her ikisinin de Meclis Genel Kurulunca seçilmesi⁹
- 5- Bazı yasaların Meclis'te onaylanması için ayrı çoğunluk şartının aranmaması¹⁰
- 6- Birleşik Belediyelerin kurulması¹¹
- 7- Adaletin dağıtımının birleştirilmesi¹²
- 8- Güvenlik kuvvetlerinin polis ve jandarma olarak ikiye ayrılmasına son verilmesi
- 9- Güvenlik kuvvetlerinin sayısının yasa ile belirlenmesi¹³
- 10- Hükümete ve orduya iki toplumun katılma oranlarının iki toplumun nüfus oranına göre değiştirilmesi¹⁴
- 11- Amme Hizmeti Komisyonu'nun üye sayısının 10'dan 5'e indirilmesi¹⁵
- 12- Amme Hizmeti Komisyonu'nun tüm kararları basit çoğunlukla alması¹⁶

⁹ Bu durumda çoğunlukta Rumlar olduğu için Meclis Başkanı hep Rum olurken Türk Yardımcısı, Rumların istediği bir kişi seçilecekti. Bu, Türklerin birliğini bozmaya yönelik bir öneri idi.

¹⁰ Anayasaya göre vergi, belediyeler ve seçim yasaları için ayrı ayrı çoğunluk gerekirdi. Bu durumda Rumlar her şeyi çoğunluklarına dayanarak istedikleri gibi yapacaklardı.

¹¹ Anayasaya göre beş büyük şehirde ayrı belediyeler kurulacaktı. Bu durumda Belediye Başkanları hep Rum olacaktı.

¹² Rum suçlulara Rum, Türk suçlulara da Türk yargıçlar bakıyordu. Bu durumda Türk sanıklar suçsuz olsalar bile Rum yargıcının insafına kalıyorlardı. Bunun bir başka tehlikesi de Rum yargıçlardan alınacak tutuklama ve arama emirleri ile ikide bir Türk evleri ve yerleşim yerlerinin aranması, kişilerin tutuklanıp baskı altına alınması idi.

¹³ Anayasaya göre Cumhurbaşkanı ve Yardımcısı sayıyı ortaklaşa olarak azaltıp çoğaltabilirdi.

¹⁴ Bu önerinin kabulü Kıbrıs Türkleri için yok olmayı kabul etmektir.

¹⁵ 10 üyeden 3'ü Türk'tü.

13- Rum Cemaat Meclisi'nin yürürlükten kalkması¹⁷ (Koç, 2005: 183-184)

Bu değişikliklerin yapılması çok önemli bir sonuç ortaya çıkaracaktı. Buna göre eğer bu değişiklikler yapılırsa devletin karar alabilmesi için iki toplumun aralarında uzlaşmaya varmalarına gerek kalmayacaktı. (Özersay, 2002: 70) Bu yeni durum sayesinde azınlık statüsüne düşürülecek olan Türkler karşısında çoğunluğu elde eden Rumlar istedikleri kararları, Türkler itiraz etse bile alacaklardı. Makarios'un değiştirilmesini teklif ettiği maddeler Türkler açısından hayati önem taşımaktaydı. Eğer bunlar kabul edilecek olursa Türkler Rumların boyunduruğu altına girmiş olacaklardı. Dolayısıyla Makarios'un bu teklifini Kıbrıs Türkleri hemen, garantör bir devlet olan Türkiye ise 6 Aralık 1963 tarihinde reddetti. İngiltere ve Yunanistan ise bu konuda herhangi bir tepki vermediler. (Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 15; Çay, 1989: 51)

Makarios, Anayasa değişikliği teklifinin reddedileceğini biliyordu ve planlarını bu yönde hazırlamıştı. Aslında Makarios'un Anayasa değişikliği teklifinde bulunma amacı dünyaya zora başvurmadan önce barışçı yolları denediğini göstermekti. (Atruç, 1989: 58) Bu amaçla Lefkoşa'da Türkleri 6 saatte imha etmek üzere hazırlanan Akritas Planı'nı¹⁸ 20,000 kişilik EOKA kuvvetiyle uygulamaya koymaya karar verdi. (Alasya, 1983: 2061) Bu plan Makarios'un direktifi ile 1961 tarihinde İçişleri Bakanı Yorgacis, Tassos Papadopoulos ve Glafkos Klerides tarafından hazırlanmıştı. (Artuç, 1989: 55; Açıkgöz, 2006: 33) Bu planın uygulamaya konulmasındaki en büyük pay Akritas adını

¹⁶ Bu durumda çoğunlukta olan Rum üyelerin her istediği olacaktı.

¹⁷ Bu öneri de Rumların Cumhuriyet yönetimini bir Rum yönetimi yapmak girişiminin bir sonucuydu.

¹⁸ Akritas Planı, Kıbrıs Cumhuriyeti devrinde Enosis'in gerçekleştirilmesi amacıyla hazırlanan askeri ve siyasi bir plandı. Planın gayesi Cumhuriyeti ortadan kaldırmak ve Türk toplumunu köle durumuna sokmaktı. Rum liderleri de bu planı gerçekleştirecek olan yer altı örgütünün başına getirilmişlerdi. Bu meşum planı Rumca Patris gazetesi 21 Nisan 1966 tarihli nüshasında yayınlamıştır.

kullanan EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'indir. Akritas Planı'nı uygulamak için saptanan 4 aşama şu şekildedir:

- 1- Anayasanın olumsuz bölümlerini değiştirmek.
- 2- Uluslar arası Kıbrıs Antlaşmalarını feshetmek.
- 3- Self-determinasyon konusunu yeniden ele almak ve canlandırmak.
- 4- Enosisi, plebisit yolu ile gerçekleştirmek. (Gazioğlu, 2003: 413)

Makarios'un 27 Temmuz 1963 tarihindeki bir demecinde "Zürih ve Londra Antlaşmalarının bazı olumlu unsurlarının yanında olumsuz unsurları da vardır. Yunanlar olumlu olanlardan yararlanacak ve olumsuz olanlardan kurtulmaya çalışacaktır." şeklinde bir ifade kullanmış olması bu planda Yunanistan'ın payını da ortaya koymaktadır. (Gibbons, 2003: 38) Aşamaları bu şekilde belirlenen plan gizli örgütlenmiş olan EOKA ile gerçekleştirilecekti. (İsmail, 1989: 18) Bu plan çerçevesinde gerçekleşen olaylar ilk olarak 20 Aralık'ı 21 Aralık'a bağlayan gece yaşandı. Bazı Türklerin Rum polisi tarafından gayri resmi olarak üstlerinin aranmak istenmesi ve buna gösterdikleri tepki üzerine sokak ortasında öldürülmeleri sonucu başlayan olaylar hızla gelişti. (Tamçelik, 1995: 4; Kutalmış-Tekakpınar, 1978: 16; Şahin, 2006: 61-62) Rumların saldırıdaki aslı hedefi Lefkoşa idi. Rumlar Lefkoşa'ya hâkim olunca bütün Kıbrıs'a da hâkim olabileceklerini düşünüyorlardı. 23 Aralık tarihinde saldırganların başına Nikos Sampson geçti. (Baday, 2009: 21-22) En büyük katliam ise 24-25 Aralık 1963 Noel günlerinde yapıldı. (Alasya, 1964b: 135) Bu sebeple yaşanan bu olaylara Kanlı Noel olayları denilmiştir. Makarios bu saldırıyı Türklerin isyanı üzerine başlatılmış bir hareket olarak ifade etmekten çekinmemiştir. (Alasya, 1991: 69) Devam

eden saldırılar sırasında Türk Mukavemet Teşkilatı Mücahitleri de ellerinde bulunan eski silahlarla ve sınırlı imkânlarıyla kendilerini savunmaya çalıştılar. (Artuç, 1989: 58) Böylece bir yer altı teşkilatı olarak varlığını sürdüren TMT, Türklere yapılan bu topyekûn saldırılara karşı koyarak yerüstüne çıkmış oldu. (Keser, 2007: 608) Yaşanan olaylar üzerine garantör devletlerden biri olan Türkiye müdahale için Yunanistan ve İngiltere ile görüşmeler yaptı. (Şahinler, 1979: 28) Bu arada bütün devlet başkanlarına ifadesiyle de bir mesaj yayınladı. Bu mesajda 20.000 kişiden oluşan EOKA örgütünün Türkleri tehdit ettiği belirtilmiş, diplomatik yollardan diğer iki garantör devlet olan İngiltere ve Yunanistan'a yapılan çağrıdan da müspet bir cevap alınmadığını bildirmiştir. Bu sebeple halen devam etmekte olan kanlı olayları durdurabilmek için Türkiye'nin, Garanti Antlaşması'nın 4. maddesi uyarınca tek başına müdahale hakkını kullanmaya karar verdiğini açıklamıştır. Mesajının sonunda Türkiye'nin insan hakları ilkelerine, devletler hukukuna ve serbest anlaşmaların kutsallığına sıkıca bağlı olduğunu ifade etmiştir. (Başbakan İnönü'nün Mesajı, t.y.: 8-9) 25 Aralık 1963 tarihinde Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel de ABD Başkanı Johnson, Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle, Federal Almanya Cumhurbaşkanı Luebke ve Yunan Kralı Paul'e bir mesaj göndermiştir. Bu mesajda 21 Aralık tarihinden itibaren devam eden ve Türkleri imha etme gayesini taşıyan ve bir soykırım hareketine dönüşmüş olan olayların durdurulması adına taraf devletlere yapılan müracaatlardan hiçbir netice alınmadığı ifade edilmiştir. (Cumhurbaşkanı Gürsel'in Mesajı, t.y.: 5)

Yapılan görüşmelere rağmen olayların bir türlü durdurulamaması üzerine 25 Aralık 1963 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı savaş uçakları Lefkoşa üzerinde ihtar uçuşu yaptı. Bunun üzerine Makarios ertesi gün bir toplantı talep etti. Bu toplantıda

güvenli bir hat oluşturulmuş ve bu hatta “Yeşil Hat” adı verilmiştir.¹⁹ Bu toplantının ertesini günü İngiliz birlikleri bu hatta yerleşerek devriye görevlerine başlamışlardır. (Çay, 1989: 75; Gazioğlu, 2003: 477) Baktığımızda bu hattın bir bakıma Türklere karşı yapılan Rum katliamını önlediği ve iki toplumu birbirinden ayrı tutma görevini üstlendiği söylenebilir. (Gibbons, 2003: 28) Diğer bir ifadeyle bu hat iki ayrı yönetimin fiilen oluşmasını sağlamıştır. (Açıkgöz, 2006: 35) Kanlı Noel olayları sırasında Türk Alayı Doktoru Binbaşı Nihat İlhan’ın eşi ve 3 çocuğu sığındıkları banyo küvetinde kurşunlanarak katledilmişlerdir.²⁰ (Türklerin Kıbrıs’ta uğradığı katliamlar için bkz. Gökhan, 2008) Yine aynı eve sığınan iki Türk kadını ve 2 yaşındaki bir çocuk da aynı şekilde kurşunlanarak öldürülmüşlerdir. (Alasya, 1992: 239; Baday, 2009: 22; Laptalı, 2006: 5) Kanlı Noel olaylarının en büyük sonucu Türklerin idareden uzaklaşması ve böylece Cumhuriyetin yıkılması olmuştur. (Alasya, 1983: 2061)

1 Ocak 1964 tarihinde Makarios, 1960 Antlaşmalarını tek taraflı olarak feshettiğini açıklamış (Güler, 2004: 108; Tamçelik, 1995), ardından Rum saldırıları tekrar başlamış ve 23 Ocak 1964 tarihinde Lefkoşa Bayraktar Camii bombalanmıştır. Türkiye bunun üzerine 13 Şubat 1964 tarihinde Güvenlik Konseyi’ne başvurmuştur. Güvenlik Konseyi’nin 4 Mart tarihinde aldığı kararla Rum liderliği Kıbrıs Hükümeti olarak tanınmaya başlandı. Böylece Kıbrıs’ın meşru hükümeti olarak görülmeye başlandı. (İsmail, 1989: 19; Çay, 1989: 77; Manisalı, 2000: 41; Baday, 2009: 27)

Kıbrıs meselesine siyasi bir çözüm bulmak için 15 Ocak 1964 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin katılımıyla Londra’da bir konferans düzenlendi. Rumlar

¹⁹ Bu hatta Yeşil Hat adının verilme sebebi toplantı masasında Lefkoşa şehir planı üzerinde sınır çizilirken İngiliz General Young’ın elindeki yeşil kalemle sınırın çizilmesi ve sınırın yeşil renkte olmasıdır.

²⁰ Dr. Binbaşı Nihat İlhan’ın evi Barbarlık Müzesi haline getirilmiştir. Müzeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistler buradaki Rum barbarlığına şahit olmaktadır.

anlaşmaların feshedilmesini iterken Türkler mevcut durumun korunmasında ısrar edince konferanstan bir sonuç alınamadı ve görüşmeler 21 Ocak 1964 tarihinde görüşmeler kesildi. Bunun üzerine İngiltere, meseleyi Birleşmiş Milletlere götürme kararı aldı. 17 Şubat 1964 tarihinde konuyu görüşen Güvenlik Konseyi tarafları bağdaştıramadı. Arabuluculuk ile görevlendirilen Uthant da herhangi bir sonuç alamadı. (Alasya, 1983: 2062; 1992: 241,242; Baday, 2009: 25)

Güvenlik Konseyi'nin 17 Mart 1964 tarihindeki toplantısında Kıbrıs'a bir Barış Gücü gönderilmesi kararlaştırıldı. 27 Mart tarihinde ise Barış Gücü Kıbrıs'taki görevine başladı. Fakat Barış Gücü'nün varlığı da Rum saldırılarını durdurmaya yetmemişti. Saldırıların devam etmesi üzerine Türkiye Başbakanı İsmet İnönü Ada'ya müdahale etme kararı alındığını açıkladı ve bunu kamuoyuna duyurdu. Bu müdahale kararı üzerine Amerika Başkanı Johnson, 5 Haziran 1964 tarihinde sert ifadeler içeren ve Türkiye'nin bu kararından vazgeçmesini isteyen bir mektup gönderdi. Tarihe Johnson Mektubu olarak geçen bu mektupta Başkan Johnson, İnönü'yü görüşmek üzere Amerika'ya davet etti. Başbakan İnönü ise Ada'ya müdahale kararından vazgeçildiğini duyurarak Johnson ile görüşmek üzere Amerika'ya gideceğini belirtti. (Altunbaş, 2010: 23)²¹

Uthant'ın ardından 10 Temmuz 1964 tarihinde Amerika eski Dışişleri Bakanı olan Acheson Kıbrıs meselesine kesin çözüm bulmak için faaliyetlere başladı. (Açıkgöz, 2006: 47)

²¹ Amerikan Başkanı Johnson'ın ve buna karşılık olarak Başbakan İsmet İnönü'nün yazmış olduğu mektupların tam metni için bkz. Nihat Erim, Nüvit Yetkin, Hıfzı Oğuz Bekata, Esat Mahmut Karakurt, **Kıbrıs Konusunda CHP'nin Görüşleri**, 1965-1966.

Tüm bu görüşmelere rağmen konuyla ilgili bir sonuca ulaşamıyordu ancak Makarios, Türkleri ortadan kaldırmak üzere eylemlerine devam ediyordu. Erenköy'ü zapt etmek için hareket geçen Rumların saldırıları üzerine Türk uçakları bir kez daha 8-9 Ağustos 1964 tarihlerinde ihtar uçuşu yaptılar ve bazı bölgeleri bombaladılar. Bunun üzerine Rumlar geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu harekât sırasında uçağı düşen Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel de Rumlar tarafından şehit edilmiştir. (Şahinler, 1979: 30; İsmail, 1989: 20; Alasya, 1992: 242; Şahin, 2006: 78) Cengiz Topel'in öldürülmesi son derece canice bir olaydır. Yakalandığı zaman Cengiz Topel'in sadece çenesinde hafif bir yarası vardır. Ancak Rumlar çeşitli işkence yöntemleri uygulamış hatta bir habere göre damarlarındaki kanı çekip alarak öldürmüşlerdir. (Gökhan, 2008: 55)

Arabuluculuk görevini sürdüren Acheson hazırladığı raporda Karpas Yarımadası'nın Türklere verilmesini uygun buldu. Bu sayede Kıbrıs'ın % 11'i Türklerin egemenliğine verilmiş olacaktı. Mahalli idare bölgeleri de hesaba katıldığında bu oran % 25 – 30 civarında oluyordu. Türkiye tarafından uygun bulunan bu görüş Yunanistan ve Makarios tarafından reddedildi. Böylece Acheson'un arabuluculuk faaliyetleri de sonuçsuz kalmıştı. (Açıkgöz, 2006: 35)

1965 yılı ile 1967 yılları arasında küçük saldırılar dışında genel bir saldırı görülmedi. (İsmail, 1989: 21) 15 Kasım 1967 tarihinde ise Rumlar tekrar harekete geçerek Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırdılar. (Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 17; Koç, 2005: 203) Bu saldırı Grivas tarafından düzenlenmiş, saldırıdan önce Türk köyleri top, havan ve roket mermileri ile yoğun bir ateş altında alındı. (Artuç, 1989: 99) Bunun üzerine Türkiye savaş kararı aldı ve Türk uçakları tekrar ihtar uçuşuna başladı. Savaş gemilerimiz de Kıbrıs sularına giriş yaptı. Bu durum karşısında Rumlar derhal işgal

ettikleri yerleri boşalttılar. Bunun hemen ardından ise adaya gizli yollardan giriş yapmış olan 15,000 Yunan askeri ve tedhiş lideri Grivas Kıbrıs'ı terk etti. 28 Aralık 1967 tarihinde de Kıbrıs Türk Geçici Yönetimi kuruldu. (Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 17) Geçici Türk Yönetiminin Başkanı Fazıl Küçük, yardımcısı ise Rauf Denktaş oldu. (Fırat, 1997: 226) Başkan Dr. Fazıl Küçük yönetiminde İcra Komitesi, Temsilciler Meclisi ve Toplum Meclisi oluşturuldu. Türk mahkemeleri de resmen görevlerine başladılar. Dünya kamuoyuna göre Makarios ve hükümeti yönetiminde bağımsız bir Cumhuriyet vardı ama aslında içerde iki topluma ve iki yönetime bölünmüş bir yapı vardı. Bu sebeple de Makarios sadece Rumları temsil ediyordu. (Artuç, 1989: 105)

1967 olayları sırasında ABD Başkanı Johnson meseleyi çözebilmek için Dışişleri Bakanı Cyrus Vance'i, Özel Temsilci olarak görevlendirdi. Vance'in arabuluculuğu sonucu meselenin ikili görüşmeler yoluyla halledilmesi konusunda mutabakata varıldı. İlk olarak 3 Haziran 1968 tarihinde Beyrut'ta yapılan ikili görüşmeler Denktaş ve Klerides arasında değişik yerlerde ve değişik heyetlerle devam etmiş ancak Rumların Enosis hayalleri yüzünden herhangi bir sonuç alınmayarak 20 Eylül 1971 tarihinde kesilmiştir. (Alasya, 1992: 243; Kutalmış ve Tekakpınar, 1978: 18; Hacek, 2005: 65) Bu arada Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi, 21 Nisan 1971 tarihinde Geçici sıfatını kaldırarak ismini Kıbrıs Türk Yönetimi olarak değiştirmiştir. Böylece Türkler yönetim hakkından vazgeçmeyeceklerini bir kez daha göstermişlerdir. (Tamçelik, 1995: 7) Daha önce feshedilen EOKA terör örgütü de bu dönemde Yunan cunta yönetimi desteğiyle EOKA-B adıyla yeniden tesis edilmiştir. EOKA-B örgütünün kurucuları Kıbrıs'ta bulunan Rum Milli Muhafız Ordusu'nda görevli olan Yunanlı subaylardır. Örgütün başına da 1971 yılında Yunan Cuntası tarafından gizlice Ada'ya getirilen Grivas geçirilmiştir. (Hacek, 2005: 65-66)

2. 15 Temmuz Darbesi

20 Eylül 1971 tarihinde kesilen ikili görüşmelere, 8 Haziran 1972 tarihinde Kıbrıs'ta tekrar başlandı. Bu görüşmelerin özelliği Kıbrıs Türk ve Rum heyetlerinin yanına Türkiye ve Yunanistan'dan birer anayasa uzmanının katılması dolayısıyla genişletilmiş olmasıdır. Bu görüşmelerden herhangi bir sonuç alınmamıştır. Çünkü Rum tarafı Türklerin haklı olarak istedikleri konularda hiçbir şekilde uyum göstermemişlerdir. Örneğin Rum tarafı, veto hakkının kaldırılması, seçim kanunu ve vergi kanunu konularında Türklere tanınan özel oylama hakkından vazgeçilmesi, demokratik olmayan bir şekilde kararların meclisin salt çoğunluğu tarafından alınması, Cemaat Meclislerinin feshi, polis ve jandarmanın birleştirilmesi, ayrı Türk ve Rum mahkemelerinin kaldırılması, devlet memuriyetindeki Türk oranının %20'ye düşürülmesi konularında ısrar etmiş olmalarıdır. Neticede bu görüşmeler herhangi bir sonuca ulaşmadan 18 Haziran 1974 tarihinde kesildi. (Cerrahoğlu, 1998: 30-31)

Toplumlararası görüşmelerin devam ettiği süreçte Rumlar arasında da Enosis'e ulaşma konusunda ayrılıklar yaşanmaya başlamıştı. Fakat ortaya çıkan bu ayrılıklar Enosis'i isteyip istememek konusunda değil, Enosis'e ulaşmak için uygulanacak metot ve taktikler konusunda yaşanıyordu. Böylece Enosis'e ulaşmak için nasıl Türkleri bir engel olarak görüyorlarsa birbirlerini de bu konuda bir engel olarak görmeye başlamışlardı. (Binatlı, 1989: 2138)

Bu arada Grivas'ın EOKA-B'nin başına geçmesiyle şiddetlenen terör olayları sürerken 27 Ocak 1974 tarihinde Limasol'da öldüğü haberi duyuldu. Grivas'ın ölümünden sonra 25 Nisan 1974 tarihinde Makarios bir bildiri yayımlayarak, EOKA-B'yi yasa dışı ilan etti. 26 Haziran'da ise Yunan istihbarat servislerinin EOKA-B'yi

yönlendirdiğini belirtti ve Rum Milli Muhafız Gücü'nün Rum yönetimine bağlanacağını ifade etti. 2 Temmuz'da ise Yunan hükümetine bir mektup göndererek EOKA-B'yi destekledikleri için Yunan cuntasını protesto etti ve Yunan subaylarının geri çekilmesini istedi. 10 Temmuz'da ise yaptığı bir basın toplantısında 650 Yunan subayının geri çekilmemesi durumunda Rum Milli Muhafız Ordusu'nun dağıtacağını açıkladı. (İsmail, 1988: 46; Keser, 2006: 12)

Makarios'un attığı tüm bu adımlar kendi sonunu hazırlamış ve Yunan subaylarının darbe yapmalarına neden oldu. Yunan subaylarının önderliğindeki darbe girişimi Afrodit-3 Harekâtı adıyla 15 Temmuz 1974 sabahı saat 08.00'da “ O Aleksandros İsilten İsdo Mesokomon/Makarios Hastaneye Girdi” mesajıyla başlatıldı. (Keser, 2006: 14) Bu darbe sonucunda Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'nin kurulduğu ve başına Mahi gazetesinin sahibi olan Türk düşmanı Nikos Sampson'un getirildiği ilan edildi. Bu arada Makarios'un öldüğü bildirildi, ancak Makarios öğleden sonra gizli bir radyo istasyonu aracılığıyla hayatta olduğunu duyurdu. (Evcil, 1999: 6-7; Akalın, 2002: 99; “Darbeciler EOKA'cı Sampson'u C. Başkanı İlan Etiler”, 1974: 1; “Yeni Başkan Sampson Kimdir”, 1974: 6) Aynı zamanda kendisini destekleyenleri de telefonla arayarak Baf'ta olduğunu söyledi ve direnişe devam etmelerini istedi. (Solomonidou, 1987: 28)

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Bülent Ecevit, darbenin yapıldığı gün Afyon gezisini yarıda bırakarak Ankara'ya döndü ve hemen Güvenlik Kurulu ardından da Bakanlar Kurulu toplantılarını gerçekleştirdi. (Birand, 1980: 13) Bunun ardından Türkiye Hükümeti Yunanistan'a ultimatoma vererek resmen uyardı. (Keser, 2006: 15) Bülent Ecevit kamuoyuna verdiği demecinde Kıbrıs'taki gelişmelerle ilgili durumu şu kesin sözleriyle ifade etti:

Biz davaların adam öldürerek ve kaba kuvvetle çözümleneceğine inanmıyoruz. Bütün dünyaya, yakın uzak bütün komşularımıza ihtar ediyorum ki Kıbrıs'ta buhranın Türk haklarına müdahale şeklinde büyültmesine kimse cesaret edemez. (Olgun, 1991: 39)

Bu arada Dışişleri Bakan Vekili ve Milli Savunma Bakanı Esat Işık, Genelkurmay İstihbarat Başkanı ve bazı yüksek rütbeli subaylarla Dışişleri Bakanlığında yaptığı görüşmeden sonra kamuoyuna şu demeci vermiştir:

Kıbrıs Rum kesiminde bir hükümet darbesi olduğu öğrenilmiştir. Bu müdahalenin sadece Kıbrıs Rum idaresinde müteveccih bir hareket olduğu bildirilmekteyse de bilindiği gibi Kıbrıs sorunu milletlerarası bir sorundur ve Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs'ta iki cemaatin anlaşmalara dayanan akdi yükümlülükleri bulunan bir meseledir. Türkiye'nin bu teşebbüsün herhangi bir şekilde bu ahdi statüyü ihlal etmesine müsaade edemeyeceği tabiidir. Kıbrıs, Türk ve Rum cemaatleri birbirine tahakküm etmeden bir arada yaşadıkları bağımsız bir devlettir ve böylece kalacaktır. Türk hükümetinin konuyu gereken önemle izlemekte olduğu ve gereken tedbirleri almayı ihmal etmeyeceği açıktır. ("Ecevit: Bu Bir Yunan Müdahalesidir, 1974: 10)

3. Kıbrıs Barış Harekâtı Kararının Alınması

Türkiye bu darbeden sonra Garanti Anlaşmaları uyarınca adaya müdahale etmek için hazırlıklara başladı. Bir gün sonra yani 16 Temmuz 1974 tarihinde İngiltere'ye bir

nota veren Türkiye, darbenin ortaya çıkardığı sorunları ortadan kaldırmak ve anayasal düzeni tekrar kurmak için garantör devletler olarak işbirliği yapmaları gerektiğini belirtti. Türkiye’de yayınlanan gazeteler de İngiltere’nin Türkiye’nin teklifini görüşmeyi kabul ettiğini duyurdular. (“Ankara Müdahale Gereği Üzerinde Duruyor, 1974: 1) Bunun üzerine Başbakan Bülent Ecevit görüşme yapmak üzere 17 Temmuz 1974’de Londra’ya gitti. (Baday, 2009: 39; Birand, 1980: 14; Milliyet Gazetesi, 1974: 1) Ancak yapılan görüşmeler sonucunda İngiltere herhangi bir müdahalede bulunmayı reddetti. Bu arada ABD de konuya dahil olarak Türkiye’nin müdahalesini önlemeye çalışmıştır. Türkiye, müdahaleden vazgeçmek için şu şartları öne sürmüştü:

Dengenin kurulması ve Türk toplumunun güvenliğinin sağlanması için Türk askerinin Adadaki varlığı kabul edilmeli, Sampson değiştirilmeli, Yunan subayları çekilmeli, Türk toplumuna denize çıkışı olan bir bölge tanınmalı ve adaya giriş çıkışı kontrol edecek bir sistem kurulmalıdır.

ABD temsilcisi J. Sisco ve Dışişleri Bakanı Kissinger ile yapılan görüşmelerde Türkiye’nin istekleri reddedildi. (İsmail, 1988: 119-120)

Türkiye Ada’ya müdahale etmeden önce barış yollarını arayarak diplomatik teşebbüslerde bulunmuş ancak yapılan görüşmelerden herhangi bir sonuç alınamamıştır. 18 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, Silahlı Kuvvetleri kullanma yetkisini görüşmek üzere toplandı. (“TBMM Bugün Kıbrıs İçin Toplanıyor, 1974: 1) Bakanlar Kurulu tarafından 19 Temmuz 1974 tarihinde alınan kararla “meşru savunma hakkını kullanmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Kıbrıs’a karşı fiili müdahalede bulunulmasına ve Yunanistan’ın bir tecavüzü halinde bu devlete karşı da

harekâta geçilmesine karar verme konusunda” başbakan yetkili kılınmıştır. (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [B.C.A.], 030-0-018-001-002-317-47-8) Aynı gün alınan diğer bir kararla “muhtemel bir harekâtın başlamasıyla beraber zapt ve müsadere hakkının İstanbul, İzmir ve İçel illerinde birer deniz müsadere mahkemesinin ve Ankara’da Yüksek Deniz Müsadere Mahkemesinin kurulması” kabul edilmiştir. (B.C.A., 030-0-018-001-002-317-47-6) Yine Bakanlar Kurulu tarafından 20 Temmuz 1974 tarihinde alınan diğer bir kararla da muhtemel ihtiyaçları karşılamak üzere genel seferberlik ilan edilmiştir. (B.C.A., 030-0-018-001-002-317-47-12)

Meclisteki görüşmeler devam ederken bir yandan da olası bir harekât için hazırlıklar yapılıyordu. Bu hazırlıklar çerçevesinde Mersin Erdemli sahiline yığınak yapılmaya başlandı. Güney illerinde de asker sevkine başlandı. (“Erdemli Sahiline Yığınak Yapıyoruz”, 1974: 1)

Yapılan görüşmelerden bir sonuç alınmadığını belirten Başbakan Bülent Ecevit artık temasların gereğinin kalmadığını ifade etti. (“Ecevit: Temasların Gereği kalmadı”, 1974: 7) Nihayet 20 Temmuz 1974 tarihinde beklenen Kıbrıs Barış Harekâtı başladı. Bu harekâtı kara, hava ve deniz kuvvetleri ortak olarak başlatmışlardır. (“Kıbrıs’tayız”, 1974: 1; “Mehmetçik Kıbrıs’ta”, 1974: 1; “Türk Ordusu Kıbrıs’ta”, 1974: 1; “Kıbrıs’a Çıktık”, 1974: 1) Harekât başlamadan hemen önce de Ankara, İstanbul, İzmir, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, Hatay, İçel, Aydın, Muğla ve Adana illerinde sıkıyönetim ilan edildi. (“14 İlde Sıkıyönetim İlan Edildi”, 1974: 1) Kıbrıs’a çıkarma yapma görevi Adana’da bulunan 2. Orduya bağlı 6. Kolordu’ya verilmişti. 6. Kolordu Komutanı Korgeneral Nurettin Ersin’in emrine verilen birlikler aşağıdaki gibidir.

- Çakmak Özel Görev Kuvveti (Mersin bölgesinde kurulacak özel çıkarma tugayı)
- Komando Tugayı (Bolu'dan Mersin bölgesine gelecek)
- Hava İndirme Tugayı (Kayseri'de)
- 39. Piyade Tümeni (İskenderun'da)
- 28. Piyade Tümeni (Ankara'da)
- Kıbrıs Türk Alayı (Kıbrıs'ta)
- Bayraktarlık emrindeki tüm Kıbrıs Mücahitleri

Çakmak Özel Görev Kuvveti ise şu birliklerden oluşuyordu:

- Tugay Karargâhı
- Deniz Piyade Alayı (iki tabur)
- 50. Piyade Alayı (üç piyade taburu, bir tank bölüğü, bir mekanize piyade bölüğü)
- Topçu Taburu
- İstihkâm Bölüğü (Muhabere Takımı, Levazım Takımı, Sıhhiye Takımı) (Çetiner, 2007: 36)

Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Hava İndirme Tugayı'nda görevli olan E. Tümgeneral Cumhur Evcil'in²² verdiği bilgilere göre Kıbrıs'a yapılacak çıkarma şu şekilde planlanmıştı:

Kıbrıs Türklerinin hak ve çıkarlarını korumak ve Kıbrıs meselesinin milli politikamıza uygun bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak için hazırlanan plana göre; 6. Kolordu emrine 39. ve 28. Tümenlerle Hava İndirme ve Komando Tugayları ve Amfibi Deniz Piyade Alayı verilmişti. Özet olarak üçgen bölgeye Hava İndirme Tugayı paraşütle atılacak, Komando Tugayı helikopterlerle indirilecek, Çakmak Özel Görev Kuvveti Girne batısına denizden çıkarılacak, bu birlikler önce üçgen bölgenin ve çıkarma bölgesinin elde bulundurulmasını sağlayacak, ardından denizden çıkan ve havadan inen birlikler, Girne batısına taarruz ederek birleşecek, daha sonra da bölgeyi genişleteceklerdir. Harekâtın birinci safhası hava ve kıyı başının tesisi ve elde bulundurulması, ikinci safhası erken birleşme, üçüncü safhası da genişletme safhasıdır. Plana göre harekâtın birinci günü adaya çıkarılan unsurların gücü toplam olarak dört paraşüt, dört komando taburu(biri jandarma komando taburu), beş piyade taburu (ikisi amfibi tabur), bir tank bölüğü ve bir topçu taburu ile bir dağ topçu bataryasıdır. (Evcil, 1999: 17,19)

19 Temmuz'da hareket eden Tınaztepe, Adatepe, Çakmak, Kocatepe muhripleri ile Berk Fırkateyni himayesindeki Ertuğrul Gemisi ile 33 parça çıkarma aracından oluşan

²² Kıbrıs Barış Harekâtı'na katıldığı zaman Binbaşısıdır.

Türk çıkarma filosu 21 saatlik bir yolculuğun ardından 20 Temmuz'da Girne'nin batısındaki Pladini Plajı'na ulaşarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatmış oldu. (Açıkgöz, 2006: 75) Hava indirme harekâtı da çıkarma harekâtına paralel olarak gerçekleştirildi. (Açıkgöz, 2006: 76)

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ilk aşaması yani birinci harekât 22 Temmuz 1974 tarihinde saat 17.00'da kabul edilen ateşkes ile sona erdi. (Baday, 2009: 47) Ateşkesin ardından 25 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında Birinci Cenevre Konferansı başladı. Görüşmeler sonucu 30 Temmuz'da taraflar arasında Cenevre Anlaşması imzalandı. (Açıkgöz, 2006: 98-99) Bu anlaşmada anayasal düzenin temini için 8 Ağustos 1974 tarihinde İkinci Cenevre Konferansı toplanması öngörüldü. Burada kararlaştırıldığı gibi 8 Ağustos 1974 tarihinde İsviçre'nin Cenevre kentinde, Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros ve İngiltere Dışişleri Bakanı James Callaghan'ın katılımıyla İkinci Cenevre Konferansı başladı. (Baday, 2009: 50) Fakat bu konferans, herhangi bir sonuç alınmadan 14 Temmuz 1974' de gece yarısı saat 02.20'de dağıldı. (Akalin, 2002: 134) Dışişleri Bakanı Turan Güneş bunun üzerine derhal özel telefon hattından Başbakan Bülent Ecevit'i arayarak ikinci harekâtın başlangıç parolasını verdi. Bu parola "Ayşe Tatile Çıksın" idi. Parolada adı geçen Ayşe, Turan Güneş'in 17-18 yaşlarındaki kızıydı. (Açıkgöz, 2006: 104)

II. BÖLÜM

1. SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

Çalışmamızı hazırlarken ilçeler de dâhil olmak üzere Samsun'da bulunan 20 gazimizle görüşme yaptık. Ancak tabii ki Kıbrıs Barış Harekâtı'na Kıbrıs'tan katılan gazi sayısı bizim görüşme yaptığımız kişilerin sayısından çok daha fazladır. Muharip Gaziler Derneği Samsun Şube Başkanı Ahmet Diril'in verdiği bilgilere göre Samsun'dan Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan derneğe kayıtlı gazilerin sayısı 850'dir. Ancak bunun dışında kayıtlı olmayan gazilerin varlığı da bilinmektedir. Yine Ahmet Diril'in verdiği bilgilere göre Samsun'dan Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılarak şehit düşen bir kişi vardır ve ismi Maksut Birinci'dir. Bunun yanında hareket sırasında yaralanan malul gazilerin sayısı da 50 civarındır.²³

1.1. Nazım Bektaş

1953 yılında Havza İlçesine bağlı Hacıdede Köyü'nde doğan Nazım Bektaş, ilkokulu da doğduğu köyde okumuştur. İlkokul eğitimini tamamladıktan sonra köyden ayrılmış ve Havza ilçesine gelmiştir. Burada bir lokantada garson olarak çalışmaya başlamıştır. Askere gidene kadar da garson olarak çalışmaya devam etmiştir.

Nazım Bektaş askerlik görevine 3 Kasım 1973 tarihinde Ankara Etimesgut'ta tankçı olarak başlamıştır. Acemi birliğinin ardından Erzurum'a gönderilmiş, burada 3,5 ay çavuş talimğâh kursu görmüştür. Aldığı eğitimin ardından Çavuş rütbesi alarak

²³Ahmet Diril, 01-02-2012 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

askerliğini sürdürmüştür. Kıbrıs'a gittiğinde 7 aylık asker olan Nazım Bektaş burada 13 ay kalmıştır.

Askerden geldikten sonra bir hafta veya on gün kadar köyde kalmış, ardından tekrar lokantada çalışmaya başlamıştır. Yaklaşık bir yıl kadar garson olarak çalıştıktan sonra kendi lokantasını açmıştır. 1976 ile 1984 yılları arasında kendi lokantasını çalıştırmıştır. 1984 yılında lokantayı sattıktan sonra tekrar garson olarak lokantalarda çalışmaya başlamış, 2003 yılında da emekli olmuştur. 30 Ekim 1976 tarihinde evlenmiş olan Nazım Bektaş'ın iki tane oğlu vardır.²⁴

1.2. Harun Saat

Harun Saat 01 Ocak 1953 tarihinde Havza İlçesi Boyalıca Mahallesi'nde doğmuştur. İlkokul mezunudur. İlkokulu bitirdikten sonra askere gidene kadar hayvancılık ve çiftçilikle uğraşmıştır.

Harun Saat askerlik görevine 3 Mart 1973 tarihinde Isparta Eğirdir Dağ Komando Okulu'nda başlamıştır. Daha sonra Kayseri Zincirdere Hava İndirme Tugayı Komando Birliği'nde görevlendirilmiştir. 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış ve Kıbrıs'ta 3,5 ay kalmıştır. Kullandığı silah 81'lik havandır.

Harun Saat askerlik görevini tamamladıktan sonra fabrikalarda işçi olarak çalışmıştır. İlk olarak 5 buçuk yıl Karadeniz Bakır Fabrikası'nda güvenlik görevlisi olarak çalışmıştır. Kıbrıs Gazisi olduğu için kendisini bu fabrikaya güvenlik görevlisi olarak almışlardır. Daha sonra buradan ayrılarak Havza'ya gelmiş, 1981 yılında Amasya

²⁴ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Şeker Fabrikası Havza Bölge Şefliği'nde çavuş olarak göreve başlamıştır. Harun Saat bu görevde 25 yılını doldurarak 2000 yılında emekli olmuştur. 2002 yılında Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği'ni açarak burada başkanlık görevine başlamıştır. 2002 yılından beri de bu görevini devam ettirmektedir.²⁵

1.3. Ahmet Diril

Ahmet Diril 1954 Ünye doğumludur. Köyde fındık tarımı yapan bir ailenin çocuğudur. Fakat kendisi köyde pek fazla kalmamıştır. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Ünye'de tamamlamıştır. Lise eğitiminden sonra da askerlik görevine başlamıştır. Bu yüzden kendisi çiftçilikle fazla uğraşmamıştır. Ancak halen anne ve babasının Ünye'nin İkizdere Kazası'nda bulunan fındık bahçelerine yazları hem tatil amaçlı, hem de çalışma amaçlı gitmektedir.

Endüstri Meslek Lisesi mezunu olan Ahmet Diril okul bittikten sonra 1,5 – 2 yıl kadar İstanbul'da termosifon ve banyo kazanları imalathanesinde çalışmıştır.

2 Mart 1974 tarihinde Isparta Eğridir Dağ Komando Okulu Çavuş Talimgâhı'nda askerlik görevine başlamıştır. Buradan da Kayseri Hava İndirme Tugayı'na gitmiştir. Askerliğini çavuş olarak yapan Ahmet Diril, Kıbrıs'ta 6,5 ay görev yapmıştır.

Askerlik görevini tamamladıktan sonra Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan lise ve muadili okul mezunlarına sınavsız olarak üniversiteye kayıt yaptırma imkânı sağlanmıştır. Ancak Ahmet Diril maddi imkânsızlıklar dolayısıyla bu haktan faydalanamamıştır. Para kazanmanın ve sigortalı bir işe girmenin o dönemde daha iyi

²⁵ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

olduğunu düşünmüş ve Samsun Tekkeköy yakınlarında bulunan, bakır, sülfürik asit vs. üretilen Karadeniz Bakır İşletmeleri fabrikasında makine bakım ustası olarak çalışmaya başlamıştır. Bu fabrikada 13 – 14 gazi arkadaşıyla beraber çalışmıştır. İş yerinde üst düzeyde sendikacılık yapan Ahmet Diril buradan emekli olduktan sonra kendisine Türkiye Muharip Gaziler Derneği Samsun Şube Başkanlığı görevi teklif edilmiştir. Arkadaşlarının ısrarını kıramayarak bu görevi kabul etmiştir ve halen de aynı görevi yürütmektedir.²⁶

1.4. Fatma Aynur Gökçek

1943 Uşak doğumlu olan Aynur Gökçek'in babası öğretmendir. Annesini hiç tanımamıştır. Aynur Gökçek Kızılay Hemşirelik Okulu'nun ardından iki yıllık Nesibe Gevher Yüksekokulu'nu bitirerek Yüksek Hemşire olmuştur. Bu okulda askeri hemşire olarak eğitim görmüştür. 1965 – 1966 yılında Samsun Askeri Hastanesi'ne tayin olmuş burada görevli iken Kıbrıs Barış Harekâtı başlamıştır. Harekâtın başlaması üzerine tayini çıkan Aynur Gökçek Kıbrıs'a gönderilmiş ve burada yaklaşık 7 ay kalmıştır. Kıbrıs'ta 28. Tümede görev yapmıştır. Kıbrıs'a gönderildiğinde 7 yıllık evlidir ve 6 yaşında bir de oğlu vardır. Aynur Gökçek Kıbrıs'ta hemşire olarak görev yapmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı bittikten sonra Türkiye'ye dönmüş ve aynı hastanede başhemşireliğe atanmıştır. Emekli olana kadar da bu görevini sürdürmüştür.²⁷

²⁶ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

²⁷ Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

1.5. Hasan Öztürk

Hasan Öztürk 1953 Samsun Bafra doğumludur. İlkokul mezunu olan Hasan Öztürk'ün annesi ve babası çiftçilikle uğraşıyorlardı. 12 kardeştir. Askere gitmeden önce oto tamir atölyelerinde kalfa olarak çalışmıştır. Askere gittiğinde 1,5 yıllık evlidir ve çocuğu da vardır.

Askerlik görevine Temmuz 1973'te başlamıştır. Kıbrıs'a gittiğinde Adana Osmaniye 50. Piyade Alayı'nda görevli bulunmaktadır. Kıbrıs'a gönderildiğinde 1 yıllık askerdir. Alay Komutanı Kıbrıs'ta şehit düşen Albay Halil İbrahim Karaoğlanoğlu'dur. Hasan Öztürk silah olarak uçaksavar kullanmıştır. Askerliğini garaj çavuşu olarak yapmıştır. 25 Şubat 1975 tarihine kadar Kıbrıs'ta kalmıştır.

Ağır vasıta araç ehliyeti olan Hasan Öztürk askerden geldikten sonra 2-3 yıl kadar şoförlük yapmış, minibüs kullanmıştır. Daha sonra 1977 yılında çekilen kura sonucu Bafra'daki Tekel Fabrikası'na işçi olarak girmiş, burada 20 yıl çalıştıktan sonra 1997 yılında da emekli olmuştur.²⁸

1.6. Hamit Semiz

Hamit Semiz, 1953 Havza Doğançayır Köyü doğumludur. Çiftçi bir ailenin çocuğu olan Hamit Semiz 6 kardeştir. Askere gitmeden önce kendisi de köyde çiftçilikle uğraşmıştır.

²⁸ Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Kasım 1973 tarihinde askere alınmış ve ilk görev yeri olarak Antalya Piyade Alayına gitmiştir. Acemi birliğinden sonra İslâhiye 49. Alay'da görevlendirilmiştir. Topçu piyade olarak askerlik görevini yerine getiren Hamit Semiz, geri tepmeli 75'lik top kullanmıştır.

Mayıs 1975 tarihine kadar Kıbrıs'ta kalmıştır. Askere giderken 3 yıllık evli olan Hamit Semiz askerden döndükten sonra yine çiftçilikle uğraşmıştır.²⁹

1.7. Hakkı Atamer Tavsel

Hakkı Atamer Tavsel, 16 Ocak 1952 Samsun doğumludur. Fakat asıl doğum yılı 1951'dir. Nüfusa geç yazılmıştır. Anne ve babası Samsun merkezde ikamet etmektedir. Babası 38 yıl Türkiye İş Bankası'nda memur olarak görev yapmıştır. Annesi ev hanımıdır. İki çocuk babası olan Hakkı Atamer Tavsel, ilkokulu Devrim İlkokulu'nda bitirmiştir. Lise eğitimini Erkek Sanat Enstitüsü Motor Bölümü'nde tamamlamıştır. Buradan 1972-1973 döneminde mezun olmuştur. Lisede iki yıl sınıf tekrarı yaptığı için askere geç gitmiştir.

Askere gidiş tarihi, liseden mezun olduğu yıl olan 1973'tür. Askerlik görevine İskenderun Deniz Kuvvetleri Er Eğitim Alayı'nda başlamıştır. Acemi birliğinin ardından Güney Deniz Saha Komutanlığı Mersin Amfibi Birliği Çıkarma Komutanlığı'nda görevlendirilmiştir. Bahriyeli olarak askerlik görevini yerine getirmiştir. Kıbrıs'tan döndükten sonra eski bölgesi olan Mersin'de 1 ay kalmış

²⁹ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme; Yapılan görüşmede askerden önceki ve sonraki hayatı konusunda yeterli bilgi alınamamıştır.

ardından İzmir Foça'ya gönderilmiştir. Burada 2 ay kaldıktan sonra Çanakkale'ye gitmiş, burada Eceabat bölgesinde kalmış ardından tezkeresini almıştır.

Askerden geldikten sonra 1978 yılında evlenmiştir. Askerlik dönüşü 1976 yılında (YSE) Yol Su Elektrik Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başlamış ve 1986 yılında müdürlük lağvedilene kadar burada çalışmıştır. Bu müdürlüğün lağvedilmesinin ardından kurulan Köy Hizmetleri'nde çalışmaya başlamış ve bu kurumdan 2004 yılında emekli olmuştur.³⁰

1.8. Fevzi Köse

Fevzi Köse, 1954 yılı Havza Ağcamahmut Köyü doğumludur. Ailesi çiftçilikle uğraşmıştır. 4 kardeş olan Fevzi Köse ilkokul mezunudur. Kendisi de askere gitmeden önce köyde çiftçilik yapmıştır.

6 Mart 1974 tarihinde askere alınmış, ilk görev yeri olarak Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler Er Eğitim Okulu'na gitmiştir. Acemi birliğinden sonra Erzurum Kandilli'de görevlendirilmiştir. Burada 1 ay kaldıktan sonra Kıbrıs'a gönderilmiştir. Kıbrıs'ta 16 ay kaldıktan sonra tezkeresini almıştır.

Askerden geldikten sonra 4 yıl kadar çiftçilikle uğraşmış sonrasında ise Samsun Limanında çalışmaya başlamış, 15 Şubat 2010 tarihinde de emekli olmuştur. Askerden geldikten sonra evlenen Fevzi Köse 4 çocuk babasıdır.³¹

³⁰ Hakkı Atamer Tavselsel, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

³¹ Fevzi Köse, 01-04-2011 Tarihinde Samsun'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

1.9. Fahri amur

Fahri amur 1 Ekim 1951 Samsun aramba doğumludur. Babası hem çiftçilikle uğraşmış, hem de kendi fırınlarını çalıştırmıştır. Annesi ev hanımıdır. 6 kardeş olan Fahri amur lise mezunudur. Liseyi 1971 yılında bitirmiştir. O dönemde yaygın öğretnen okulu olmadığı için lise mezunları vekil öğretnenlik yapmaktadır. Bu sebeple kendisi de aramba'da bir ilkokulda bir dönem vekil öğretnenlik yapmıştır. Bunun ardından yapılan TEKEL sınavlarına girmiş ve bu sınavı kazanarak 1972 yılında Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü'nde memur olarak çalışmaya başlamıştır.

1973 yılının Kasım ayında Denizli Er Eğitim avuşluğu'nda askerlik görevine başlamıştır. Burada 4 ay temel eğitimden sonra usta birliği olan Gaziantep 5. Zırhlı Tugayı'na gitmiştir. Askerliğini avuş olarak yapmıştır. Kullandığı silah 81'lik havandır. 20 Temmuz 1974'de Kıbrıs'a giden Fahri amur burada 11 ay 10 gün kalmış, orada terhis olarak 3 Temmuz 1975'de geri dönmüştür.

Askerden döndükten sonra kadrolu memur olduğu için tekrar aynı yerde çalışmaya başlamıştır. Aynı dairede çalıştığı Seval Hanım'la 1977 yılında evlenmiştir. Memurluk görevinde 28 yıl çalıştıktan sonra özelleştirme dolayısıyla zorunlu emekli olmuştur. Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü'nde nakliyat amiri görevini üstlenen Fahri amur inşaat ihaleleri, nakliyat ihaleleri, alım-satım ihaleleri ve ithalat ihracatla uğraşmış bu yoğun tempo sonrasında emekli olunca da boş duramamıştır. 2001 yılında bir inşaat şirketinde işe girmiş ve halen bu şirkette ihale işleriyle ilgilenmektedir. Fahri amur iki çocuk babasıdır.³²

³² Fahri amur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

1.10. Arif Bostancı

Arif Bostancı, 1953 Samsun Bafra doğumludur. Annesi ve babası köyde çiftçilikle uğraşmışlardır. 5 kardeş olan Arif Bostancı ilkokul mezunudur. Ailenin en küçük çocuğudur. Askere gitmeden önce 1,5 yıl kadar araba tamirhanesinde çalışmıştır.

6 Mart 1973 tarihinde Isparta'da askerlik görevine başlayan Arif Bostancı Isparta'da 1,5 ay kalmış ardından Adana Dört Yol'a giderek burada da 3 ay kalmıştır. Adana'dan sonra da İskenderun Karargâh Bölüğü'nde görevlendirilmiştir. Askerlik görevini hizmet bölüğünde şoför olarak yapmıştır. Kıbrıs'ta 3,5 ay kalmış 3 Kasım 1974 tarihinde terhis olmuştur.

Askerden geldikten sonra evlenmiş ve dört çocuk sahibi olmuştur. Askerden sonra babasından kalan arazide çiftçilik ve hayvancılık yapmıştır. Halen Bafra'nın Kahraman Köyü'nde ikamet etmektedir.³³

1.11. Ahmet Yayla

Ahmet Yayla, 1953 Havza İmircik Köyü doğumludur. Düzgün bir okul eğitimi almamıştır. 11-12 yaşlarında Samsun merkezde fırınlarda çalışmaya başlamıştır.

Askerlik görevine 1973 yılında Isparta'da başlamıştır. Isparta'nın ardından Kahramanmaraş'a gönderilmiştir. Burada iken Kıbrıs Barış Harekâtı başlamış, bunun üzerine de Kıbrıs'a gönderilmiştir. Askerlik görevini piyade olarak yerine getirmiştir. Kıbrıs'ta 3,5 – 4 ay kadar kalmış, 1 ay da fazladan askerlik yapmıştır.

³³ Arif Bostancı, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Askerden döndükten sonra Kıbrıs'a giden bazı askerler gibi kendisinin de psikolojik rahatsızlıkları baş göstermiştir. Bu sebeple yaklaşık 4-5 ay kadar evden dışarı çıkmamıştır. Babası bu rahatsızlığının düzelmesi için halk arasındaki bir inancı uygulamış ve kendisine kuş yüreği yutturmuştur. Ahmet Yayla 15-20 tane kuş yüreği yuttuğunu ifade etmektedir. Kıbrıs'a giden askerlerinin çoğunda benzer psikolojik rahatsızlıklar baş gösterdiğini ifade eden Ahmet Yayla hala kendisinin bazı durumlarda tedirgin olduğunu belirtmektedir. Örneğin eşi bile uyurken yanına uzaktan seslenerek gelmektedir. Eğer sessizce yanına gelip kalk derse birden yerinden fırladığını ifade etmektedir. Kendisini iyi hissetmeye başladıktan sonra tekrar Samsun'a firında çalışmaya gitmiş, bir yıl sonra da evlenmiştir. Samsun'da emekli olduktan sonra Havza'ya gelmiş ve burada çaycılık yapmıştır. Ahmet Yayla 3 çocuk babasıdır.³⁴

1.12. Şakir Cengiz

Şakir Cengiz 1953 Terme Karacalı Köyü doğumludur. Annesi ve babası çiftçidir. 4 kardeş olan Şakir Cengiz ortaokul 2. sınıfta okulu bırakmıştır. Askere gitmeden önce gemilerde işçilik yapmıştır.

Şakir Cengiz 20 Temmuz 1973 tarihinde İskenderun Er Eğitim Alayı'nda askerlik görevine başlamıştır. Askerliğini Deniz Piyade Silah Bölük Çavuşu olarak Adatepe Muhribi'nde yapmıştır. 19 Temmuz gecesi Kıbrıs'a gitmiş ve buradan Mart 1975 tarihinde ayrılmıştır.

³⁴ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Askerlik görevi bittikten sonra 10 yıl kadar Kıbrıs'ta çalışmış, ilk evliliğini 1976 yılında Kıbrıs'ta Kıbrıslı bir Türk ile yapmıştır. Bu eşinden örf-adet farklılıkları dolayısıyla yaşanan bazı anlaşmazlıklar sonucu ayrılmış daha sonra Türkiye'ye gelmiş ve burada 1983 yılında tekrar evlenmiştir. Türkiye'ye geldikten sonra yine gemilerde çalışan Şakir Cengiz iki çocuk babasıdır. Şakir Cengiz hem Kıbrıs, hem de Türkiye vatandaşıdır.³⁵

1.13. Süleyman Yaşar Ünlüer

Süleyman Yaşar Ünlüer, 1948 Eskişehir doğumludur. Babası vergi tahsildarı olarak çalışmıştır. Annesi ev hanımıdır. Annesinin vefatı üzerine babası tekrar evlenmiştir. Bu evlilikten de 1 çocuk olmak üzere 4 kardeşlerdir. Ortaokul bitene kadar Eskişehir'de eğitim gören Süleyman Yaşar Ünlüer ortaokuldan sonra Jandarma Astsubay okuluna girmiştir. Birinci sınıfı Emirdağ'da ikinci ve üçüncü sınıfları da Ankara'da Jandarma Astsubay Okulu'nda okumuştur. Bu okuldan 1968 yılında mezun olmuştur. Siirt'te görev yaptığı sırada Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Astsubay olarak görev yapmıştır. Kıbrıs'ta 6 ay görev yapmıştır. Harekâta katıldığında evlidir ve eşi de öğretmendir. 2 kız babası olan Süleyman Yaşar Ünlüer'in ilk çocuğu da 8 Ağustos'ta Kıbrıs'a sevk edildiği sırada dünyaya gelmiş fakat kendisinin o an bundan haberi olmamıştır. O sıralarda eşi Çarşamba'da olduğu için öğrenememiş ancak bir ay kadar sonra eşiyle mektuplaştıklarında haberi olmuştur. Eşinin de kendisinin Kıbrıs'a gittiğinden o an haberi olmamıştır.

³⁵ Şakir Cengiz, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Harekât sonrasında İstanbul'a taşınmış ve burada görev yapmaya başlamıştır. Üsküdar Topbaşı Cezaevi'ne atanmış, burada 3 yıl kalmıştır. İstanbul'dan sonra sırasıyla Diyarbakır, Van ve Uşak'ta görev yapmıştır. Uşak'ta iken de 1993 yılında emekli olmuş, emekli olunca da Samsun'a yerleşmiştir.³⁶

1.14. Rahmi Şahin

1953 Bafra Lengerli Köyü doğumlu Rahmi Şahin, doğumundan beri aynı köyde ikamet etmektedir. Ortaokul mezunudur. Annesi ve babası çiftçilikle uğraşarak tütün tarımı yapmışlardır. Babasını 2005 yılında kaybetmiştir. Annesi hala hayattadır. 6 kardeş olan Rahmi Şahin de askere gitmeden önce tütün tarımı ile uğraşmıştır. Bunun yanı sıra mısır ve buğday tarımı da yapmıştır. Aynı zamanda hayvancılıkla da uğraşmıştır.

2 Mart 1973 tarihinde Antalya 70. Piyade Er Eğitim Alayı'nda askerlik görevine başlamıştır. 4 Mart'ta Antalya'ya gönderilmiş, acemi birliğinin ardından Adana Osmaniye'de görevlendirilmiştir. Askerliğini havan çavuşu olarak yapmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan Rahmi Şahin, 2 Kasım 1974 tarihine kadar Kıbrıs'ta kalmıştır.

Askerliği bittikten sonra Lengerli Köyü'ne gelen Rahmi Şahin 23 Nisan 1977 tarihinde evlenmiştir. 1979 yılında Engiz Ballica TEKEL Fabrikası'nda işçi olarak çalışmaya başlamıştır. 1982 aynı fabrikada bekçiliğe geçmiş ve burada çalışırken de Lengerli Köyü muhtarı seçilmiştir. Bunun ardından Bafra TEKEL'ine gelmiş, 2003

³⁶ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

yılına kadar burada çalışmış ve emekli olmuştur. 2003 yılından beri de Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Başkanlığı görevini yürütmektedir.³⁷

1.15. Mehmet Koç

Mehmet Koç, 1953 Havza Çeltik Köyü doğumludur. 7 kardeştir. 3 yaşındayken babasını kaybetmiştir. İlkokul mezunu olan Mehmet Koç askere gidene kadar un fabrikalarında işçi olarak çalışmıştır. 1971 yılında evlenmiş, bir çocuğu olmuş fakat vefat etmiştir.

3 Kasım 1973 tarihinde askere alınmış ve ilk görev yeri olarak Antalya 70. Piyade Alayı'na gitmiştir. Kıbrıs'a gönderildiği sırada Gaziantep 5. Zırhlı Tugayı'nda bulunmaktadır. 7 aylık askerken Kıbrıs'a gönderilmiştir. Haziran 1975 tarihine kadar Kıbrıs'ta görev yapmıştır.

Askerlik görevinden sonra un fabrikasında çalışmaya başlamış, 25 yıl çalıştıktan sonra 1996 yılında emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra da 1999 yılına kadar 3 yıl daha aynı yerde çalışmıştır. Bu tarihten sonra herhangi bir yerde çalışmamıştır. Mehmet Koç 3 çocuk babasıdır.³⁸

³⁷ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

³⁸ Mehmet Koç, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

1.16. İsmail Köksal

İsmail Köksal 19 Şubat 1953 Havza Çayırözü Köyü doğumludur. Ancak asıl doğum tarihi 1950'dir. Nüfusa geç yazdırılmıştır. Dolayısıyla askere de 3 yaş büyük olarak gitmiştir. Ailesi hayvancılık ve çiftçilikle uğraşmıştır. 5 kardeş arasında tek erkek çocuktur. Babası çiftçi olduğu için kendisi de babasının mesleğini devam ettirmiştir. İlkokulu bitirdikten sonra babasıyla beraber çiftçiliğe başlamış, askerden öncesi ve sonrasında toplam 35 yıl babasıyla yaşamış ve çiftçilik yapmıştır. 18 yaşına girerken evlenen İsmail Köksal askere giderken 3 erkek çocuk babasıdır.

3 Kasım 1973 tarihinde askere alınmış, ilk görev yeri olarak Isparta Eğridir Dağ Komando Okulu'na gitmiştir. Usta birliğinde Kayseri Hava İndirme Tugayı'na gitmiş burada er olarak görevini yerine getirirken Kıbrıs'a gönderilmiştir. Silah olarak 106'lık havan kullanmıştır. Ocak 1975 tarihinde Kayseri'ye dönmüş ve burada Mayıs ayında terhis olmuştur.

Üç çocuk babası olarak askere gitmesi sebebiyle zor bir askerlik yaptığını ifade eden İsmail Köksal döndükten sonra baba mesleğine devam etmiş tarım ve hayvancılıkla uğraşmıştır.³⁹

1.17. İsmail Alkan

İsmail Alkan 7 Aralık 1954 Bafra doğumludur. Babası tüccar, annesi ev hanımıdır. 5 kardeştir. Ortaokul mezunu olan İsmail Alkan, askere gitmeden önce babasıyla beraber Zahire dükkânında çalışmıştır.

³⁹ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Mart 1974 tarihinde askere alınmış, ilk olarak İzmir Poligon, ardından Gölcük Donanma Komutanlığı'na gitmiştir. Burada Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında batırılacak olan Kocatepe Muhribinde görev almıştır. Bu gemideki görevi makine dairesinde deniz suyunu tatlı suya çevirmektir. İsmail Alkan batırılan bu savaş gemisinden sağ olarak kurtulmayı başaranlar arasındadır.

Askerlik görevinden sonra ticaretle uğraşan İsmail Alkan taksicilik yapmış, bakkal dükkânı ve lokanta işletmiştir. Kendi tabiriyle ufak işler yapmıştır. Askerlik sonrası evlenmiş ve 3 çocuk sahibi olmuştur.⁴⁰

1.18. Mahmut Uysal

Mahmut Uysal, 1953 Terme doğumludur. Çiftçi bir ailenin çocuğu olup 8 kardeştir. Ortaokuldan mezun olmuş, askere gidene kadar herhangi bir işte çalışmamıştır.

53'e 1 tertip olarak askere alınmış, ilk olarak Manisa 8. Piyade Alayı'nda görevlendirilmiştir. Acemi birliğinin ardından Kırıkkale 61. Piyade Alayı 28. Tümen'de görev almıştır. Topçu birliğinde Manga Komutanı olarak hizmet veren Mahmut Uysal'ın branşı 57'lik geri tepmesiz toptur. Mahmut Uysal birinci harekâta katılmamış 24 Temmuz günü Kıbrıs'a gitmiştir.

Askerlik görevi bittikten sonra 3 yıl esnaflık yapmış daha sonra orman muhafaza memuru olarak 38 yıl görev yapmıştır. Bu görevin ardından emekli olmuştur. Askerden

⁴⁰ İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

döndükten sonra evlenen Mahmut Uysal 3 çocuk babasıdır ve Bafra'da ikamet etmektedir.⁴¹

1.19. Nefat Köksal

Nefat Köksal, 1 Mayıs 1954 Havza Sofular Köyü doğumludur. İlkokul 3'e kadar köyde okumuş, 4. ve 5. sınıfları Havza'da okumuştur. Ailesinin işlerinin yoğunluğu nedeniyle ortaokul 3'e kadar okumuş ve daha sonra okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Nefat Köksal'ın babası hayvancılıkla meşgul olurken amcaları çiftçilik yapmış ve inşaatlarda çalışmışlardır. Aynı zamanda at arabası dükkânları da bulunmaktadır. Kendisi de bu dükkânda çalışmaya başlamıştır. Bunun yanında amcalarıyla beraber inşaatlarda da çalışmıştır. Nefat Köksal okulu bırakmasının asıl sebebi olarak bu dükkânda çalışmasını göstermektedir. Nefat Köksal'ın annesi 40 yaşında vefat etmiş, babası tekrar evlenmiştir. Babasının ilk evliğinden 5, ikincisinden 2 çocuğu olmuştur. Askere giderken iki yıllık evli olan Nefat Köksal'ın bir çocuğu olmuş fakat vefat etmiştir.

Nefat Köksal 2 Mart 1974 tarihinde askere alınmıştır. Acemi birliği Isparta 40. Piyade Alayı'dır. Isparta'dan sonra Kayseri Zincirdere Hava İndirme Tugayı'nda görevlendirilmiştir. Kıbrıs'a gittiğinde 5 aylık askerdir. Kıbrıs'ta 6 ay 11 gün kalmış olan Nefat Köksal Türkiye'ye döndükten sonra da Kayseri'de 8-9 ay askerlik görevine devam etmiştir.

⁴¹ Mahmut Uysal, 10 – 02 – 2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Terhis olduktan sonra Havza'ya gelen Nefat Köksal amcalarının yanında 15 yaşlarında başladığı inşaat işlerine devam etmiştir. Daha sonra inşaat ustası olmuştur. Nefat Köksal 3 çocuk babasıdır.⁴²

1.20. Yaşar Doğan

Yaşar Doğan, 1953 Çarşamba Ömerli Köyü doğumludur. İlkokul mezunudur. Askere gitmeden önce çiftçilikle meşgul olmuştur. Babası 3 evlilik yapmıştır. Toplam 12 kardeştir. Yaşar Doğan askere gitmeden önce 19 yaşında evlenmiştir. Giderken 6 aylık bir de kızı vardır.

1973 yılında askere alınan Yaşar Doğan⁴³ ilk olarak Isparta Piyade Alayına gitmiştir. Burada 8 gün kaldıktan sonra Antalya'ya gönderilmiştir. Acemi birliği Antalya'dır. Acemi birliğinden sonra Adana Osmaniye'ye gönderilmiştir. Burada 2. Ordu 6. Kolordu 39. Tümen 50. Piyade Alayı 1. Tabur 3. Bölüğe bağlıdır. Alay komutanı Kıbrıs'ta şehit düşen Halil İbrahim Karaoğlanoğlu'dur. Yaşar Doğan'ın kullandığı silah 75'lik toptur. Kıbrıs'ta 104 gün kalmış, hatta bir ay fazla askerlik yapmıştır.

Askerlik görevi bittikten sonra yine çiftçiliğe devam etmiştir. Gazi olarak Şeref aylığı almaktadır. Annesi ve babasıyla köyde yaşayan Yaşar Doğan 5 çocuk sahibidir.⁴⁴

⁴² Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

⁴³ Yaşar Doğan askere gidiş tarihini tam olarak hatırlayamamaktadır. Tarih olarak 3 Mart 1973 ya da 2-3 Kasım 1973 tarihini vermektedir.

⁴⁴ Yaşar Doğan, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

III. BÖLÜM

1. SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN VERMİŞ OLDUĞU BİLGİLER IŞIĞINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

1.1. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Başlaması ve Askerlerin Sevki

Kıbrıs Barış Harekâtı'na karar verildikten sonra askerlerin Kıbrıs'a sevk edilme işlemi başlamıştır. Askerlerin sevk edilmeleri tek bir yöntemle olmamıştır. Farklı şekillerde Kıbrıs'a gönderilen askerlerin bir kısmı deniz yoluyla bir kısmı da hava yoluyla sevk edilmişlerdir. Hava yoluyla sevk edilen askerler için de iki farklı yöntem uygulanmış; bir kısmı paraşütle atlama yöntemiyle Kıbrıs'a çıkarken bir kısmı da havadan atma yöntemiyle Ada'ya çıkmışlardır.

1.1.1. Deniz Yoluyla Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki

Kıbrıs'a gönderilen askerlerin çoğunluğu deniz yoluyla Kıbrıs'a çıkarılmışlardır. Askerler için gerekli olan bütün askeri mühimmat ve diğer ihtiyaçlar malzemeleri de gemilere yüklenerek Kıbrıs'a gönderilmiştir. Çıkarma gemileriyle Kıbrıs'a nakledilecek olan askerler için toplanma yeri olarak Mersin belirlenmiştir. Türkiye'nin dört bir yanından sevk edilecek askerlerin Mersin'e getirilmesi de farklı şekillerde olmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtı kararı alındığı sırada Gaziantep 5. Zırhlı Tugayı'nda Zırhlı Piyade olarak görev yapan Mehmet Koç'un anlattıklarına göre kendilerinin Mersin'e

gidişi şu şekilde olmuştur: Öncelikle zırhlı karayerler araçlara yüklenmiş ve tek bölük olarak hareket edilmiştir. Yola çıkarken komutanları oradaki askerlere gönülsüz olan varsa geri çekilsin demiş ve iki kişi ayrılarak gitmek istememiştir. Halkın büyük sevgi gösterileri ile uğurlanan askerler Adana'ya vardıklarında gelen yeni bir emirle geri dönerek tekrar Gaziantep'e gelmişlerdir. Bir gece kaldıktan sonra gelen emir üzerine tekrar araçlar yüklenmiştir. Fakat askerlerde acaba tekrar geri dönecek miyiz düşüncesi hâkim olmuştur. Nihayet askerler yola çıkmış, bölge halkının da büyük desteğiyle uğurlanmışlardır. Hatta 90 yaşlarında beli bükük bir kadının kendilerine ayran ikram etmeye çalışmasını Mehmet Koç duygulanarak anlatmaktadır. Mersin'e geldikten sonra burada iki gün kalınmış ardından limana toplanan gemilere araçlar ve askerler yüklenmeye başlanmıştır. Sabaha karşı da Mersin'den hareket edilmiştir.

Kıbrıs'a yaklaşınca düşmanlar gemiyi fark etmiş ve ateş açmaya başlamışlardır. Açılan bu ateş sebebiyle gemiler kıyıya yanaşamamış ve bir müddet denizde dolanmıştır. Bu sırada uçakların yardıma gelmesi ve karayı bombalamaları üzerine çıkarma fırsatı bulunmuş, gemi kıyıya yanaşarak derhal kapaklarını açmıştır. Bu sayede çıkarma yapılmıştır. İlk çıkan birliğin kendilerinin olmadığını ifade eden Mehmet Koç çıktıklarında birçok askerin şehit düşmüş olduğunu gördüklerini belirtmiştir.⁴⁵

Kahramanmaraş'ta bulunan Ahmet Yayla, Kıbrıs'a sevk edilme süreçlerini şu şekilde anlatmaktadır: 14. Piyade Alayı'ndan her bölükten 8 kişi seçilerek hazırlık yapılmıştır. Hava karardıktan sonra araçların lambalarına ışık fazla görünmesin diye kâğıt yapıştırılmış ve hareket edilmiştir. Hava aydınlanınca Osmaniye'de kalınmış ve akşam tekrar yola çıkılmıştır. Bu yolculuğun ardından Mersin'e ulaşılmıştır. Burada 3

⁴⁵ Mehmet Koç, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

gün kalmışlar ve ardından gemilere binerek Kıbrıs'a hareket etmişlerdir. Tabii bu gemilere sadece askerler binmemiş, yiyecek, araç, mühimmat ve tank gibi malzemeler de yüklenmiştir. Ahmet Yayla da düşman ateşi sebebiyle uzun bir müddet çıkarma yapamadıklarını ve denizde sürekli dolandıklarını belirtmektedir. Hatta gelen ateş üzerine geminin batma ihtimali doğduğundan komutanlar askerlere can yeleklerini giyme emri vermiştir. Nihayet bir fırsatını bulup çıkarma yapılmıştır. Ada'ya çıktıklarında kendilerinden önce çıkarma yapan askerlerin çoğunun şehit düştüğünü görmüşlerdir ki Ahmet Yayla bu askerlerin Osmaniye Alayı'na bağlı olduklarını belirtmektedir. Bazı arabalar ve tanklar da açılan ateş sonucu hasar görmüş, kullanılamaz hale gelmiştir.⁴⁶

Gaziantep 5. Zırhlı Tugayı'nda bulunan Fahri Çamur, Kıbrıs'a sevk edilme süreçlerini şu şekilde aktarmaktadır: Gaziantep'ten hareket edilmiş, Osmaniye'de bir gece kalınmıştır. Osmaniye'deki yaya piyade birliği Kıbrıs'a önceden hareket ettiği için birlik boştur. Buradan hareketle önce Adana'ya ardından da toplanma yeri olan Mersin Erdemli Çamlığı'na gidilmiştir. Mersin Erdemli, Kıbrıs'a gidecek tüm birliklerin toplanma merkezidir. Burada yaklaşık yarım saat durulmuş sonra Mersin Limanına doğru hareket edilmiştir. Erdemli Çamlığı'ndan çıkarken askerler alkışlarla uğurlanmışlardır. Askeri bölgeden çıkıldıktan sonra siviller coşkulu tezahüratlarla askerleri Kıbrıs'a doğru uğurlanmışlardır. O günleri duygulanarak hatırlayan Fahri Çamur bir kadının arkalarından bağırarak sizi Allah korusun dediğini unutamamaktadır.

Mersin Limanına gelen askerlere kullandıkları silahların haricinde diğer silahları kullanmayı da öğretmişlerdir. Bunun ardından çıkarma gemilerine binilmiş ve Kıbrıs'a

⁴⁶ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

hareket edilmiştir. Kıbrıs'a çıkarken ister istemez korku hissettiklerini belirten Fahri Çamur gemilerinin altında bir denizaltının olduğunu, önlerinde bir vurucu geminin olduğunu uçakların ve helikopterlerin de semada göründüklerini ifade etmiştir. Çıkarma gemisi Girne'ye yaklaşmış ancak hemen karaya çıkamamışlardır. Denizde bir süre dolandıktan sonra Girne'nin 5-6 kilometre doğu yakasında bulunan o günkü adıyla Evrupa Plajına çıkarma yapmışlardır. Tabii bu çıkarma kolay olmamış, liman olmadığı için gemi tam olarak kıyıya yanaşamamış ve denizin içinde kapak açılmıştır. Askerler ve mühimmat suyun içine indirilmiş ardından karaya çekilmiştir.

Karaya çıkmak için beklenmesi ve denizde dolaşılması askeri biraz tedirgin etmiştir. Rum Kooperasyon radyosu da Türkçe yayın yaparak Türk birliklerinin bozguna uğratıldığı haberi geçmiştir. Bu da askerin endişe duymasına sebep olmuştur.⁴⁷

Erzurum Kandilli'de bulunan Nazım Bektaş'ın aktardıklarına göre sevk süreci şu şekilde yaşanmıştır: Askerler koğuşun önünde toplanmış ve komutanlar Kıbrıs'a gitmek isteyen gönüllü olup olmadığını sormuşlardır. Gönüllüler seçilmiş ve gelen bir imam dualar ederek asker uğurlanmıştır. Buradan çıkarken askerin üstünde hiçbir teçhizat yoktur. Sırt çantaları dahi bulunmamaktadır. Erzurum Kandilli'den gelen askerler Mersin'de 28. Tümeğe bağlanmışlardır. Birliklerinin değişmesiyle yeni subaylarla karşılaşan askerler bir alışma süreci geçirmek zorunda kalmışlardır. Subaylar, astsubaylar, çavuşlar ve onbaşılar Mersin'de iken rütbelerini sökmüşlerdir. Mersin'de 3 gün kaldıktan sonra gemilere binmeye başlamışlardır. İlk önce tankları bindirmişler, tankların içine de 5'er asker yerleştirmişlerdir. Akşam karanlıkta Kıbrıs'a hareket etmişlerdir. Kıbrıs'a yaklaşınca kendilerinden önce deniz piyadelerinin ve jandarmanın

⁴⁷ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

karaya çıktığını gördüğünü ifade eden Nazım Bektaş savaşın kendileri karaya çıkmadan başlamış olduğunu belirtmiştir. Karadaki askerlere yardım edebilmek için denizde geminin kapakları açılmış ve belli bir mesafeye gelince tanklara ateş emri verilmiştir. Uzak mesafeden sadece tanklar yardım edebilmiş, karaya biraz daha yaklaşınca tüm silahlara ateş emri verilmiştir. Sonunda bölgede liman olmamasına rağmen askerler karaya çıkmayı başarmışlardır.⁴⁸

Fevzi Köse de Kıbrıs Barış Harekâtı'na Erzurum Kandilli bölgesinden katılmıştır. Yine aynı şekilde komutanlar gönüllü olanların ayrılmasını istemiş, Fevzi Köse de gönüllü olarak ayrılanların arasına katılmıştır. Kendisinin gönüllü olarak katılmasının sebebini ise şu şekilde anlatmaktadır:

Erzurum Kandilli'de ben gitmeden önce Samsunlu bir çavuş başka bir çavuşu dövmüş. Ben gittiğimde askerler hemşeri ararken ben de Samsunluyum dedim. Samsunluyum deyince bu çavuş beni sevdi sandım ama amacı başkaymış. Samsunlu çavuş onu dövdü diye o da beni dövecekmiş. Onun devriyesinde sürekli bana nöbet yazarlardı. Parolayı doğru da söylesem yanlış da söylesem beni dövüyordu. Bir gece de çavuş gelince parolayı sordum, bildiği halde kasaturayı takıp kovalamaya başladım. Ama bir türlü yakalayamadım. Yakalaysaydım öldürecektim ama. Gece yarısı koğuşa gelip herkesi uyandırdılar. 7 çavuş, 9 onbaşı beni koğuştan alıp kemerle elimi tuvaletin musluğuna bağladılar. Hepsi beni orada dövdü. Sabah durumu komutan anlattım

⁴⁸ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

ama hiç ilgilenmedi bile. İşte bu olaylar sonunda Kıbrıs olayı çıkınca gönüllü olarak ilk ben atladım.

Askerler araçlara bindirildikten sonra hareket etmişler, Adana'ya geldiklerinde Dört Yol'da bir gece kalmışlar ve Antalya Anamur dağlarına gitmişlerdir.⁴⁹ 3 gün sonra da buradan Kıbrıs'a hareket etmişler ve Girne bölgesinden karaya çıkarma yapmışlardır. Tabii yine tam karaya çıkarma yapılamamış kapaklar denizde açılmıştır. Tankçı olan Fevzi Köse üzerinde M1 silah, kasatura, matara ve kütüklük taşıdığını belirtmiştir.⁵⁰

İslâhiye'de bulunan Hamit Semiz, Kıbrıs'a gidişini şu şekilde anlatmaktadır: Birliğin Kıbrıs'a hareket ettiği sırada ayaklarından duyduğu rahatsızlık sebebiyle revirde yatan Hamit Semiz'in bu durumdan haberi olmamıştır. Mersin Erdemli Çamlığı'na gidildiğinde komutanı oradaki çavuşa Hamit Semiz'in neden gelmediğini sormuş o da revirde yattığı için haberi olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine komutan Hamit Semiz'e haber verilmesini ve gönüllü olarak gelmek istiyorsa getirilmesini emretmiştir. O gece İslâhiye'ye tekrar dönen çavuş durumu Hamit Semiz'e anlatmış, O da arkadaşlarım neredeyse ben de orada olurum diyerek derhal hazırlanmış ve yola çıkmıştır. Piyade birliği araçlarıyla Mersin'e gitmişler akşama kadar orada kalmışlardır. Üzerine zimmetli olan topun yanında Hamit Semiz'in üzerinde yakın emniyetini sağlamak için bir de tabanca bulunmaktadır. Top bir jigin üzerinde bulunmakta ve kullanılacağı sırada araçtan indirilerek uygun yere yerleştirilmektedir. Kıbrıs'a Ertuğrul

⁴⁹ Kara askerlerinin toplanma yeri olarak Mersin belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde diğer gazilerin ifadelerine göre Mersin dışında toplanma yeri olmamıştır.

⁵⁰ Fevzi Köse, 01-04-2011 Tarihinde Samsun'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Gemisiyle hareket etmişler, Girne'ye geldiklerinde gemi tam kıyıya yanaşamadığı için feribotlara binerek karaya çıkmışlardır.⁵¹

Osmaniye'den Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan Hasan Öztürk birliklerinde alarm verilince tam teçhizatlı olarak derhal Mersin'e hareket ettiklerini ve 20 Temmuz'da da çıkarma gemisiyle Girne bölgesinden karaya çıktıklarını belirtmektedir. Tam karaya yanaşamadığı için denize çıkarma yapılmış bu sebeple suya indirilen bazı araçların elektrik donanımı durmuş ve askerler bu araçları elle karaya çıkarmak zorunda kalmışlardır.⁵²

Yine Osmaniye'den Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan Rahmi Şahin sevk sürecini şu şekilde aktarmaktadır: 15 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'ta darbe olunca Osmaniye'de alarm verilmiş ve hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. İlk çıkarma yapan birlikler arasında bulunan Rahmi Şahin, 19 Temmuz günü öğleden sonra Kıbrıs'a hareket ettiklerini ifade etmiştir. 20 Temmuz sabaha karşı 04.30 sularında gemiler Kıbrıs'a ulaşmış saat 06.00 gibi de çıkarma başlamıştır. Birinci dalga, ikinci dalga, üçüncü dalga şeklinde filolara ayrılan birlikler saat 07.00 sularında karaya çıkmayı başarmışlardır. Çıkarma sırasında Beşparmak Dağları'ndan yoğun şekilde ateş açılmaya başlanmıştır. Açılan ateşe Türk uçakları havadan karşılık vermiştir. Çıkarma plaja yapıldığı için etrafta bulunan turistler de toplanarak bu çıkarmayı izlemişlerdir.⁵³

Osmaniye'de bulunan diğer bir gazi olan Yaşar Doğan şu bilgileri vermektedir: Kıbrıs hadisesi ortaya çıktığında alarm verilmiş, askerler hazırlıklarını yaparak araçlara binmişler ve Mersin'e hareket etmişlerdir. Burada 2-3 gece kaldıktan sonra kıyıya 28

⁵¹ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

⁵² Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁵³ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

tane gemi yanaşmış ve bu gemilere gerekli olan tüm malzemeler yüklenmiştir. İlk önce gemide tatbikat yapmışlar ardından tekrar geri gelerek bir gece daha Mersin'de kalmışlardır. Ertesi gün tekrar limana gidilmiş, Ankara'dan gelen Semih Sancar bir konuşma yapmış ardından da Kıbrıs'a hareket edilmiştir. Girne bölgesinden kıyıya yanaşınca kapaklar açılmış ve çıkarma gerçekleştirilmiştir.⁵⁴

Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında hemşire olarak görevli olan Aynur Gökçek konuyla ilgili kısa bir bilgi vererek önce 28. Tümede görevli olarak yaklaşık 10 gün kadar Mersin'de çadırlarda kaldıklarını, ardından da Kıbrıs'a hareket ederek Dikomo bölgesine çıktıklarını ifade etmektedir.

Aynur Gökçek, Kıbrıs'a çıkmasıyla alakalı unutamadığı bir anısını şöyle anlatmaktadır:

Üsteğmen Halil Akççek Kıbrıs'a kendileriyle gitmemi istemişti, fakat başhekim izin vermeyince Binbaşı Haydar'la beraber öncü olarak gitmişlerdi. Kıbrıs'ta bir yere gitmişler dönüşte de güvenli olduğunu düşündükleri yoldan geri gelirken yola döşenmiş mayına basmışlar ve orada üç kişi şehit olmuşlar. Girne bölgesine daha sonra Halil Akççek adına hastane yaptılar.⁵⁵

⁵⁴ Yaşar Doğan, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁵⁵ Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

1.1.2. Havadan Atma Yöntemiyle Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki

Gazilerin vermiş olduğu bilgiler ışığında Kıbrıs'a deniz çıkarması yukarıda anlatıldığı gibi olmuştur. Ancak ilk başta da söylediğimiz gibi Kıbrıs'a çıkarma tek bir şekilde değil farklı şekillerde olmuştur. Bunlardan bir tanesi de havadan atma hareketidir ki bu hareket helikopterlerle gerçekleştirilmiştir. Helikopterlerle karaya çıkan gazilerimiz Astsubay Süleyman Yaşar Ünlüer ve Nefat Köksal'dır.

Kıbrıs'a gidileceği sırada Kayseri Zincirdere Hava İndirme Tugayı'nda görevli olan Nefat Köksal şu bilgileri vermektedir: Öncelikle bütün askerler alanda toplanmış, komutanlar konuşma yaptıktan sonra askerlere silah ve mühimmatları dağıtılmıştır. Ancak acemi askerlere silah veya mühimmat verilmemiş hatta üzerlerinde bulunan silahlar da alınarak diğer askerlere verilmiştir. Nefat Köksal da silahları alınan askerler arasındadır. Akşamüzeri alaya gelen revo araçlara önce 1. ve 2. Tabur askerler bindirilerek Erkilet Havaalanına götürülmüştür. Ardından geri gelen araçlara bu sefer de 3. ve 4. Tabur askerler bindirilerek götürülmüştür. Nefat Köksal ve beraberindeki acemi askerler orada kalmışlardır. Ertesi sabah olduğunda alana otobüsler getirilmiş ve geri kalan acemi askerlere silah ve mühimmat dağıtılarak bu otobüslere bindirilmişlerdir. Kayseri'den halkın büyük sevgi gösterileri eşliğinde geçen askerler önceki gönderilenler gibi Erkilet Havaalanına götürülmemiş karayoluyla Mersin'e gönderilmişlerdir.⁵⁶ Burada helikoptere 9 ile 11 kişi civarında binen askerler 15-20 dakikalık bir uçuştan sonra Kıbrıs'a ulaşmışlardır. Fakat tam bu sırada bir emir gelmiş Yunan Deniz Kuvvetiyle Türk Hava Kuvvetinin çarpışmakta olduğu bu yüzden de iniş yapmanın

⁵⁶ Nefat Köksal da Hava İndirme Tugayı'na bağlı bir askerdir fakat Erkilet Havaalanından uçakla nakledilmemiştir. Bunun sebebi eğitim sırasında yapılması gereken acemi atlayışlarını yapmaya vakit bulamamış olmalarıdır. Tatbikat yapılacağı sırada Kıbrıs'a sevk edilme süreci başlamıştır. Bu tatbikatı yapamadıkları için de Mersin'den helikopterle paraşütsüz olarak Kıbrıs'a gönderilmiştir.

tehlikeli olacağı için geri dönüleceği bildirilmiştir. Bu sebeple geri dönmüşler, bölge güvenliği sağlandıktan sonra tekrar hareket ederek Boğaz bölgesi civarına atlayış yapmışlardır. Bu atlayış paraşütle yapılmamıştır. Helikopterler yere birkaç metre kadar yaklaşmışlar ve askerler havada bulunan helikopterden yere atlamışlardır.⁵⁷

Astsubay Süleyman Yaşar Ünlüer İkinci Harekâta katıldığı için verdiği bilgiler ileride aktarılacaktır.

1.1.3. Paraşütle Atlama Yöntemiyle Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki

Kıbrıs'a çıkarmanın yapıldığı diğer bir yöntem de paraşütle atlamadır. Ada'ya paraşütle inen askerler Kayseri Hava İndirme Tugayı'nın askerleridir. Bu askerlerden Samsun'da görüşme yapılan kişiler Harun Saat, Ahmet Diril ve İsmail Köksal'dır.

Harun Saat, paraşütle indirmenin nasıl gerçekleştiğini şu şekilde aktarmaktadır: Kıbrıs'a sevk edilme süreci başladığında Kayseri'den Zincirdere'ye araçlar gelmiş askerleri alarak havaalanına götürmüştür. Burada verilen emirle tüm mühimmat yüklenerak uçaklara binilmiştir. Harun Saat yanında bulunan silah ve mühimmat olarak şunları saymaktadır: 81'lik havan, 5 tane havan mermisi, kot tabancası, sırt çantası, uyku tulumu, peksimet, konserve, iki adet su matarası, 5 adet konserve kıyma ve barbunya gibi yiyecekler. Bu malzemeler paraşütçülerin indirebilmesi için konteynırlarla ayaklarına bağlanmıştır. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra uçaklara 60'ar kişilik gruplar halinde binilerek yola çıkılmıştır.

⁵⁷ Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Paraşütle atlama yapılabilmesi için uçakların da belli bir sistem içinde hareket etmesi gerekmektedir. Arka arkaya gelen uçaklar 250, 300, 350, 400, 450 metre şeklinde katlamalı yükseklikte ilerlemektedir. Çünkü arkadan atlayanların paraşütleri açılmazsa eğer alttaki paraşütün üzerine düşebilir ve bu yüzden de kayıplara sebep olabilirdi. Bir de savaş anı olduğu için normal tatbikatlardaki yükseklikten atlama yapılmamıştır. Tatbikatlarda 800, 1200, 1500 metreden atlayış yapılırken, harekât sırasında 250 metreden atlayış yapılmıştır. Askerlerin ayaklarına bağlı olan konteynırların ağırlığı taşıdığı silahların ağırlığına bağlı olarak değişmekle birlikte yaklaşık 75-80 kilogram civarındadır. Bu konteynırlar uzun bir iple bağlanmış olup askerlerin inişinden 15 metre daha erken düşmektedir. Eğer bu kadar uzun iple bağlanmazsa askerlerin konteynıra çarpıp ölme ihtimalleri vardır.

Nihayet atlamalarını gerçekleştiren Hava İndirme Tugayı askerleri Lefkoşa Havaalanı etrafına inmeyi başarmışlardır.⁵⁸

Hava İndirme Tugayı'nda görevli olan Ahmet Diril Kıbrıs'a gidiş süreçlerini şu şekilde aktarmaktadır: Ahmet Diril Kıbrıs'a gönderilirken kendilerine orada polisiye görevi göreceklerinin söylendiğini belirtmektedir. Ama yine de radyodan duydukları ve Kıbrıs'ta daha önceden yaşanan olaylar sebebiyle orada bir sıcak çatışmanın yaşanabileceği ihtimalini de bilmektedirler. 19 Temmuz gecesi saat 02.00'de askerler uyandırılmış bulgur çorbası verildikten sonra revo araçlarla ve Kayseri halkının coşkulu selamlamalarıyla Erkilet Havaalanına gitmişler buradan da yapılan hazırlıkların ardından Kıbrıs'a gönderilmişlerdir.

⁵⁸ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Ahmet Diril atlayış yaptıkları uçaklar, atlayış şekli ve taşıdıkları malzemeler hakkında şu bilgileri vermektedir:

Tugay Komutanımız Adnan Doğu, Tabur Komutanımız Piyade Yarbay Turan Erdem, Bölük Komutanımız ise Orhan Ceylan'dır. Paraşütçü askerler C160, C130, C45 nakliye uçaklarıyla atılırlar. Bu uçakların normal kapasitesi A ve B kapılarında 45'er kişi olmak üzere toplam 90 kişidir. Fakat savaş halinde olağanüstü bir durum olduğu için A ve B kapılarında 90'ar asker olmak üzere toplamda 180 askerle atlayış gerçekleştirilmiştir. 3500 kişiden müteşekkil Hava İndirme Tugayı'nın 3000 askeri bu atlamada yer almıştır. 4 tabur olarak iki sorti şeklinde atlayış gerçekleştirilmiş, ilk sorti 20 Temmuz sabahı saat 06.00 sularında 1. ve 2. Taburun atlamasıyla, ikinci sorti ise 3. ve 4. Taburun atlamasıyla saat 10.00 – 10.30 sularında gerçekleştirilmiştir. Bu sayede Hava İndirme Tugayı öğlene kadar Ada'ya inişi gerçekleştirmiştir. Biz kendi silahlarımızı indirdiğimizden dolayı zorluk yaşadık. Bu silahları konteynırlara sardık. Konteynırlarda 57 milimetrelik geri tepmesiz top, çatal ayağı, namlusu, döşemesi, 81'lik havan, A6 makineli tüfekler vardı. Konteynır dediğimiz şey 1 ya da 1,5 metre uzunluğunda bir çantadır. Silahlar bu çantaya sarılır ve kolay açılan klemenslerle askerlerin kalçalarına bağlanır. Atlayış yapıldığında paraşüt açılır açılmaz bu klemensleri çözeniz gerekir. Ama tabi konteynırlar çözüldüğünde yere düşmüyor, çünkü 10-15 metrelik lastik bir iple ayağınıza bağlıdır. Bu konteynır sizden 15 metre önce yere iner. Aksi takdirde

sakatlanma riski oldukça yüksektir. Konteynırların yanı sıra üzerimizde 20'şer mermili 5 adet şarjör, G3 mermileri, 1973 Alman Patentli Makine Kimya üretimi silahlar, kot tabancası, balta, telsiz, 3 önde 2 arkada 5 tane havan mermisi ve sırt çantası bulunmaktadır. İndiğimiz bölge şimdiki adıyla Yılmazköy'dür. Havadan indirmenin sağlıklı yapılabilmesi için keşif uçakları önceden uçaksavar ve makineli tüfek yuvalarını keşfederek imha etmişlerdir.⁵⁹

Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda görevli İsmail Köksal, Kıbrıs'a gidileceğini izinden döndüğü gün öğrenmiştir. Hatta öğrendiği sırada komutanları ile yaşadığı şu diyalogu da aktarmaktadır:

Kayseri'ye yeni gelmiştim. Yazıcıya gidip geldiğimi bildirecektim ve sivil olarak bekliyordum. O sırada bizim tabur komutanımız Turan Erdem ve başka bir komutan yanıma yaklaştı. Yarbay ya da albaydı. Harekât dolayısıyla bizim birliğe yeni subaylar gelmiş ben onları tanımıyorum tabi. Bu komutan, kim bu sivil dedi. Be de cevap verdim. Daha sonra sen savaşa katılacak mısın diye sordu. Ben de elbette komutanım diye cevap verdim. Birkaç adım ilerledikten sonra geri döndü ve “sana bir şey soracağım, mesela savaşa katıldın ve cephede mermin bitti ne yaparsın?” dedi. Ben birkaç saniye düşündüm. Bizim orda Süngüleşme Parkı vardı o sırada o aklıma geldi. O parkın girişinde “ mermim yoksa süngüm var ya” yazıyordu. Ben de onu söyledim. Mermim yoksa süngüm var ya komutanım, ölene kadar

⁵⁹ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

savunurum kendimi, vatanımı dedim. Komutan biraz daha yaklaştı ve aferin oğlum seninle bu iş yapılır dedi.

Bu konuşmanın ertesi günü sabah askerler revo araçlarla Kayseri Havaalanına gönderilmiş buradan da uçaklarla 4 tabur olarak Kıbrıs'a sevk edilmişlerdir. İsmail Köksal'ın da yanında G3 silahı 4 kolon mermi, yaşam idame çantası ki bu çantanın içinde 24 ya da 48 saat yaşamı idame ettirecek malzemeler olan peksimet, konserveler, ilk yardım çantası uyku tulumu ve uyku çadırı vardır. Bunun yanı sıra konteynir olarak da 106'lık havan ve havan döşemesi vardır. Bu da yaklaşık 80-85 kilogram ağırlığındadır. İsmail Köksal bu şekilde atlayışını gerçekleştirmiş ve Girne ile Lefkoşa arasında Boğaz bölgesi yakınlarına iniş yapmıştır.⁶⁰

1.1.4.Savaş Gemileri İle Çıkarma Gemilerinin Durumu ve Sevki

Kıbrıs'a karadan çıkarma yapan askerlere destek olmak ve denizden gelecek herhangi bir saldırıyı önlemek amacıyla bölgeye savaş gemileri de gelmiştir.

Bu savaş gemilerinden Adatepe Muhribi'nde bulunan Şakir Cengiz, Kıbrıs'a gönderiliş süreçleri ve savaş gemilerinin özellikleri hakkında şu bilgileri vermektedir: Muhripler savaş gemileridir. Bu gemiler denizlerde en önde giden birliklerdir. Muhripler geriden gelen çıkarma birliklerini korurlar. Bu gemilerde uzun menzilli ve vurucu gücü kuvvetli olan silahlar bulunmaktadır. Bu gemilerin görevi hem karadan gelen saldırıları susturarak kara askerinin bölgeye çıkışını kolaylaştırmak, hem denizden gelen saldırıları durdurmak, hem de havadan gelen saldırıları saf dışı bırakmaktır.

⁶⁰ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Adatepe muhrîbi Doğu Akdeniz’de Rodos açıklarında tatbikat yaptıktan sonra 14 Temmuz’da Marmaris’e gelmiş, iki gün sonra gelen emir üzerine Mersin’e hareket etmiştir. Fakat gelen bu emirde Kıbrıs’a çıkarma yapılacağı söylenmemiştir. 18 Temmuz’da Mersin Limanı’na ulaşmışlar, burada bir gün izin yaptıktan sonra Kıbrıs’a doğru hareket etmişlerdir. Kıbrıs’a hareket etmişler ancak askerlerin hala Kıbrıs’a Barış Harekâtı için gittiklerinden haberleri yoktur. Onlar, Amerikalılarla NATO tatbikatı yapacaklarını düşünmektedirler. 19 Temmuz gecesi saat 08.30 sıralarında yaşanacaklardan habersiz olarak Kıbrıs’a doğru hareket etmişlerdir. Gece 02.00 sularında komutan Kurmay Rıza Öncü askerleri geminin helikopter pilot alanına toplamış ve orada bir konuşma yaparak, Kıbrıs’a çıkarma yapılacağını söylemiştir. Askerlerin ailelerine de telgraf çekilerek haber verildiğini bildirmiştir. Saat 04.30 sularında Girne’ye gelmişler ve denizden karaya doğru yumuşatma atışı yapmaya başlamışlardır. Bunun ardından Deniz Piyadeleri karaya çıkarılmış ve bölgeyi güvenlik altına almaları beklenmiştir. Tabi bu sırada Deniz Piyadelerinin fazla zayıat vermemeleri için gemiden destek atışları devam etmiştir. Deniz Piyadelerinin mevzileri tutmasının ardından bu sefer de Kara Piyadeleri Ada’ya çıkarılmıştır. Yine bu çıkarma sırasında da gelen koordinatlara göre gemiden Beşparmak Dağları’na atışlar yapılmıştır. Çıkarma işlemi bittikten sonra Adatepe Muhrîbi geri çekilmiş ancak bölgeyi terk etmeyerek sürekli manevralar yapmıştır.⁶¹

Kıbrıs’a giden diğer bir savaş gemisi de Kocatepe Muhrîbi’dir. Bu muhrip harekât sırasında batırılmıştır. Batırılan bu muhripte sağ olarak kurtulmayı başaran İsmail Alkan konuyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

⁶¹ Şakir Cengiz, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Deniz tatbikatı için İzmir’de bulunuyorduk. Oradan Mersin’e geçtik. 19 Temmuz 1974 tarihinde de Kıbrıs’a hareket ettik. Ama biz savaşa gideceğimizi bilmiyorduk. Çıkarma gemilerini, askerleri ve tankları görünce anladık çıkarma yapacağımızı. Zaten daha sonra da gemide anons edildi. Anons yapılıncaya herkes görev yerine geçti. Ben Makine dairesindeydim. Kıbrıs’a yaklaşınca çıkarmayı izlemek için güverteye çıktık. Girne bölgesine geldik. O sırada bize ateş açıldığını fark ettik. Bunun üzerine biz de karşılık verdik. Aynı zamanda bir taraftan da çıkarma yapılıyordu. Çıkarma bittikten sonra geri çekildik ve karayı bombalamaya başladık. Uçaklar da havadan bombalıyordu.⁶²

Kıbrıs’a deniz yoluyla gönderilen askerlerin sevkinde kullanılan çıkarma gemileri de sevk sürecinin düzenli işlemesi açısından son derece önemlidir.

Çıkarma gemisinde görevli olan Hakkı Atamer Tavsel bize şu bilgileri vermektedir: İskenderun Limanı’nda askerler ve gerekli tüm mühimmat gemiye yüklenmiş ve yola çıkılmıştır. Tabii yine Kıbrıs’a gidileceği konusunda askere bilgi verilmemiştir. 56 parça gemi tek kol şeklinde ilerleyerek Ada’ya gelmişlerdir. Kıyıya yaklaşınca derhal kara askerlerinin Yavuz Plajına çıkarılmasına başlanmıştır. Çıkarma esnasında yoğun şekilde düşman ateşi gelmeye başlamış, uçakların yardıma gelmesiyle birlikte bu ateş kısmen susturulmuş ve çıkarma işlemi tamamlanmıştır.

Hakkı Atamer Tavsel’e çıkarma esnasında yaşanan karmaşa dolayısıyla hiç eğitim almadığı konuda bir görev verilerek kapakları açması istenmiştir. Fakat kendisi eğitim almamasına rağmen bu görevi başarıyla yerine getirmiştir. Hakkı Atamer Tavsel

⁶² İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra’daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

çıkarma yapıldığı sırada gelen bir bombanın hemen yanına düştüğünü ve orada gözlerinin önünde iki arkadaşının şehit olduğunu üzülenek anlatmaktadır.

Çıkarma gemisinin görevi ilk çıkarma yapıldığında bitmemiştir. O gün üç sefer yapılarak yeniden asker sevk edilmiştir. Asker sevk etme işlemi 23 Temmuz akşamına kadar devam etmiştir. Bundan sonra da askerlerin gıda ihtiyaçları ve teçhizat gereksinimleri için taşıma yapılmıştır. Asker değişimleri de yine çıkarma gemileri vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.⁶³

1.1.5. Birinci Harekâtın Sonra Kıbrıs'a Çıkarılan Askerlerin Sevki

Kıbrıs Barış Harekâtı başlangıcında Ada'ya çıkarmalar yukarıda gazilerimizin vermiş olduğu bilgiler şeklinde olmuştur. Tabi ki Ada'ya çıkarma bununla sınırlı kalmamıştır. Sürekli olarak mühimmat sevki ve değişim için asker sevki yapılmıştır. Birinci harekâtın sonra ateşkes sırasında Kıbrıs'a çıkan Süleyman Yaşar Ünlüer ve Mahmut Uysal'dan aldığımız bilgiler ışığında bu dönemi değerlendireceğiz.

Süleyman Yaşar Ünlüer, Kıbrıs Barış Harekâtı devam ederken Siirt Komando Tugayı'ndan Batman'a taşınmaktadır. Taşınma işlemi bittikten sonra gelen emir üzerine Adana'ya hareket etmişlerdir. Tabi kendilerine Kıbrıs'a gidecekleri söylenmemiş hatta kendileri Adana'da kalacaklarını düşündükleri için yanlarına Adana haritalarını da almışlardır. Kıbrıs'a gönderileceklerini daha sonra öğrenmişlerdir. Süleyman Yaşar Ünlüer bölük Astsubayıdır ve silahları, cephaneleri, tüm levazım malzemelerini hazırlatıp havaalanına gitmişlerdir. Fakat helikopterlerde yer olmadığı için sadece

⁶³Hakkı Atamer Tavsel, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

cephane ve 3 günlük kumanyalarını yanlarına almalarına izin verilmiştir. Bu şekilde Kıbrıs'a hareket etmişlerdir. Silah olarak yanlarında MP5 denilen makineli tabanca, er ve erbaşların kullandığı G3 makineli tüfekler vardır. Yine her bölükte roketatarlar da mevcuttur. Yiyecek olarak konserve ve peksimet verilmiştir. Neticede 8 Ağustos günü helikopterler havalanmış ve akşamüzeri saat 4 gibi silah sesleri arasında Ada'ya inmişlerdir. Orada Türk birlikleri karşılamış ve kendilerini güvenli bir bölgeye intikal ettirmişlerdir.⁶⁴

Kırıkkale'den Kıbrıs'a gönderilen Mahmut Uysal da birinci harekâtın sonra Ada'ya çıkmıştır. Kendisinin vermiş olduğu bilgilere göre 21 Temmuz günü Kırıkkale'den hareket ederek Mersin'e gelmişler, burada 3 gün kaldıktan sonra 24 Temmuz'da helikopterlerle Değişirme Birliği olarak Girne'ye bağlı Truli Köyü'ne inmişlerdir.⁶⁵

1.2. Barış Harekâtı Sırasında Yaşanan Olaylar

Girne bölgesine çıkış yapan askerler yoğun düşman ateşi ile karşılaşmışlardır.⁶⁶ Türk uçakları gelen bu ateş üzerine harekete geçerek mevzileri bombalamış ve askerlerin kolaylıkla karaya çıkış yapabilmelerini sağlamaya çalışmıştır.⁶⁷ Çıkarma işlemi hemen yapılamamış açılan ateş sebebiyle yaklaşık 3-4 saat sürmüştür.⁶⁸

⁶⁴ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁶⁵ Mahmut Uysal, 10 – 02 – 2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁶⁶ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme; Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁶⁷ Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁶⁸ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Uçakların da yardımıyla karaya çıkan askerler komutanları tarafından hemen toparlanarak düzene sokulmuş, dost birliklerinin ve düşman birliklerinin nerede olduğu gösterilerek düzenli bir şekilde ilerlemeleri sağlanmıştır. Her takım kendisine verilen ayrı görev bölgesinde ilerlemeye başlamıştır. İlk şehitler de bu ilerleme sırasında verilmiş Boğaz bölgesinde yapılan 45 dakikalık bir çatışmada 35 asker şehit olmuştur.⁶⁹

Gazilerimizin vermiş olduğu bilgilere göre karaya çıkış yapıldıktan sonra hemen Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı Mücahitleri gelmiş ve birliklerde görev alarak kılavuzluk yapmışlardır.⁷⁰ Çünkü askerler bölgeyi yeterince tanımıyorlardı. Ancak birinci harekât sırasında tüm birliklere mücahit verilememiş, bazı birliklere ikinci harekât sırasında verilebilmiştir.⁷¹ Fakat mücahitler de Türk askerinin neler yapacağını tam olarak bilmiyordu. Beşparmak Dağları'nın arka tarafına dolanacakları zaman birkaç mücahit Türk askerlerine bu bölgeyi 6 yılda alamayacaklarını söylemişler oysa Türk askeri o bölgeyi aynı gün akşam 17.00' de ele geçirmiştir.⁷²

İlerlemeye başladıktan sonra Rumların kaçtıklarını ifade eden Nazım Bektaş bu konuyla alakalı şu ilginç olayı aktarmaktadır:

Çıkarma sırasında denize doğru yoğun ateş geliyordu. Komutanımız emir verdi ve tankla şu silahı indirin dedi. Biz de tankı çevirip ateş ettik ve bu silahı susturduk. Daha sonra gidip bakıldığında öğrendik ki meğer bir tane köpeği silahın tetiğine ipe bağlamışlar,

⁶⁹ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

⁷⁰ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme; Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme; Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

⁷¹ Mehmet Koç, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁷² Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

mermi şeritlerini de birleştirip silaha takmışlar. Köpek silah sesinden kaçtıkça tetiğe basıp bizi tarıyormuş. Yani köpeği bağlayıp kendileri kaçmışlar.⁷³

Kaçarken de kimseye acımamışlardır. Hatta 3 yaşındaki bir çocuğa bile 40 mermi sıkmışlardır.⁷⁴

Türk askeri Kıbrıs'a savaş için değil barış için çıkmıştır. Bu niyetini de her zaman olduğu gibi harekât sırasında da göstermiştir. Uçaklardan ve helikopterlerden üzerinde Kıbrıs'a barış için girildiği, birliklere ateş açılmaması gerektiği, bu harekâtın hem Türk, hem Rum, hem de Yunan halkına barış getireceği yazılı kâğıtlar atılmıştır.⁷⁵

Türk jetleri bir yandan denizden çıkarma yapan askerlere destek verirken diğer yandan da hava indirme birliğinin güvenli bir şekilde inişinin sağlayabilmek için mevzileri bombalamaya devam etmişlerdir. Hava indirme birliğinin görevi karadan çıkarma yapan askerlere yardım etmektir. Hava İndirme Tugayı sutre gerisine yani düşman birliklerinin arkasına atlayış yapmış, düşman birliğinin bulunduğu bölge ile Türk askerinin bulunduğu bölge arasında bir koridor açmaya çalışarak Türk askerlerinin içeriye sızmalarını sağlamışlardır. Bu görevin son derece zor bir görev olduğunu belirten Ahmet Diril, belirlenen kıstasa göre paraşütçü birliği askerleri yüzde 30 oranında sağ kalırsa bile görevini yerine getirmiş sayılacağını ifade etmiştir.⁷⁶

Ahmet Diril'in bağlı olduğu tugay Yılmazköy bölgesine iniş yapmıştır. Paraşütçü birliği indiğinde savaş başlamış durumdadır. Her taraftan çatışma sesleri gelmektedir.

⁷³ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

⁷⁴ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme; Arif Bostancı, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁷⁵ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁷⁶ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Tarlalar alevler içinde yanmaktadır ve paraşütçüler bu ateşin ortasına düşmüşlerdir. Bu ateş yüzünden çoğu asker paraşütlerini dahi toplayamamıştır.⁷⁷ TMT mücahitlerinin paraşüt taburuna da oldukça fazla yardımları dokunmuştur. Paraşütçü askerler yere indiklerinde mücahitler hemen traktörlerle yanlarına gitmişler, konteynırlarla indirilen ağır silahların taşınmasını sağlamışlardır. Zaten mücahitler Türk askerinin gelmesini büyük bir umutla beklediği için moral kazanmışlar ve ellerinden gelen bütün yardımları sağlamışlardır.⁷⁸ Tabi sadece mücahitler değil, mücahitlerin eşleri de yardımlarda bulunmuşlardır. Askerlerin ilerlediği bölgelerde mücahit eşleri ikramlarda bulunmuşlardır.⁷⁹

Yanan tarlanın içine düşen İsmail Köksal'ın kendi birliğine ulaşması kolay olmamıştır. Kendisi indikten sonra bir yol kenarına gitmiş arkadan gelen 5-6 arkadaşı da kendisine katılmıştır. Bu yol kenarında dururken geçen arabaları durdurmaya ilk etapta cesaret edememişler fakat sonra bir otobüsü durdurmuşlar. Otobüsün şoförünü indirince bakmışlar ki bu şoför de Türk. Neticede bu otobüsle Boğaz bölgesine geçmişler ve kendi toplanma yerlerine ulaşarak düzenli birliklerine katılabilmişlerdir.⁸⁰

Ahmet Diril Rumların cepheden kaçtıklarını ifade etmekte ve bu konu hakkında şunları söylemektedir:

Bir ordunun arkasından böyle konuşmak belki abesle iştigal olur,
ama maalesef cepheden kaçtılar. Çünkü Türk askerinin karşısında

⁷⁷ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme; İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme; Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁷⁸ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁷⁹ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁸⁰ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

direnmek zordur. Yani bu sadece Yunan için, Rum için değil, dünyanın hiçbir ordusunun direnme şansı yok. Türkün içindeki o iman, o kudret, o şahadet şerbetini içme inancı her şeyin üstünde geliyor. Bizim gibi hiç kimse böyle kınalı asker göndermez vatana. Bizdeki farklılık buradan kaynaklanıyor. Asil Türk milletinin vatan sevgisi her şeyin üzerindedir. Dolayısıyla emir komuta zincirini eline alan Yunan subaylarının cepheden kaçmamaları ve kanının son damlasına kadar savaşmaları için Rum askerlerini tanklara zincirlerle bağladıklarını gördük.⁸¹

Kıbrıs Barış Harekâtı bir yandan karada devam ederken diğer yandan da denizde devam etmektedir. Savaş gemileri açıkta yan yana durmaktadır. Deniz gücü olarak 4 tane muhrip vardır. Bunların yanında bir tane hastane gemisi, bir tane de gemilerin tamiri için fabrika gemisi bulunmaktadır.⁸² Adatepe Muhribi'nde torpidocu olarak görevli olan Şakir Cengiz'in deniz üzerinde yaşananlar hakkında verdiği bilgilere göre 10 tane düşman hücumbotu batırılmıştır. Bu hücumbotların her birinde 15 tane asker bulunmaktadır. Kara askerleri mücahitlerle birlikte hareket ettikleri halde denizde böyle bir durum olmamıştır.

En çok harekâtın ikinci günü zorlandıklarını ifade eden Şakir Cengiz, Kocatepe muhribinin Türk uçakları tarafından batırılması konusunda şu bilgileri vermektedir:

Parola yanlışlığından dolayı biz birbirimize girmişiz. Harekâtın ikinci günü uçaklar üzerimize pike dalışı yaptılar. Üçüncü dalışta bize roket attılar. Muhribimiz iskele tarafından 25 metre yara aldı.

⁸¹ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁸² İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Kocatepe muhribindekiler de bizi kurtarmaya gelirken bacasından aşağıya bir roket attılar. O roket zaten gemiyi perişan etti. Gemi infilak edince 56 askerimiz orada öldü.⁸³

Harekâtın ikinci günü batırılmış olan Kocatepe Muhribinde görevli İsmail Alkan, gemilerinin batırılması sırasında ve sonrasında yaşadıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

Harekâtın ikinci günü bizim uçağımızın düştüğü söylendi. Biz pilotumuzu alıp hücumbotlarla hastane gemisine getirdik. O ara bize emir geldi. Siz Baf bölgesine geçin, burada Yunanlılar çıkarma yapacak onu engelleyin denildi. Orada Yunanların iki tane hücumbotuyla bir tane muhriplerini yaraladık. Bunlar geri çekilmek zorunda kaldı, biz de geri çekildik. O ara benim görevim bitmişti, güvertede idim. Güverteden de Baf bölgesindeki uçakların kalkışını görüyoruz. Aslında bu uçaklar bizim değil Barış Gücü'nün uçakları. O ara devreden gelenlerin barış gücü uçağı olduğu ve kesinlikle ateş açılmaması anons ediliyor. Meğer bu uçaklar bizi hedef alıyorlarmış. Üç tane uçak iskele, sancak ve bir de bacadan roket attılar. O ara biz tekrar nöbet yerimize geldik. Biz orada 6 kişiydik. 5 asker bir de astsubay. Astsubayımız daha 17 yaşındaydı. Bizden küçük olduğu için ağabey diye hitap ediyordu. O bize, ağabey siz gidin şimdi buraya bomba düşer siz ölmeyin, içimde öyle bir his var, ben zaten kimsesizim benim arkamdan ağlayacak kimse yok bari size bir şey olmasın dedi ve bizi gönderdi. Biz oradan uzaklaştık, baş tarafa

⁸³ Şakir Cengiz, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

gelmeden bir gürültü koptu. Geriye dönüp baktık ki astsubayın olduğu yere bomba düşmüş. Yatıyordu yerde.

Bir tane astsubay vardı, yaralıydı. Yangın çıkmıştı, yangın tüpünü alıp söndürmeye çalışıyordu. Söndürmeye çalışırken iyice takati kesildi. Bir bardak su istedi. Sudan bir yudum aldı ve orada ruhunu teslim etti. O sırada herkes gemiyi terk etsin diye devreden anons edildi. Gemiyi terk ederken dikkat edin ayaklarınızın üstüne atlayın denildi. Bazı arkadaşlarımız yanlış atladığı için çıkamadılar. Gemiden atlayıp uzaklaşmaya başladık. Çünkü gemi patlıyordu. Birkaç tane filika kalmıştı, diğer filikalar da yara almıştı. Kimi bu filikalara bindi, kimisi de can yeleklerini taktı. Gemi batarken bizi çekmesin diye epey açıldık. Bu arada Zafer Gemisi, Adatepe Gemisi ve Mareşal Gemisi bize yardıma geldi. Bu sefer uçaklar tekrar geldi ve bize yardıma gelenlere bombardımana başladılar. Onlar da yara aldığı için geri çekilmek zorunda kaldılar. Herkes ayrı bir yere dağılmıştı. Uçaklar çekildikten sonra tekrar bir araya geldik. Filikaya bindik. Gece olunca dalga bizi kıyıya itti. Yanımızda ikinci komutan da vardı. Sabah olunca, burası Yunan bölgesi buraya çıkarsak bizi öldürürler, buradan uzaklaşalım dedi. Tekrar denize doğru açılmaya başladık. Ertesi gün oldu. Bizim uçaklar üstümüzden geçiyor ama biz bilmiyoruz. Yunan uçakları ya da Barış Gücü uçaklarıdır diyorduk. Geçerken bu uçaklar yerimizi belirlemek ve bizi kurtarmak için şamandıra attılar ama geminin ikinci komutanı bu bombadır bizi öldürmeye çalışıyorlar deyince oradan da uzaklaştık. O şamandıraya yardım gelene kadar biz

oradan uzaklaşmış oluyoruz. Yanımızdan yabancı bandıralı yük gemileri geçiyordu, işaret ettik ama bizi almadılar. Onlar da korkuyorlardı. Savaş alanıdır girmeyin diye o gemilere de anons veriliyordu. Ama deniz kanununa göre almaları gerekiyordu. Bunlar bizi almadıkları için devamlı açılmak zorunda kaldık. Aradan tabi günler geçiyor. O arada Girit Adası'ndan gelen bir İngiliz helikopteri üstümüzden geçerken görüyor ve koordinatlarımızı bizimkilere bildiriyor. Denizde 5 gün kaldıktan sonra bu sayede kurtulduk. Berk Gemisi bizi almaya geldi. Bizi hastane gemisine götürdü. Ardından da Mersin'e geldik. Mersin'de ilk tedavimizi yaptılar. Susuz kaldığımız için bize su vermediler. O arada sanırım Ayhan İncekara isimli astsubayımızdı, hiç kimseyi dinlemeyip su içti. Tabi 5 gün susuz kalan midesi birden su içince çatladı. Orada ruhunu teslim etti. Bizim sadece dudaklarımızı suyla ıslatıyorlardı. Mersin'den sonra Adana'ya, buradan da Ankara Gülhane Hastanesi'ne gönderdiler. Burada uzun bir süre kalıp tedavi gördük.⁸⁴

Çıkarma gemisinde görevli olan Hakkı Atamer Tavsel, Kocatepe Muhribi'nin batırılmasının haberleşme eksikliğinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Yunanistan Baf bölgesine yığınak yaptığı için önce deniz kuvvetlerine Baf tarafına geçmeleri emri verilmiş, ardından da buraya Türk uçakları gönderilmiştir. Hava kuvvetleri karşı taraf bayrak açsa dahi aldanmayın sizi pusuya düşürebilir, derhal bertaraf edin şeklinde kesin

⁸⁴ İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme; İsmail Alkan kendilerini batıran uçakların Türk uçakları olmadığını iddia etmektedir. Kendilerine de öyle söylendiğini ancak gerçeğin bu olmadığını, Baf bölgesine Türk uçaklarının giremeyeceğini çünkü burasının Barış Gücü üssü olduğunu ifade etmektedir. Karada görev yapan askerler Kocatepe Muhribinin batırıldığı haberini harekât sırasında detaylı olarak öğrenememişlerdir. Sadece geminin batırıldığı haberi verilmiş, gaziler detayları daha sonra öğrenmişlerdir.

emir almış durumdadır. Hâlbuki Kocatepe Gemisi, Türk bayrağını açmış durumdadır. Kocatepe muhribi işte bu haberleşme eksikliğinden dolayı batırılmıştır.⁸⁵

Hamit Semiz yaşadığı korkunç bir olayı şu şekilde anlatmaktadır:

Değirmenli Köyü civarındaydık. 6-7 yaşlarında bir kız çocuğunu öldürmüşler ve bahçe çitindeki kazığa çakmışlardı. Sıcakta çocuğun dili dışarı çıkmış ve mosmor olmuştu. Bizim askerimiz bunu asla yapmaz. Mehmet Kaçmaz isminde onbaşımız vardı. Ona ben bu çocuğu gidip alacağım dedim. O da gitme tuzaktır bu dedi. Ben de benim canım burada çıksa da ben gidip bu çocuğu alacağım dedim. Gittim, çocuğu kazıktan aldım. Çocuğun bağırsakları kazığa dolanmıştı. Tam o sırada ateşe tutuldum. Miğferime mermi isabet etti. Sonra aşağı indim. Kalktım ki çocuğu ilerde otların arasında bırakmışım. Çocuk elimden düşmüş. Mermi kafama vurunca beni sarstı, bir süre kendime gelemedim.⁸⁶

Ahmet Diril, Birinci Harekât sırasında yaşanan, kendisinin bizzat katılmadığı ama komutanlarından duyduğu ve kendi ifadesiyle Kıbrıs Barış Harekâtı'nın en önemli olaylarından biri olarak gördüğü olayı şu şekilde anlatmaktadır:

28 araçlık bir konvoy Deliktepe'ye Rum Milli Muhafız Ordusu'na lojistik destek için çakal yolu dediğimiz bir patika yolda gidiyor. Bunu kimse tespit edemiyor. İçerisinde obüs toplar, panzerler, mermiler, tanksavar tahrip mermileri hepsi var. O sırada komutanımız Orhan

⁸⁵ Hakkı Atamer Tavsels, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁸⁶ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

Ceylan da başka bir yere taarruza gidiyor. Orhan Ceylan, tesadüfen bu Rum konvoyuyla karşılaşılıyor. Bu savaşın kırılma noktasıdır. Konvoy baskınları iki viraj arasında yapılır. Yani konvoyun hem önü, hem de arkası viraj olmalı. Eğer bu şekilde pusu kurarsanız karşı tarafı pusuya düşürebilirsiniz. Fakat burada önceden kurulmuş bir pusu yok. Tesadüfen yine iki virajın arasında denk gelinmiştir. Buna tesadüf pususu denir. Bu konvoyun Rum olduğu tespit edilince Orhan Ceylan derhal ateş emri veriyor. Önce en öndeki panzere lav silahıyla ateş ediliyor. Lav silahı soba borusu gibi bir şeydir. Tek kullanımlıdır. Bir daha kullanamazsınız ama çok etkilidir. Öndeki panzerleri ateş alınca ilerleyemediler. 28 araçlık konvoyun virajda geriye manevra yapma şansı da zaten yok. Bu 28 tane aracın 14 tanesi bu tesadüf pususunda tahrip ediliyor. Bunun üzerine 60 kişilik Rum askeri esir alınıyor. Bu pusu sadece 2 saatte gerçekleşiyor. Bu tarihe geçmiştir. Orhan Ceylan'ın bu eşsiz başarısını maalesef bazı insanlar kabul etmedi. Bu tesadüf pususunun çoğu tarih kitabında, çoğu belgede yer almayışı bizi derinden yaraladı. Türkiye Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Başkanı olarak söylüyorum ki eğer bu tesadüf pususu gerçekleşmeseydi belki yine kurtulacaktık ama bu şekilde az şehitle bu başarıyı sağlayamayacaktık. Bu pusu gerçekleşmeseydi bizim sonumuz feci olabilirdi. O koçyiğit komutana ömrümün sonuna kadar sadakatle, şerefle saygı duyacağıma dair ahlaki bir söz verdim kendime. Türkiye'nin her yerinde görev yapabilecek yetişmiş bir insandır. Sakın ha benim önüme bir asker geçmesin, en önde ben

olmalıyım diyordu. Atatürk'ün yanında bizim gaziliğimizin lafı bile olmaz ama işte komutanım da kendisine Atatürk'ü ilke edinmiş. O inançta, o dirayette, o imanda bir insan. Kıbrıs topraklarının kurtarılmasında, oranın vatan yapılmasında bizim emeğimiz birse onun bindir.⁸⁷

Rahmi Şahin, harekât sırasında tanık olduğu bazı olaylara ilişkin şu bilgileri vermektedir:

Onlarda (düşmanlarda) otomatik silahlar vardı. Buna rağmen onlarda silah üstünlüğü yoktu ama öyle olsa bile onlar bizim karşımızda cesaret gösteremezlerdi. EOKA örgütüyle zaman zaman iç içe mücadele ederdik. Bazen birbirimize de ateş ederdik. Onlar bizim aramızda kalırdı bazen. Bir seferinde böyle olmuştu. Fark etmeden birbirimize ateş ederken bizim bölük komutanımız Piyade Kıdemli Yüzbaşı Cengiz Mandaş en sonunda durumu anladı ve ateşkes emri verdi. Herkes yanındakine söylesin kendi kendimize ateş ediyoruz dedi. Belki de şehitlerimizin bir kısmını bu şekilde verdik.⁸⁸

Fahri Çamur Girne, Küçükkaymaklı ve Değirmenlik bölgelerinde yaşadığı olayları anlatırken aslında o an hissettiklerini de bize aktarmış oldu. Fahri Çamur yaşadıkları olayları şu şekilde anlatmaktadır:

Kazım Avcı isminde Merzifonlu bir arkadaşım vardı. Ben bu askerliği bitiremeyeceğim galiba diyordu. Girne'de bulunduğumuz

⁸⁷ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁸⁸ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

sırada bu arkadaş çatışma yaşandıktan ve silahlar sustuktan sonra dinlenmek için bir zeytin ağacının altına oturmuş. Meğer o ağacın üstünde de bir düşman askeri varmış. Bu asker yukarıdan Kazım'a ateş açıyor. Sonradan bu asker delik deşik oldu ama Kazım gitti bir kere.

Küçükkaymaklı'da şöyle bir şey oldu. Biz açık arazideydik. Çatışma başladığında önümüzden de arkamızdan da ateş geliyordu. Gittikçe bu ateş çemberi daralıyordu. Solumda Başçavuş vardı. Onun cipine mermi geldi. Hedefte bizdik, düşman yerimizi tespit etmişti. O ateşin arasında bir anda mevziimi değiştirdim. Eğer orada mevziimi değiştirmeseydim ben bugün yoktum. Çünkü geriye dönüp baktığımda tam benim bulunduğum yere top mermisi düşmüştü. Yani benim hayatta kalmam bir iki saniyelik bir olay.

Değirmenlik bölgesinde de yoğun çatışma oldu. Ankara topçu birliği ve komando birliğini yardımıyla düşmanı kuşatmaya aldık. İlerleyince Rum mevziinin arka tarafında bir Rum askeri sırtüstü ölü yatıyordu. Hafif sakalları vardı. Sarışın ve yeşil gözlüydü. Miğferi başından çıkmıştır. Başına oturdum ve muhasebe yapmaya başladım. Sen de bir askerdin, seni de bekleyen annen baban vardı, biz size Lefkoşa Bayrak Radyosu'yla anonslar yaptık, neden çatışmaya girdiniz dedim kendi kendime. Aslında o Rum askerinin öldüğüne üzülüyordum ve bu asker yarım saat önce bize ateş eden askerdi.⁸⁹

⁸⁹ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

22 Temmuz tarihinde ateşkes ilan edilmişti ama bu ateşkes cephede beklenildiği gibi olmamıştır. Askerler rahat bir nefes alacaklarını düşünürken ateşkes ilan edilmesine rağmen Rumların yoğun ateşlerine maruz kalmışlardır. Gelen ateş üzerine Türk askeri de karşılık vermiştir.⁹⁰ Bu sebeple aslında cephede bir ateşkes olmadığını söylemek daha doğrudur. Askerler de zaten bir ateşkes süreci yaşamamışlardır.⁹¹

Yukarıda da bahsedildiği gibi karaya asker çıkarması ateşkes sürecinde de devam etmiştir. Örneğin Astsubay Süleyman Yaşar Ünlüer'in bağlı olduğu bölük, değiştirme birliği olarak 8 Ağustos günü Kıbrıs'a çıkmıştır. Bu bölük Girne'nin doğusunda bulunan jandarma komando taburunun görevini üstlenmiş ve ikinci harekâta fiilen katılmıştır.⁹²

Yapılan barış görüşmeleri sonuçsuz kalınca ikinci harekâta başlama emri “Ayşe tatile çıksın” parolasıyla 14 Ağustos günü verilmiştir. Ahmet Diril, ikinci harekâta başlama emrinin verildiği saatlerde yaşadıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

İkinci harekât emri verildiğinde bir Yunan Fantomu bizi bombaladı. Biz hemen uçaksavarları kurup yerden karşılık verdik. Bu saldırı üzerine derhal iki tane jetimiz gelerek Fantomu kaçırdılar ve bizi bir hezimetten kurtardılar. Eğer biz 1 saat öncesinden mevziileri boşaltmamış olsaydık 3. Paraşüt Taburu olarak belki de yarımız bu Fantom baskınında şehit olacaktı.⁹³

⁹⁰ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme; Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

⁹¹ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

⁹² Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁹³ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme; Nefat Köksal da ikinci harekâtın başladığı saatlerde gerçekleşen bir uçak baskınından bahsetmektedir. Buna

İkinci harekât başladıktan sonra temizlik yapılarak ilerlenmiştir. Her birlik kendisine verilen bölgede ilerlemiş ve bölgeyi hiçbir düşman askeri kalmayacak şekilde en ince ayrıntısına kadar taramışlardır.⁹⁴ İkinci harekât sırasında pek fazla sıcak temas yaşanmamıştır. Sadece ağır silahlarla uzaktan kontrollü atışlar yapılmıştır. Zaten sıcak temas yapılacak düşman askeri de kalmamış çoğunluğu kaçarak bölgelerini terk etmişlerdir.⁹⁵

İkinci harekât sırasında da oldukça ilginç olaylar yaşanmıştır. Örneğin Ahmet Diril'in bağlı bulunduğu 3. Paraşüt Taburu ikinci harekât başladıktan sonra ilerlerken bir bölgeden geçmişlerdir. Fakat bu bölge mayınlı bir bölgedir ve geçerken askerlerin hiçbirinin buranın mayınlı bölge olduğundan haberleri de yoktur. Askerler mayınların 100 metre kadar yakınından geçmişlerdir. Bu bölgenin mayınlı olduğunu bir gün sonra oradan geçen cephane yüklü bir revonun mayına çarpıp patlamasıyla öğrenmişlerdir. Şans da burada askerlere yardım etmiştir. Eğer mayınlara bassalardı, orada birçok şehit vereceklerdi.⁹⁶

İsmail Köksal da yaşadığı bir olayı şu şekilde anlatmaktadır:

İkinci Harekâtın sonunda akşamüstü Kuzeybatı istikametinde bir köye girdik. Rumlar köyü boşaltmıştı. O gece köyden çekildik ve çevre savunması için yüksek bir tepeye çıktık. Gecenin bir yarısı iki

göre uçak kendi üzerlerinden geçerek Boğaz bölgesine atış yapmış gelen 3 adet Türk uçağı bu saldırıyı bertaraf etmeyi başarmıştır. Nefat Köksal saldırı yapan uçağın daha sonra Birleşmiş Milletler'e bağlı keşif uçağı olduğunu öğrenmiştir. Ahmet Diril ve Nefat Köksal'ın verdiği bilgilere bakıldığında anlatılanların aynı olayla alakalı olduğu görülmektedir. Fakat saldırı yapan uçak konusundaki bilgi net değildir. Ahmet Diril uçağın bir Yunan Fantomu olduğunu belirtirken Nefat Köksal bunun Birleşmiş Milletlere bağlı bir uçak olduğunu ifade etmektedir. Bu olayın kendisini çok korkuttuğunu aktaran Nefat Köksal birkaç kez rüyasında uçak gördüğünü ve irkildiğini belirtmiştir.

⁹⁴ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁹⁵ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme; Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

⁹⁶ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

tane Rum o köyden çıkmış bulunduğumuz tepenin altındaki yoldan ilerliyorlardı. Sivrisinek yüzünden uyuyamamıştım. Karaağaç dikenini vardı oraya tuvalete gitmişim. Baktım ki iki tane Rum geliyor aşağıdan. Rumca konuşuyorlardı. Bölük komutanım Orhan Ceylan'dı. Komutana gidip iki tane Rum geliyor ne yapayım diye sordum. Biraz düşündükten sonra iki taneye değmez, birliği rahatsız etmeyelim sen nereye gideceklerine bak bir şey olursa ateş edersin dedi. Ben de takip ettim, konuşarak geçip bizim geldiğimiz istikamete doğru gittiler. Yani istesem onları öldürebiliyordum orada.⁹⁷

Hamit Semiz, Mustafa isimli bir arkadaşının Rum saldırısından kurtuluşunu şu şekilde anlatmaktadır:

Mustafa isminde bir komando arkadaşımız vardı. Yanındakiler vurulunca kendini cesetlerin içine atmış ve kendini arkadaşlarının kanıyla boyanmış. Rum askeri de gelip bu cesetlere ateş edince Mustafa'nın işaret parmağı kopmuş. Bu arkadaş bir gün çıkıp bizim bulunduğumuz yere geldi. Komandolar yakalayınca ben Türk askeriyim dedi. Ben de ilk başta tanımadım. Yüzü kanla boyanmış kıpkırmızıydı. Mustafa'nın kopan parmağına kurt düşmüştü. Kasaturasını çıkarıp parmağındaki kurtları temizledi. Ben arkadaşlarımdan ayrılmam diyerek revire gitmek istemedi ama komutanımız zorla gönderdi.⁹⁸

⁹⁷ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

⁹⁸ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında gazilerimizin yaşadığı olaylar bu şekildedir. Gazilerle yapılan görüşmelerde bu hadiselerin yanında Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili genel bilgiler de elde edilmiştir. Esir alma, yaralıların tedavisi, beslenme ihtiyacı, Kıbrıs'taki Türk ve Rum halklarının durumu gibi bilgiler de burada verilecektir.

Harun Saat'in verdiği bilgilere göre birinci harekât sırasında fazla esir alınmamış çoğunlukla ikinci harekât sırasında alınmıştır. Genellikle silahlılar esir alınmıştır. Esir almaktaki amaç Rumlarla esir değişimi yapmaktır. Çünkü onların elinde Türk esirler vardı. Alınan esirler Türk esirleri ile takas yapılmıştır. Türk askeri kendisine ateş etmeyene asla ateş etmemiştir. Onlara insanca davranarak esir almıştır.⁹⁹ Türk askeri aldığı esirlere kesinlikle işkence yapmamıştır. Fakat Rumlar bunun tam tersini yaparak bilgi almak için esirlere işkence yapmışlardır. Nazım Bektaş'ın tabur komutanı olan "Katır" lakaplı Mustafa Çetiner ve şoförü esir düştüğünde bilgi almak için kendilerine işkence yapmışlardır. 100 kilogramın üzerinde olan komutan geldiğinde 60 kiloya düşmüştür. Fakat Rumlar Mustafa Çetiner'in komutan olduğunu anlayamamışlardır.¹⁰⁰ Çünkü askerler rütbelerini Kıbrıs'a çıkmadan önce sökmüşlerdir. Sökmelerindeki amaç şayet esir alınırlarsa fazla işkence görmemektir. Çünkü askerin durumu ve harekâtın ilerleyişi hakkında en fazla bilgi komutanlardadır.¹⁰¹ Subayların rütbelerini çıkarmaları askerler arasında herhangi bir karışıklığa sebep olmamıştır.¹⁰²

Rütbelerin çıkarılmasının herhangi bir karışıklığa sebep olmadığını dile getiren İsmail Köksal şunları ifade etmektedir: "Rütbelerin çıkarılması karışıklığa sebep olmadı

⁹⁹ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁰⁰ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁰¹ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme; Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁰² Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

çünkü bizim kendi subaylarımızdı zaten. Simasından, yürüyüşünden, sallanmasından gece bile olsa tanırdım ben.”¹⁰³

Rütbelerin çıkarılması konusunda açıklama yapan diğer bir isim olan Süleyman Yaşar Ünlüer de herkesin birbirini tanimasından dolayı bu durumun herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermediğini belirtmiştir. Kendisi Kıbrıs’a çıkmadan önce rütbeleri çıkarmadıklarını ancak oradayken rütbelilere yapılan işkenceleri duyduktan sonra rütbeleri çıkarma ihtiyacı hissettiklerini ifade etmiştir. Harekât bittikten sonra da gelen emirle rütbeler geri takılmıştır.¹⁰⁴

Fahri Çamur yaşanan bir esir alma olayını şu şekilde anlatmaktadır:

Sütlüce’ye yaklaştık, hedefimiz Magosa’ydı. İstirahata çekildik. Yemek yiyecektik. Durakladığımızda görev dağılımı yaptık. Mustafa Gemici isimli bir arkadaş herkesin matarasını alarak su doldurmaya gitti. Geri gelirken 7-8 tane Rum askerini esir almış geldi. Tek başına nasıl aldın bunları diye sordum. O da, çavuşum ben onları gördüm korktum, onlar beni gördü korktu. Sonra herkes elini kaldırdı ben de yalandan silah doğrultup çıkın dedim dedi. Bir manga askerle gelmişti. Bize ister Yunan olsun ister Rum olsun sakın askerlere eziyet etmeyin demişlerdi. Onlara üzerimizdeki gıdalardan verdik. Sonra O 7-8 asker değiştirme alayından gelen ciple götürüldü.¹⁰⁵

¹⁰³ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁰⁴ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁰⁵ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Nazım Bektaş esir aldıklarının arasında asker olmadığını, sivilleri esir aldıklarını söylerken bu sivillerin de silahlı olduğunu belirtmiştir. Gelen emirlere göre hareket edilerek alınan esirler kolorduya, esir kamplarına gönderilmiştir. Bu esirler daha sonra esir değişimlerinde kullanılmıştır. Rumların korkup kaçtıklarını ifade Nazım Bektaş devamında şunları söylenmektedir:

Bizimkiler ölür de evini terk etmezdi. Ama Rumlar öyle değil, çoluğunu çocuğunu alan kaçmış, yaşlıları bırakmışlar. Sonra biz yaşlıları topladık ve kamyonla esir kamplarına götürdük. Türk askeri Rumlara sert davranmazdı. Elleri havada teslim oluyorlardı zaten. Ama onlar Türk esirlerine çok eziyet etmişler.¹⁰⁶

Jandarma Astsubay Süleyman Yaşar Ünlüer de esir alma konusunda şunları ifade etmektedir:

Aldığımız esirleri araçlarla Lefkoşa'daki esir kampına götürüyorduk. Bu esirler arasında askerler de olabilir ama sivil kıyafetlilerdi. Esir olarak aldıklarımızdan silahlı bir tepki gelmedi ama gitmemek için direnenler oldu. Bu direnenleri de mücahitler ikaz etti ve bu sayede götürdük. Mücahitlerin tercümanlık görevleri de vardı.¹⁰⁷

Çok esir aldıklarını belirten Hamit Semiz, ikinci harekât sırasında yaşanan bir esir alma olayına şu şekilde aktarmaktadır:

¹⁰⁶ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁰⁷ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Sabaha karşı 5 civarı karargâhtan bir ses geldi. 3 tane Rum bizim bölüğü görünce kendi bölükleri sanıp içeri girmişler. Aşçıların başındaki komutan bunlara uyarı yapıyor ama durmuyorlar. Bunun üzerine ateş ediyor ve bir tanesi ölüyor. Diğer ikisi kaçmaya başlıyor ama bizim kaçtıkları yönde olduğumuzu bilmiyorlar. Yaklaşınca ben de ateş ettim bir tanesini öldürdüm. Diğerini de esir aldık. Esir aldığımızın elinde Türk askerinin montu vardı. Monttan anlaşıldığına göre bizim askerimizi sırtından vurmuş, önden çıkan mermi de montun düğmesini kopartmıştı. Elinde bu montu götürüyordu çünkü akşam komutanına gidip Türk askeri öldürdüğünü söyleyecek ve montu da kanıt olarak gösterecekti.¹⁰⁸

Beslenme konusunda da oldukça sıkıntı yaşanmıştır. Rahmi Şahin bir somun ekmeği 14 kişiye böldüğünü, ikinci harekât bitene kadar yeterli yemek olmadığını, orada bulunan üzüm bağlarından yiyecek bularak idare ettiklerini ifade etmektedir.¹⁰⁹

Beslenme konusunda Nazım Bektaş ise şu bilgileri vermektedir:

Yiyecek yok, içecek yok, su yok. Bazılarına matarayla su vermişler, bizde o da yoktu. Ekmek yok. Sadece görevlendirilen bir asker arada bir dolanıp ikişer tane bisküvi verirdi. Bir de balık konserve, pilaki konserve vardı. Onu da ne yapacaksın ekmeğin yok zaten. Asker zaten onu yemesini bilmezdi. Onlarla idare ettik. Almanya bize yardım etmiş, daha sonra ekmeğin geldi ama bize gelene

¹⁰⁸ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁰⁹ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

kadar hep küflenmişti. O küflü ekmekleri yedik. Başka yardım eden ülke var mı bilmiyorum ama bu ekmekleri Almanya uçakla atıp gitmiş.¹¹⁰

Beslenme konusunda sıkıntı çekildiği belirten Fahri Çamur kendi yaşadıkları ve biraz da komik olan bir durumu da şu şekilde aktarmaktadır:

Enver diye bir arkadaş vardı, daha sonra şehit oldu. Ona dedim ki nasıl olsa öleceğiz elimizde ne varsa yiyelim de bari tok gidelim. Mersin halkının verdiği domatesler, üzümler vardı. Bizde de kuru gıda olarak peksimet ve konserveler vardı. Biz bu bir haftalık gıdayı 2-3 günde bitirdik. Bu yüzden de yemek çıkana kadar biraz açlık çektik.¹¹¹

İkinci harekât başlayana kadar doğru düzgün ekmek gelmediğini, 23 gün boyunca da düzenli yemek yiyemediğini ifade eden İsmail Köksal kendilerinde bulunan bir matara sudan bile arkadaşlarına dağıttığını ifade etmektedir. Dağda bulunurken kendilerine su getiren bir Kıbrıslı hakkında da şu ilginç bilgileri vermektedir:

Kıbrıs eşeği meşhurdur. Bir adam eşekle su getirirdi bize. Adam 16-17 tane 20 litrelik su bağlardı eşeğe. O adam çatışma arasında bile gelirdi. Hiçbir şeye aldırış etmezdi. Bir asker görünce eşek dururdu. Asker gider matarasını doldurur sonra eşek devam ederdi. O adamın gecesı gündüzü yoktu. Sakin bir adamdı. Hayret ederdim. Bunu hiç

¹¹⁰ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹¹¹ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

kimse vurmaz mı derdim. Hâlbuki ben bile eşeğin yanına tedirgin giderdim acaba bir yerden ateş gelir mi diye.¹¹²

Kendilerine verilen bir matara suyla bazen bir hafta kadar idare etmek zorunda kaldıklarını belirten Hamit Semiz, Rumların evlerinde yemek bulduklarını ancak zehirli olabileceğini düşündükleri için yemediklerini ifade etmektedir. Kendi konserveleri yetmediği zaman da çektikleri açlıktan dolayı orada bulunan domuzları kesip yemişlerdir. Türkiye’den gelen ekmekler askerlere ulaşınca kadar kurtlandığı için bu ekmeklerin sadece kabuklarını yiyerek açlıklarını gidermeye çalışmışlardır.¹¹³

Hasan Öztürk, harekât sonuna kadar sıcak yemek çıkmadığını ifade ederken açlıklarını gidermek için tarlalarda yetişen kavun, karpuz, domates gibi gıdalardan faydalandıklarını hatta çiğ tavuk bile yediklerini belirtmektedir. Su konusunda çekilen sıkıntıyı gidermek için de bazı bölgelerde bulunan domuz çiftliklerindeki su motorlarını kullandıklarını dile getirmektedir.¹¹⁴

Karada bulunan askerler beslenme konusunda oldukça fazla zorluk yaşarken denizde bulunan askerler ise bu konuda herhangi bir zorluk çekmemişlerdir. Gemilerin yemekhanesinde düzenli olarak sıcak yemek çıkarılmış ve askerler bu yemeklerden faydalanmışlardır.¹¹⁵ 4 ay karaya ayak basılmasa da gemide bulunan erzaklar yetecek düzeydedir. Gemi içerisinde yemekhane, ekmek fırını, aşçı hepsi mevcuttur. Su ihtiyacı

¹¹² İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹¹³ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş’ın Evinde Yapılan Görüşme.

¹¹⁴ Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹¹⁵ İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra’daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

da gemilerde bulunan su arıtma sistemi sayesinde giderilmiştir. Yaralıların tedavisi için de gemilerde doktorlar mevcuttur.¹¹⁶

Beslenme konusunda sıkıntı çekildiğini ifade eden Fatma Aynur Gökçek sadece beslenme konusunda değil başka konularda da sıkıntı çektiklerini ifade etmektedir. Örneğin götürdükleri iç çamaşırları bittiği için evlere girip iç çamaşırı ve hastanelerde kullanmak üzere çarşaf toplamışlardır.

Kıbrıs'ta 28. Tümen'in hastanesinde hemşire olarak görev yapan Fatma Aynur Gökçek'ten sağlık hizmetleri konusunda alınan bilgiler genel durumu göstermesi açısından faydalı olmuştur. Bu bilgilerden öğrendiğimiz kadarıyla orada bazı evler boşaltılarak hastane haline getirilmiştir. Boğaz bölgesinde acil bir ameliyathane açılmıştır ki Aynur Gökçek de bu ameliyathanede 3 gün boyunca günde 3-4 saatte bir çay molası vererek gece gündüz çalışmıştır. Burada hastalar ilk müdahaleler yapılmış, ağır yaralı olanlar Ankara Gülhane hastanesinde sevk edilmiştir.

Kurulan hastanelere sadece Türk askerler değil, yaralı olan Rumlardan da gelenler olmuştur. Aynı zamanda yaralanma olayının dışında günlük rahatsızlıklarını tedavi ettirmek üzere gelen Kıbrıslı Türkler de olmuştur. Askerlerin ve subayların rahatsızlıkları da burada tedavi edilmiştir. Yine Rum esirlerin ilk tedavileri de bu hastanelerde yapılmıştır.¹¹⁷

Nazım Bektaş yaralıların tedavisi konusunda şunları söylemektedir:

¹¹⁶ Şakir Cengiz, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹¹⁷ Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Arkamızda sıhhiye vardı, yeterliydi. Zaten ölenlere, yaralananlara kendin müdahale edemiyorsun. Geriden gelen sıhhiye birlikleri ölüyü, yaralıyı alıyor. Çok ağır yaralı olanları hemen Mersin Hastanesine gönderiyorlardı.¹¹⁸

İsmail Köksal yaralıların tedavisi için bazı binaların revir haline getirildiğini, seyyar hastanelerin kurulduğunu ve buralarda Türk doktorlarının hizmet verdiğini belirtmektedir. İsmail Köksal bir arkadaşı ile ilgili yaşadığı şu olayı da aktarmaktadır:

Konyalı Halil Gök isminde bir arkadaşım vardı. Allah rahmet eylesin, biraz pisboğazdı. Akşama kadar konserve yedi. Akşam da yemekten sonra kazanda kalan yemeği yemiş. Onu götürdük revire ama zehirlenerek öldü.¹¹⁹

Yaralıların tedavisi için oluşturulan hastanelerin durumunu yaralanarak birkaç hastane dolaşmak zorunda kalan Nefat Köksal'ın ifadesinden dinlemek daha doğru olacaktır. Buna göre Nefat Köksal yaralanmasını ve sonrasında yaşadıklarını şu şekilde aktarmaktadır:

Girne ile Lefkoşa arasındaki yolu kesmiştik. Biz Beşparmak Dağları'nın altındaki zeytinlik alanda duruyorduk. Harekâtın ikinci günüydü ki Rumlar, Beşparmak Dağları'ndan bizi görmüşler. Havan atışı yaptılar. Biz hemen dağıldık, ağaçların altına yattık. Bir ara havan durdu. Ben hemen mevziimi değiştirip başka bir ağacın altına yattım. Mehmet diye bir arkadaş vardı, o da geldi yanıma. Tam o

¹¹⁸ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹¹⁹ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

sırada bizim olduğumuz yere bir havan düştü. Mehmet yandım diye bağırmaya başladı. Ben bir şey hissetmiyordum. Ayağa kalkınca ayağымda bir sıcaklık hissettim. Çizmeyi çıkarınca baktım ki ayak parmağımın altında bir parça duruyor ve çizmenin içi de kan dolu. Artık mermi gelse de umurumda değildi. Karşıda evler vardı, o evlere doğru gittim. Orada bir Türk vardı. Bana, ileride benzinlik var onun altında sizin askerler revir yaptılar, oraya git dedi. Oraya gittim ki bir sürü yaralı var. Ayağымdaki parçayı aldılar, onu da bir parçaya sarıp hatıra olur diye bana verdiler. Daha sonra benim gibi birkaç hafif yaralıyı bir cipe bindirip Lefkoşa'ya gönderdiler. Giderken bazen Rum bölgesinden de geçiyorduk. Bir hastaneye gittik ama dolu olduğu için bizi başka bir hastaneye gönderdiler. Bu hastanede taburcu olan bir asker vardı. Benim silahlarımı alıp bu askere verdiler. Hastanede bana pansuman yaptılar. O sırada eşiyile beraber Rauf Denктаş geldi. Herkese geçmiş olsun dediler. İçsin içmesin herkese de ikişer paket sigara verdiler. Hastaneye sürekli askeri birliklerden askerler geliyordu. Hangi birlikten olduğumuzu, ne askeri olduğumuzu sorup not alıyorlardı. Niye yazdıklarını bilmiyorum ama sürekli biri gidip biri geliyor ve hep not alıyorlardı. Bu hastaneden sonra bizi bir bara götürdüler. Bu barı hafif yaralılar için revir şeklinde düzenlemişlerdi. Barın arka tarafı ağıldı. O ağıla sürekli esir getiriyorlardı. Esirleri bir yandan getiriyor bir yandan da götürüyorlardı. Boğaz bölgesinde Ağrıdağı Köyü'nün ilkokulunu hastane yapmışlardır. Bizi bardan alıp o köy okuluna götürdüler. Bu arada birinci harekât da bitmişti. Burada

iki gün kaldıktan sonra taburcu oldum. Karpuz kamyonuna binerek de birliğime ulaştım. Bölük komutanım benim kaçıp saklandığımı sanmış. Ben de durumu anlattım. Ayağımdaki yarayı gösterene kadar bana inanmadı.¹²⁰

Bölgedeki Türk halkının durumunu da Nazım Bektaş şu şekilde aktarmaktadır:

Oradaki Türklerin çoğu Rumlaşmıştı. Derdini anlatamıyorlardı. Türkçe bilmiyorlar, hep Rumca konuşuyorlardı. Türkçe'yi şöyle böyle konuşabiliyorlardı. Hepsi korkmuş durumdaydı. İkinci çıkarmada kadınlara, kızlara, çocuklara işkence yapılmıştı. Rumlar hamile kadınları öldürmüş, süngülemişlerdi. Biz sıkıştırınca kaçarken gittikleri yerlerde katliam yapmışlardı. Kadınları banyolara asmışlardı, tecavüz etmişlerdi. Katledilenler arasında kadınlar çoğunlukta idi. Erkekler savaşta olduğu için geride kalan hiç erkek yoktu.¹²¹

Harun Saat de Türk halkına karşı yapılan katliamlar hakkında şu bilgileri vermektedir:

Birinci harekât sonundaki ateşkes sırasında karşıdan gelen saldırılar üzerine biz de harekete geçtik. Çünkü Atlılar, Serdarlı ve Muratağa köylerinde büyük katliamlar yaptılar. Bu katliamları duyan Mehmetçik ilerledi. Biz ilerlemediğimizde Rum köyleri arasına sıkışan Türk köylerini katlediyorlardı. Türk köylülerinin çoluk çocuk demeden katlediyorlardı. Öyle manzaralarla karşılaştık ki, hamile

¹²⁰ Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹²¹ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Türk kadınlarını karnın kasatura ile kesip çocuğun bir kısmı dışarıda bir kısmı ana rahminde kalarak katletmişlerdi. Barbar Türk diyorlardı ama asıl barbar olan Rumlardı.¹²²

Rum halkının Türklere yaptığı katliamların kalıntılarını bizzat gören Fevzi Köse şahit olduğu durumu şu şekilde aktarmaktadır:

Nergisli bölgesindeydik. Tanklarla giderken arazinin dozerlerle yarıldığını ve kanal açıldığını gördük. Tuzak olup olmadığını anlamak için buraları kazdık. Kazınca bir baktık ki 12 tane ceset var. Bu cesetlerin arasında hamile kadınlar dahi vardı.¹²³

Fahri Çamur bölgedeki Türk halkının durumunu ve çektiği sıkıntıları şu şekilde aktarmaktadır:

İlerlerken Serdarlı bölgesinde Türkler konvoyumuzu kestiler. Hindiler kesmişler, yemekler çıkarmışlardı. Sütlüce bölgesine geçerken bir çocuk gelip asker amca iki gece önce annemi öldürdüler, şu gelen ayaklarınızı öpeyim dedi. Çocuk eğilip botumu öptü. Dudak izleri botumda çıktı. Hemen çocuğu kaldırdım, dur dedim. Biraz ilerde yaşlı bir kadın çıktı. Biz sizi yıllardır bekliyoruz, şu silah tutan ellerini öpeyim dedi. Ama tabi buralar işkenceyi, eziyeti görmüş bölgeler. Mesela hamile kadın yolda giderken iki Rum aralarında iddiaya girmişler. Biri karnında kız çocuk var diyor diğeri de erkek var diyor. İddialarını gerçekleştirmek için kadına bıçak atıyorlar. Erkek olan

¹²² Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹²³ Fevzi Köse, 01-04-2011 Tarihinde Samsun'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

taraf iddiayı kazanıyor. Çocuk ve kadın da kan kaybından ölüyor. Magosa'ya geçerken bir çocuğun vücudundan 70 tane mermi çıktı. Çocuk daha 6 yaşında bile yoktu.¹²⁴

Bölgedeki Türklerin maddi açıdan kötü durumda olduğunu ve Rum halkının lüks içinde yaşadığını belirten Aynur Gökçek o zamanlar Türkiye'de villa bile yokken Rumların günlük olarak bu tip evlerde oturduğunu ifade etmektedir.¹²⁵

Konuyla ilgili görüşlerini aldığımız Mehmet Koç Türk halkının askerlere karşı olan tutumlarını aktarmaktadır. Burada yaşadığı bir olayın kendisini fazlasıyla üzdüğünü diğer bir olayın ise kendisini mutlu ettiğini belirtmektedir. İlk olayda Mehmet Koç komutanının isteği üzerine sigara almak için bakkala gitmiştir. Bu bakkalda bulunan kişi bir Türk kızdır. Mehmet Koç sigara isteyip parayı uzattığında bakkal sahibi, Türkiye'de kullanılan paranın orada geçmediğini söyler. Türk halkının baskılardan kurtulması için bölgeye giren Türk askerine bir Türk tarafından bu şekilde davranılması Mehmet Koç'u çok üzmüştür.

Koç, yaşadığı diğer bir olayı da şu şekilde aktarmaktadır:

İkinci harekât sırasında Magosa'dayken halk yanımıza geldi. Radyo'dan mesaj vermek için ismimizin ne olduğunu ve nereli olduğumuzu sordular. Bize büyük ilgi gösterdiler. Evlerinde ne varsa askere getiriyorlardı. Ben de buradaki birisine sigara alırken yaşadığım olayı anlattım. O da, oradakiler sizin sayenizde zarar görmeden kurtuldu ama bizim gözümüzün önünde elimizi kolumuzu

¹²⁴ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹²⁵ Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

bağlayıp ailemize tecavüz ettiler, onlar bilmez ama biz sizin kıymetinizi biliyoruz dedi.¹²⁶

1.3. Barış Harekâtının Sona Ermesi

Kıbrıs Batış Harekâtı, 17 Ağustos 1974 tarihinde sona ermişti. Tabi bu sona erme durumu harekât alanında tam anlamıyla bir rahatlama yaratmamıştı. Harekâtın sonlanmasının ardından askerler günlük olarak eğitimlere devam etmişlerdir. Çünkü her an harekâtın yeniden başlama emri gelebilirdi.¹²⁷ Tabi askerlerin bazıları da bu durum dolayısıyla harekâtın sonlanıp sonlanmadığına dair net bir bilgiye sahip olamamışlardır.¹²⁸

Türk askeri Kıbrıs'a barış gücü olarak girdiğini ve kesinlikle hakkı olmayan bir bölgeye müdahale etmeyeceğini her fırsatta ortaya koymuştur. İsmail Alkan'ın verdiği bilgilere göre harekât sonunda belirlenen bölgeden daha ileriye gidilmiş, bu durum fark edilince de bölge bırakılarak askerler geri çekilmiştir. Bölük komutanları askerlerin sadece çevre savunmasını yapmalarını istemiş ve geri çekilmelerini emretmiştir.¹²⁹ Bununla birlikte bazı birlikler belirlenen hedefe daha birinci harekât sonundayken ulaşmışlardır. Örneğin, Hamit Semiz'in bağlı bulunduğu birlik birinci harekât sonunda

¹²⁶ Mehmet Koç, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan

¹²⁷ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹²⁸ Arif Bostancı, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹²⁹ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Omorfo İle Lefkoşa arasında bir bölgeye ulaşmışlar ikinci harekât sonuna kadar da bu bölgede kalmışlar ve herhangi bir ilerlemede bulunmamışlardır.¹³⁰

Esir değişimi işlemleri de harekâtın ardından gerçekleşmiştir.¹³¹ Harekât sonrasında elde edilen topraklarda yaşayan Rumlar da mevcuttur ki bunların çoğu yaşlı insanlardır. Bu insanların çoğu da savaş karşıtı olan insanlardır. Hatta içlerinde Türklerin haklılığını bilen Rumlar bile vardır. Geride kalan Rum yaşlıların kendi evlerinde yaşamalarına müsaade edilmiştir. Zaten barış gücü askerleri de ateşkesten sonra her akşam gelip onların sayılarını kontrol etmiş, herhangi bir şikâyetleri olup olmadığını sormuştur.¹³²

Çıkarma gemilerinde görevli olan askerlerin görevleri de ateşkesten sonra devam etmiştir. Ateşkes ilan edildikten sonra iki buçuk ay daha bölgede kaldıklarını ifade eden Hakkı Atamer Tavsel, asker değişimi yapılmasının, tamiri gereken savaş araçlarını getirip tamir ettikten sonra geri götürmelerinin kendi görevleri arasında olduğunu belirtmiştir.¹³³

¹³⁰ Hamit Semiz, 19-03-2011 Tarihinde Nazım Bektaş'ın Evinde Yapılan Görüşme.

¹³¹ Mahmut Uysal, 10 – 02 – 2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme; Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹³² Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹³³ Hakkı Atamer Tavsel, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

IV. BÖLÜM

1. SAMSUN'DAKİ KIBRIS GAZİLERİNİN SAVAŞ SONRASI DURUMU

1.1. Savaşın Sona Ermesi ve Gazilerin Evlerine Dönmesi

Kıbrıs Barış Harekâtı başarı ile sonuçlandıktan sonra görevli askerlerin tezkereleri ve değişimleri yapılmaya başlanmıştır. Görüşme yaptığımız gazilerden Kıbrıs'ta 3,5 ay kalan olduğu gibi 16 ay süre ile kalanlar da olmuştur. Yine görüştüğümüz gazilerden Kıbrıs'ta tezkere alanlar olduğu gibi, geri döndükten sonra Türkiye'de askerlik görevine devam edenler de olmuştur. Geri dönüşler tabii ki Kıbrıs'a çıkarma yapıldığı şekilde olmamıştır. Askerlerin büyük çoğunluğu Magosa Limanı'ndan gemilerle Mersin'e getirilerek buradan gerek görev yerlerine gerekse memleketlerine gönderilmişlerdir. Görüştüğümüz gazilerden sadece bir tanesi uçakla Türkiye'ye getirilmiştir. Bu gazimiz de Kıbrıs'ta hemşire olarak görev yapan Fatma Aynur Gökçek'tir.

Fatma Aynur Gökçek Kıbrıs'tan dönüşünü şu şekilde anlatmaktadır:

Geri dönüşte askeri uçakla geldim. Askeri uçağı hayatımda ilk defa orada gördüm. Orada bir anım da var. Dönüş olduğu için tabii seviniyoruz. Bir de giderken 6 yaşında bir çocuğumu bırakmıştım geride. Askeri uçak geldi ve isimler okundu. Askeri uçağı bir girdim baktım ki brandadan oturma yerleri yapılmış, aralarında da tahtadan kollar vardı. Midesi bulanana olur diye de kenarlara konserve kutuları konulmuştu. İçeri girince şöyle bir baktım. Kaptan pilot da şakayla

beraber hanımefendi nereyi beğenirseniz oraya oturun dedi. Orada benim bir avantajım oldu. Benim rahmetli kayınbiraderim Türk Hava Kuvvetleri'nde önemli yeri olan bir albaydı. Uçak hareket ettikten sonra kaptan pilot geldi ve siz Gökçek kaptanımın nesi oluyorsunuz dedi. Ben de kardeşiyim dedim. Hemen beni kaptan köşküne aldılar, orada oturdum. İlk önce Adana'ya indik. İndiğimiz yer betonu ama biz o betonu öptük. Adana'dan sonra Ankara'ya geldik. Oradan da doğruca Samsun'daki görevime geldim.¹³⁴

Belirttiğimiz gibi Türkiye'ye dönüşlerin çoğu gemiyle olmuştur. Kendisinin ilk tezkere alanlardan olduğunu ifade eden Rahmi Şahin geri dönüşü ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

Kıbrıs'ta terhis oldum. 2 Kasım'da ilk tezkerecilerdendim. 40 gün iznim vardı ama kullanmadığım için yandı. 2 Kasım'da Magosa'dan çıktık. Önce İskenderun'a oradan da trenle Osmaniye'ye geldik. Trenden inince bizi Yarbay Cevdet Aykan karşıladı. Tezkeremi aldıktan sonra 4 Kasım'da da Bafra'ya geldim. Gece saat 2'ye kadar eve gelen gidenler, karşılayanlar oldu. Elbiselerimi çıkarırken dikkatimi çekti, 15 Temmuz'da giydiğim elbiseyi 4 Kasım'da evde çıkarmışım. Elbise 3,5 ay üzerimde kaldı. En son ikinci harekâttan sonra potinleri çıkarabiliyorduk sadece.¹³⁵

¹³⁴ Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹³⁵ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Nazım Bektaş da tezkeresini Kıbrıs'ta almıştır. Zaten Türkiye'de kendisinin bağlı olduğu bir birlik yoktur. Çünkü Nazım Bektaş'ın Kıbrıs'ta bağlı olduğu birlik olan 28. Tümen asıl yeri olan Ankara'dan ayrılarak Kıbrıs'a yerleştiği için Türkiye ile bir bağlantısı kalmamıştır. Kıbrıs'ta 13 ay askerlik yapan Nazım Bektaş Haziran 1975'te Magosa'dan gemiye binerek Mersin'e gelmiş, buradan da otobüsle memleketine gelmiştir.¹³⁶

Harun Saat Kıbrıs'ta 3,5 ay kalmış, geri dönüşte ilk önce gemiyle Mersin'e gelmiş oradan da birliğinin bağlı olduğu Kayseri'ye ulaşmıştır. Burada askeri elbiselerini teslim ettikten sonra sivil elbiselerini almış ve memleketine doğru yola çıkmıştır.¹³⁷

Harun Saat ile aynı birliğe bağlı olan İsmail Köksal ise tezkeresini Kıbrıs'ta almamıştır. Ocak 1975'te yine diğerleri gibi Magosa'dan gemiye binmiş ve Mersin'e inmiştir. Buradan otobüsle hareket ederek Kayseri'ye gelmiş 5. ayda ise Kayseri'deki birliğinden terhis olmuştur.¹³⁸

Kayseri Hava İndirme Tugayı'na bağlı diğer bir isim olan Ahmet Diril Kıbrıs'tan dönüşünü, dönerken yaşadıklarını ve hissettiklerini şu cümlelerle aktarmaktadır:

Bizim birliğimiz 6,5 ay gibi bir süre içerisinde geri çekildi.¹³⁹ Magosa Gülseren kampından Ertuğrul gemisiyle geri döndük. Mersin'de insanların bizi karşılayışı çok farklıydı. Çok duygulandık. Bu kazanın mübarek olduğunu orada hissettik. Buradan trenle Kayseri'ye hareket

¹³⁶ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹³⁷ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹³⁸ İsmail Köksal, 30-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹³⁹ Aynı birliğe bağlı olanların bile Kıbrıs'ta kalma süreleri değişmektedir. Yapılan görüşmelerde Kayseri Hava İndirme Tugayı'na bağlı Harun Saat kendisinin 3,5 ay kaldığını ifade ederken aynı birliğe bağlı Ahmet Diril ise 6,5 ay gibi bir süre Kıbrıs'ta kaldığını belirtmiştir.

ettik. Herhalde 26 Şubat'ta da Kayseri Hava İndirme Tugayı'na geldik. Çok ağır kış şartları vardı. Hava -30 dereceyi buluyordu. Kayseri halkı bizim bir kahraman olduğumuzu bildiği için sokak aralarında kurbanlar kestiler. Hatta deve keseni bile gördüm. Bizi bağrılarına bastılar. Bir kahraman gibi karşılandık. Tören geçişleri yapıldı. Tabi buzda tören geçişi zor oldu. Çok arkadaşımız kayıp düştü ama yine de yaptık. O şekilde kayseri halkıyla bütünleştik. Artık usta asker olmuştuk. Kayseri'de kalan askerliğimize devam ettik. Tabi çok arkadaşımızı kaybettik. Kendi birliğimizden pek şehit olmadı ama zannediyorum şehit ve kayıplarla beraber 30 kişi kadar bölüğümüzde ziyan oldu.¹⁴⁰

Ahmet Yayla da Kıbrıs'ta tezkere alan gazilerimizdendir. Yaklaşık 3,5 – 4 ay kadar Kıbrıs'ta kalmış, hatta savaş durumu olduğundan dolayı 1 ay da fazladan askerlik yapmıştır. Askerlik görevi tamamlandıktan sonra gemilere binerek İskenderun limanına gelmiş, oradan da ücretsiz olarak gönderilerek Samsun'a ulaşmıştır. Ahmet Yayla Kıbrıs'tan eli boş olarak geldiğini, bir çivi dahi getirmediğini de aktarmıştır.¹⁴¹

Kıbrıs'ta 104 gün kalan Yaşar Doğan da kendisinin hiç izin kullanmayıp 1 ay fazladan askerlik yaptığını ifade etmiştir. Yaşar Doğan Kıbrıs'ta 3,5 ay kalmış, geri dönüşte önce Magosa Limanı'ndan gemilerle Mersin'e, oradan da Osmaniye'deki birliğine gelmiştir. Osmaniye'den de arabaya binerek kendi memleketine gelmiştir.¹⁴²

¹⁴⁰ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁴¹ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁴² Yaşar Doğan, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Uzun süre Kıbrıs'ta kalan ve tezkeresini de burada alan Fevzi Köse geri dönüş sürecini şu şekilde anlatmaktadır:

Ben tezkereyi Kıbrıs'ta aldım. Toplam 16 ay kaldım. Kıbrıs'ta bulunduğumuz yerden önce Girne'ye, oradan da feribotla Mersin'e geldik. Tezkeremi aldığım için birliğime geri dönmedim. Mersin'den taksi tutup Ankara'ya geldim.¹⁴³

Kıbrıs'taki ilk tezkerecilerden biri olan Arif Bostancı da konuyla ilgili olarak şunları aktarmaktadır:

3 Kasım 1974 tarihinde Kıbrıs'ta terhis oldum. İlk devreydik biz. Magosa'dan 2 bin asker İskenderun'a geldik. Sivil halk bizi çok iyi karşıladı. Komutan gemiye çıkıp bizi selamladı. 2 bin asker sağ ol çekince denizden büyük bir yankı geldi. Oradan elbiselerimizi giydik, sen sağ ben selamet.¹⁴⁴

Kıbrıs'ta tezkere almayan, geri dönüşte Türkiye'de askerlik görevine devam eden Nefat Köksal geri dönüşleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

Bize, Kıbrıs'ta kalmak isteyenlere mesleği neyse o şekilde iş verilecek, kalmak isteyen burada kalabilir dediler. Bizim bölük 170 kişiydi, sadece 1 kişi Kıbrıs'ta kaldı. Dönüşte bizi arabalarla Magosa Limanına getirdiler. Buradan gemilerle Mersin'e indik. Bizi karşılamak için herkes oradaydı. Yürüyüş yapıldı, marşlar söylendi.

¹⁴³ Fevzi Köse, 01-04-2011 Tarihinde Samsun'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁴⁴ Arif Bostancı, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

Kıbrıs'tan döndükten sonra Kayseri'ye geldik. Burada da yaklaşık 8-9 ay askerlik yaptım ve sonra terhis oldum.¹⁴⁵

Kendisiyle yapılan görüşmede Hasan Öztürk geri dönüş süreci hakkında şu bilgileri vermektedir:

Askere 53'e 2 tertip gitmişim. Askerlik 20 aydı. Ben hiç izin kullanmadan askerliği bitirdim. 25-26 Şubat 1975 tarihine kadar Kıbrıs'ta kaldım. Orada terhis oldum. Osmaniye'ye geri dönmedim. Önce gemilerle Mersin'e indik. Gemilerle geldiğimizde halk tezahürat yapıyordu. Aslında biz 10.000 asker bir anda terhis olduk. Ama tabi 10.000 askeri Kıbrıs'a yerleştirmişleri. Önce bizim yerimiz dolduruldu sonra da biz terhis olduk. Mersin'e indikten sonra herkes memleketine gitti. Tabur komutanım Kıbrıs'ta kalmamı istemişti. Buradan 80 dönüm arazi veriyorlar, limon bahçeleri falan var kal dedi. Askere giderken çocuğum vardı bu yüzden komutana Ada'yı bağışlasanız gözümde yok komutanım dedim. Ama tabi orada kalan arkadaşlarımız oldu.¹⁴⁶

Kıbrıs'ta terhis olan Fahri Çamur yaşadıklarını ve hissettiklerini şu şekilde dile getirmektedir:

20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a gittim, 3 Temmuz 1975 tarihinde geri döndüm. Kıbrıs'ta 11 ay 10 gün kaldım ve orada terhis oldum. 3 Temmuz sabahı sivil olarak hazır beklememiz istendi. O sabaha kadar

¹⁴⁵ Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁴⁶ Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

tüfekli, tesisatlıydık. Akşam 6'da depolar açıldı. Tek tek bütün silahlarımızı ve askeri elbiselerimizi teslim ettik. Hiç unutmuyorum, o gece sabaha kadar uyumadım. 12 saat boyunca nöbeti geçirebiliyorduk ama o gece sabah olmadı. Bahçede gezdik tozduk. Sabah askeri revo geldi. O zaman Köndemen cephesindeydik. Buradan revolarla Magosa'ya geldik. Ardından yolcu gemisiyle Mersin'e indik. Daha sonra da Samsun'a geldim.¹⁴⁷

Jandarma Komando Astsubayı olarak görevli olan Süleyman Yaşar Ünlüer de geri dönüş süreci ve sonrası hakkında şu bilgileri vermektedir:

Kıbrıs'ta 6 ay kaldık. 6 ay sonra değiştirilmek üzere emir geldi. Kurayla aramızda kim gidecek kim kalacak belirledik. Biz de ilk gidenlerden olduk. Hatta ben dış görevdeyken Jandarma Bölük Komutanlığı'ndan bir subay isim listesi yapmış. Herkesin istediği yeri yazmış. Beni de arkadaşlar İstanbul diye yazdırmışlar. Ben de böylece İstanbul'a atandım. Ada'dan bizi gemiyle Mersin'e getirdiler. Oradan Batman'a gittik. Çoluk çocuk, eşyalarımız oradaydı. Eşim de öğretmen olduğu için onun da tayinini yaptırdık. O şekilde İstanbul'a taşındık. Üsküdar'da Topbaşı Cezaevi'ne atanmıştım. Orada 3 sene kaldım. İstanbul'dan sonra sırasıyla Diyarbakır, Van ve Uşak'ta görev yaptım. Uşak'ta iken de emekli oldum.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁴⁸ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Çıkarma gemisinde görevli olan Hakkı Atamer Tavsels de Kıbrıs'tan dönüşleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

Kıbrıs'tan dönerken 15 aylık askerdim. Kıbrıs'tan eski bölge olan Mersin'e döndüm. Orada 1 ay kaldık. Daha sonra bizi İzmir Foça'ya gönderdiler. Orada 2 ay kaldık. Ardından Çanakkale'ye geldik. En son burada Eceabat bölgesinde kaldık. Merkeze döndüğümüzde de tezkeremi aldım.¹⁴⁹

Görüldüğü gibi Kıbrıs'a giden askerlerin bölgede kaldıkları süreler değişiktir. Dönüşlerde kullanılan araçlar da Ada'ya iniş yöntemlerinden farklıdır. Mesela Hava İndirme Tugayı bölgeye uçaktan atlamışlardır ama geri dönüşte bu kişiler uçakla dönmemiş gemilerle Türkiye'ye getirilmiştir. Yine havadan atma yöntemiyle Kıbrıs'a inen askerler de geri dönüşlerinde helikopterler yerine gemileri kullanmışlardır. Askere alınış tarihleri farklı olduğundan dolayı da tezkere tarihleri farklı olmuş, kimi Kıbrıs'ta terhis olurken kimisi de kalan askerlik görevini tamamlamak üzere Türkiye'deki birliğine dönüş yapmıştır.

1.2. Gazilerin Sosyal ve Ekonomik Durumları

Samsun'da görüştüğümüz Kıbrıs gazilerinin çoğunluğu ilkokul mezunudur. Yine çoğunun ailesi çiftçidir. Gazilerimizin biyografilerini verdiğimiz bölümde de belirtildiği gibi ailesi çiftçi olan gazilerimizin bazıları özellikle askerden önce çiftçilikle uğraşmışlardır. Ancak baba mesleğini yapmayan ve başka işlerde çalışan gazilerimiz de

¹⁴⁹ Hakkı Atamer Tavsels, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

vardır. Örneğin ailesi çiftçi olan Arif Bostancı askerden önce baba mesleğini yapmamış, bunun yerine oto tamircisi olarak çalışmıştır. Fakat askerden döndükten sonra baba mesleğine dönerek tarım ve hayvancılıkla uğraşmıştır.¹⁵⁰ Yine aynı şekilde babası çiftçi olan Hasan Öztürk de oto tamirciliği ile uğraşmıştır. Askerlik görevi bittikten sonra 2-3 yıl kadar şoförlük yapmış ardından Bafra Tekel Fabrikası'na girerek 20 yıllık görevinin ardından 1997 yılında emekli olmuştur.¹⁵¹

Gazilerimizden sadece Aynur Gökçek ve Süleyman Yaşar Ünlüer yüksek öğrenimlerini tamamlamışlardır. Aynur Gökçek iki yıllık yüksekokul mezunudur ve kendisi askeri hemşiredir. Kıbrıs'a da bu görevle gitmiştir. Geri döndükten sonra da aynı görev yaptığı Samsun Askeri Hastanesi'ne gelmiş ve burada başhemşireliğe atanmıştır. Bu görevinden de emekli olmuştur.¹⁵² Süleyman Yaşar Ünlüer de Jandarma Astsubay Okulu mezunudur ve Kıbrıs'a da bu görevle gitmiştir. Kıbrıs'tan döndükten sonra değişik şehirlerde görevine devam etmiş, 1993 yılında da emekli olmuştur.¹⁵³

Lise mezunu olan gazilerimiz Hakkı Atamer Tavselsel, Ahmet Diril ve Fahri Çamur'dur. Hakkı Atamer Tavselsel Erkek Sanat Enstitüsü mezunudur. Askerlik görevinin tamamladıktan sonra Yol Su Elektrik Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başlamış, bu görevinin ardından Köy Hizmetleri'ne girmiş ve buradan da 2004 yılında emekli olmuştur.¹⁵⁴ Ahmet Diril, Endüstri Meslek Lisesi mezunudur. Askerlik sonrası Kıbrıs

¹⁵⁰ Arif Bostancı, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵¹ Hasan Öztürk, 10-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵² Fatma Aynur Gökçek, 02-04-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵³ Süleyman Yaşar Ünlüer, 20-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵⁴ Hakkı Atamer Tavselsel, 21-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

Barış Harekâtı'na katılan lise mezunlarına tanınan üniversiteye sınavsız giriş hakkından maddi imkânsızlıklar dolayısıyla yararlanamamış ve Karadeniz Bakır İşletmeleri fabrikasında çalışmaya başlamıştır. Ahmet Diril emekli olduktan sonra başladığı Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Başkanlığı görevine halen devam etmektedir.¹⁵⁵ 1971 yılına liseyi bitiren Fahri Çamur bir dönem vekil öğretmenlik yapmış ardından 1972 yılına girdiği sınavı kazanarak Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü'nde memur olarak çalışmaya başlamıştır. Askerlik sonrası da aynı görevine devam etmiştir. 1977 yılında aynı dairede çalıştığı Seval Hanımla evlenmiştir. 28 yıl bu görevde çalıştıktan sonra özeleştirme dolayısıyla emekli olmuştur. 2001 yılında da bir inşaat şirketinde işe başlayan Fahri Çamur halen bu görevini sürdürmektedir.¹⁵⁶

Ortaokul mezunu olan gazilerimizden İsmail Alkan askerlik görevinden sonra ticaretle uğraşmıştır.¹⁵⁷ Ortaokul mezunu diğer gazimiz Rahmi Şahin ise askerden sonra bir müddet tarım ve hayvancılıkla uğraşmış, ardından TEKEL fabrikasına girerek buradan emekli olmuştur. Halen Bafra Lengerli Köyü Muhtarlığı ve Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Başkanlığı görevlerini sürdürmektedir.¹⁵⁸

Gazilerimizden Ahmet Yayla ise ailesinin ekonomik durumunun yeterli olmadığı için yeterli eğitim alma fırsatı bulamamıştır. Bu yüzden kendisi küçük yaşta ekmek fırınlarında çalışmak zorunda kalmıştır. Askerden döndükten sonra da yine fırınlarda çalışan Ahmet Yayla bu meslekten emekli olmuştur.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵⁶ Fahri Çamur, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵⁷ İsmail Alkan, 28-02-2011 Tarihinde Bafra'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁵⁸ Rahmi Şahin, 06-01-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁵⁹ Ahmet Yayla, 26-12-2010 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

Gazilerimizin genel ekonomik durumlarını değerlendirecek olursak Yaşar Doğan dışında tüm gazilerimiz emeklidir. Sadece Yaşar Doğan emekli olamamıştır. Ancak kendisi diğer tüm gazilerimiz gibi gazi şeref aylığı almaktadır.¹⁶⁰

Nazım Bektaş askerlik sonrasında belli bir müddet garsonluk yapmış, daha sonra kendi lokantasını açmıştır. Ancak sonrasında burayı kaparak tekrar garsonluk yapmaya başlamış ve bu meslekten de emekli olmuştur.¹⁶¹

8 kardeş olan Mahmut Uysal askerlik görevi öncesinde herhangi bir işte çalışmamıştır. Askerlik görevi bittikten sonra 3 yıl esnaflık yapmış ardından orman muhafaza memuru olarak 38 yıl çalışmıştır. Bu görevinden de emekli olmuştur.¹⁶²

Nefat Köksal askere gitmeden önce babasının yanında hem çiftçilik yapmış, hem inşaatlarda çalışmış hem de kendi at arabası dükkânlarında çalışmıştır. Askere gitmeden önce evlenen Nefat Köksal, askerlik sonrasında inşaat işlerine devam etmiştir. Daha sonra da inşaat ustası olmuştur.¹⁶³

Kendisiyle görüşme fırsatı bulduğumuz Harun Saat de askerlik görevini tamamladıktan sonra değişik fabrikalarda işçi olarak çalışmıştır. 25 yıllık çalışma hayatından sonra 2000 yılında emekli olmuştur. 2002 yılından bu yana da Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Başkanlığı görevini yürütmektedir.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Yaşar Doğan, 24-02-2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁶¹ Nazım Bektaş, 30-11-2010 Tarihinde Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁶² Mahmut Uysal, 10 – 02 – 2011 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Bafra Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

¹⁶³ Nefat Köksal, 25-01-2011 Tarihinde Havza'daki Kendi Evinde Yapılan Görüşme.

¹⁶⁴ Harun Saat, 25-11-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Havza Temsilciliği Binasında Yapılan Görüşme.

1.3. Gazilerin Bugünkü Duygu Ve Düşünceleri

Kıbrıs gazilerimizin bugünkü duygu ve düşüncelerini, gazilerimiz adına Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Başkanı Ahmet Diril'den naklederek aktarıyoruz.

Yaptığımız görüşmede Ahmet Diril, Kıbrıs Türk halkının bir asimilasyona doğru gittiğini ve kendilerinin bu durumdan pek de memnun olmadıklarını ifade etmektedir. Özellikle yeni yetişen nesile seslenen Diril, duydukları üzüntüyü şu şekilde dile getirmektedir:

Türk askerinin o gün gösterdiği direnci, verdiği 498 tane şehidi unutmuş görünüyorlar. O 498 tane aslanlar gibi şehidin, o kara toprağın bağrında kanlı elbiseleriyle yatan değerli kardeşlerimizin, o ana kuzularının unutulmaması gerek. Bunu çok görüyoruz, hatta onurumuz bile kırılıyor. İnciniyoruz. Kıbrıs halkının, bu kanla kazanılmış vatan topraklarının kıymetini çok iyi bilmesi gerektiğini söylemek istiyorum.

Savaş psikolojisinin ağır geçtiğini, topluma uyum sağlamada ve eski duruma gelmede gazilerin sıkıntı yaşadığını dile getiren Ahmet Diril, hala o ruh halini üzerinden atamamış arkadaşlarının olduğunu belirtmektedir. Ahmet Diril, Türkiye'de yaşamış olmanın beraberinde bir bedeli de getirdiğini ifade ettikten sonra konuşmasına şu şekilde devam etmektedir:

Aslında bazı arkadaşların rehabilite edilmeleri gerekirdi. Hiç olmazsa senede bir kere belli tedavileri almaları gerekirdi. Ama buna emek vermiş, can vermiş insanların kıymetinin az bilindiğine

inanıyorum. Bugün zannediyorum Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmış 33.000 gazi var. 17 – 18.000 de Kore gazimiz var. Bunların kıymetinin bilinmesi lazım. Yine devletimiz sağ olsun belli yasalarla elinden geldiği kadar bize destek oluyor. Ama yeni yetişen nesillerin, okullarda özellikle de üniversitede okuyan öğrencilerin, savaşları birinci dereceden yetkili ağızlardan iyi öğrenmesi gerek. Bunlar kitaplarda yazıldığı gibi değil, çok farklı. Bugün ne kadar tarih kitabı okursanız okuyun, Çanakkale'ye gitmeniz birçok şeyin farklı olduğunu gösterecektir.

Ahmet Diril son olarak, Samsun Muharip Gaziler Derneği'nin çalışmalarından bahsetmektedir. Buna göre; bütün gaziler ve eşleri kayıt altına alınarak sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan destek olunmaya çalışılmaktadır. Üniversitede okuyan gazi çocuklarının da bazı problemleri de dernek tarafından çözülmüştür. Örneğin üniversitede okuyan bir gazi çocuğu ister birinci öğretim ister ikinci öğretim olsun harç ücreti ödememektedir. Bunun yanında gazi çocuklarının yurt sorunları da çözülmüştür. Ayrıca geri ödemesi olmayan başbakanlık bursu da bütün gazi çocuklarına verilmektedir. İlkokuldan sonra ortaöğretim ve lisede okuyan gazi çocuklarının tamamı da ücretsiz olarak dershaneye gönderilmektedir ki bu çocukların sayısı da yüzden fazladır.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Ahmet Diril, 16-12-2010 Tarihinde Muharip Gaziler Derneği Samsun Şubesi Binasında Yapılan Görüşme.

SONUÇ

Çalışmamızın temelini oluşturan Kıbrıs Barış Harekatı hakkında şimdiye kadar yapılmış çalışmalara bakıldığında, tarihçilerin sözlü tarih çalışması üzerine yeteri kadar eğilmediği görülecektir. Bu tip çalışmaların olmaması da konuya belirli bir mesafeden daha fazla yaklaşılmasına sebep olmuştur. Bu çalışmada Kıbrıs Barış Harekâtı'nın bizzat harekâta katılanlar tarafından anlatılması olaylara farklı bir açıdan bakılmasını sağlamıştır. Bu sayede Kıbrıs Barış Harekâtı'nı bizzat cepheden izleme fırsatı doğmuştur. Yine bu çalışmada, yapılan diğer çalışmalarda değinilmeyen, değinilse bile yeteri kadar üzerine düşülmeyen bir konu olan harekâta katılan askerlerin kişisel olarak yaşadıkları zorluklara da değinilmiştir.

Gazilerimizin verdiği bilgilere göre bazı birliklerde Kıbrıs'a gönderilecek olan askerlerin seçilmesinde gönüllülük esas alınmıştır. Komutanlar askerleri kendi birliklerinde toplayarak Kıbrıs gitmek isteyip istemediklerini sormuşlar, gitmek istemeyenler bunu ifade ederek çekilmişlerdir. Ancak bazı askerlere böyle bir seçme hakkı verilmemiştir. Örneğin; Kayseri Hava İndirme Tugayı askerlerine derhal hazırlık yapmaları konusunda emir verilmiş, Kıbrıs'a gitmek isteyip istemedikleri sorulmamıştır.

Gazilerimizde yaptığımız görüşmelerde anlaşılan odur ki, gazilerin birçoğu Kıbrıs Barış Harekâtı başladığı zaman genel durumdan habersizdir. Tabi bu durumun sebeplerinden biri de o dönemde şimdiki kadar çok televizyon, radyo, internet v.b. gibi çeşitli haberleşme araçlarının olmayışıdır. Bu sebeple gaziler kendilerine söylendiği kadarını öğrenebilmişlerdir. Kıbrıs'a gönderilen askerlere ilk etapta bir harekâta katılacakları söylenmemiş, Kıbrıs'a güvenliği kontrol etmek amacıyla gönderildikleri söylenmiştir. Ancak Mersin'de toplandıığında durum açıklanmış ve askerler durumdan

haberdar edilmişlerdir. Kıbrıs'a gittiklerinde bir çatışma ortamına gireceklerini öğrenen gazilerde, nasıl bir durumla karşılaşacaklarını bilmemelerinden kaynaklanan bir telaş hali doğmuştur. Çünkü daha önce hiç gitmedikleri ve birçoğunun da bilgi sahibi olmadıkları bir yere giderek mücadele edeceklerdir.

Yaptığımız görüşmelerde gazilerden alınan bilgilere bakıldığında, Kıbrıs'a çıkmayı başaran askerler burada birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Örneğin paraşütle bölgeye inen askerler, yanan buğday tarlalarının içine düşmüşlerdir. Bu sebepten bazıları yolunu kaybetmiş ve toplanma bölgesine gecikmeli olarak ulaşabilmişlerdir. Diğer yandan deniz yoluyla gönderilen askerlerin Ada'ya çıkar çıkmaz kendilerinden önce çıkan askerlerin şehit düştüklerini görmeleri de onları endişeye düşürmüştür. Fakat buna rağmen görevlerini yerine getirmeleri konusunda hiçbir şekilde tereddüde düşmemişlerdir.

Gazilerin verdiği bilgilere göre; Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında yaşanan çatışmalar harekâtın ikinci gününde yoğunlaşmıştır. Üçüncü günün ardından ateşkes ilan edilmesine rağmen cephede çatışmalar devam etmiştir. Bunun sebebi de Rumların durmak bilmeyen saldırılarıdır. Ateşkes döneminde Rumlar saldırıya devam ettikleri için doğal olarak Türk askeri de karşılık vermiştir. Yani gerçekte bir ateşkestense söz etmek pek mümkün değildir. 14 Ağustos tarihinde başlayan ikinci harekâta, ilk harekâta olduğu kadar şiddetli çarpışmalar yaşanmamıştır. Ateşkes ilan edilinceye kadar askerler bölge taraması yaparak devam etmişlerdir. İkinci harekât sırasında şiddetli çatışmaların olmamasının sebebi de gazilerin ifadelerine göre, Rumların topraklarını terk ederek kaçmalarıdır.

Gazilerimiz savaş şartlarının doğal sonucu olarak Kıbrıs'ta bazı zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu zorluklardan biri olan beslenme konusu üzerinde de gazilerimiz özellikle durmuşlardır. Verdikleri bilgilere göre; Kıbrıs'a gönderilirken kendilerine gıda ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli konserve yiyecekler ve peksimet gibi malzemeler verilmiştir. İhtiyaçlarını bir süre bu gıda maddeleriyle gideren gaziler, daha sonra beslenme yönünden sıkıntı çekmeye başlamışlardır. Harekat sürecinde belirli aralıklarla dağıtılan bisküvilerle idare etmeye çalışmışlardır. Tabi beslenme konusunda sıkıntı yaşayan askerler karada bulunan askerler olmuştur. Gemide bulunan askerlerin bu yönden sıkıntıları olmamıştır. Çünkü özellikle savaş gemilerinde yaklaşık 3 ay karaya ayak basılmasa dahi yetecek kadar gıda maddesi vardır.

Türk askeri Kıbrıs'a çıktıktan sonra, kendine verilen emirleri harfiyen uygulamıştır. Askerlere verilen emirler arasında belki de en önemlisi karşıdan ateş gelmedikçe ateş etmemektir. Bu emir Rumların yıllardır Kıbrıs'ta Türklere karşı uyguladıkları katliamlara rağmen verilmiştir. Bu durum Türk askerinin göstermelik değil gerçekten de Ada'ya barış için girdiğinin göstergesidir. Kıbrıs Barış Harekâtı devam ederken de Rumların çeşitli katliamlarıyla karşılaşılmıştır ki bazı askerler bunlara bizzat şahit olmuştur. Türk askeri bu olayları bilmesine hatta bizzat şahit olmasına rağmen bile emir dışı hareket etmeyerek herhangi bir katliama ve sebepsiz öldürmeye girişmemiştir. Bugün Kıbrıs hala tartışılan bir konudur. Hâlbuki tarihsel sürece bakıldığında anlaşmazlık ıkaranaının sadece Rumlar olduğu çok açık bir şekilde görülecektir. Ancak bu durumu görmek istemeyen emperyalist devletler her durumda Türkleri haksız çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Son dönemdeki Kıbrıs'la alakalı tartışmalar arasına Türk askerinin işgalci olarak girdiği de eklenmiştir. Yaptığımız görüşmelerden de anladığımız kadarıyla bu tartışmalar harekâta katılan gazilerin onurunu kırmaktadır. Soydaşlarının katliamlara uğramasını engellemek için Ada'ya girmiş olmalarına rağmen bizzat soydaşları tarafından haksız ithamlara uğramaktadırlar. Bizzat Kıbrıs'taki Türklerin küfürlü pankartlar açarak Türk askerini işgalci olarak göstermesini anlamak mümkün değildir. Bu insanların Kıbrıs'ın geleceği için gösterdikleri çabanın samimiyetine inanmak da mümkün değildir. Daha Kıbrıs Barış Harekâtı devam ederken bile bazı bölgelerdeki Kıbrıslı Türklerin olumsuz tavırları görülmüştür. Elbette ki bu tavırlar gazileri olumsuz etkilemiştir. Fakat diğer bölgelerde kendilerine duyulan saygıyı gören askerler amaçlarından sapmadan barış harekâtını tamamlamışlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtı'na Samsun'dan katılan yirmi gazimizle yaptığımız görüşmelerin neticesinde anlaşılmıştır ki kendileri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki katkılarından dolayı son derece mutludurlar. Kendilerine karşı yöneltilen haksız ithamlara rağmen katıldıkları barış harekâtını gururla anlatabilmektedirler. Fakat yine de kendilerine gereken saygının gösterilmediğini ve kendilerinin yeteri kadar anlaşılmadığını düşünmektedirler. Bunun için herkesin çevresinde bulunan gazileri ziyaret etmesi ve onların yanında olduklarını göstermesi gerekir. Gazilerimizin hepsi de ziyarete giden insanlara tüm yüreklerini açarak samimi duygularla yaklaşmaktadırlar.

KAYNAKÇA

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.)

B.C.A., 030-0-018-001-002-317-47-6

B.C.A., 030-0-018-001-002-317-47-12

B.C.A., 030-0-018-001-002-317-47-8

Sürelî Yayınlar

(18 Temmuz 1974). **Milliyet Gazetesi.**

14 İlde Sıkıyönetim İlan Edildi.(20 Temmuz 1974). **Milliyet Gazetesi.**

Ankara Müdahale Gereği Üzerinde Duruyor. (17 Temmuz 1974). **Milliyet Gazetesi.**

Başbakan İnönü'nün Mesajı. (Basım yeri ve yılı yok). **Kıbrıs.** Bahadır Güdek (Editör).

Cumhurbaşkanı Gürsel'in Mesajı. (Basım yeri ve yılı yok). **Kıbrıs.** Bahadır Güdek.

(Editör)

Darbeciler EOKA'cı Sampson'u C. Başkanı İlan Etiler. (16 Temmuz 1974). **Milliyet**

Gazetesi.

Ecevit: Bu Bir Yunan Müdahalesidir. (16 Temmuz 1974). **Milliyet Gazetesi.**

Ecevit: Temasların Gereği Kalmadı. (19 Temmuz 1974). **Tercüman Gazetesi.**

Erdemli Sahiline Yığınak Yapıyoruz. (19 Temmuz 1974). **Tercüman Gazetesi.**

Kıbrıs'a Çıktık. (20 Temmuz 1974). **Milliyet Gazetesi**.

Kıbrıs'tayız. (20 Temmuz 1974). **Tercüman Gazetesi**.

Mehmetçik Kıbrıs'ta. (20 Temmuz 1974). **Hürriyet Gazetesi**.

TBMM Bugün Kıbrıs İçin Toplanıyor. (18 Temmuz 1974). **Tercüman Gazetesi**.

Türk Ordusu Kıbrıs'ta. (20 Temmuz 1974). **Cumhuriyet Gazetesi**.

Yeni Başkan Samson Kimdir. (16 Temmuz 1974). **Hürriyet Gazetesi**.

Araştırma ve İnceleme Eserler

AÇIKGÖZ, S. (2006). **Kıbrıs Barış Harekatı (20 Temmuz 1974)**. Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

AKALIN, H. (2002). **İnfaz Yeri Kıbrıs Tarih: 19 Ağustos 1974**, Ankara: Ümit
Yayıncılık.

AKGÜN, S. (2010). Yer altı Örgütü Olarak Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Analizi.
Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi, S. 4.

ALASYA, H. F. (1964). İngilizler İdaresinde Kıbrıs'ta Tatbik Edilen Politika. **Kıbrıs ve
Türkler**. Ankara.

ALASYA, H. F. (1964). Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Sonra Makarios'un
Hareket Hattı. **Kıbrıs ve Türkler**. Ankara.

ALASYA, H. F. (1983). Kıbrıs Türk Barış Harekatı. **VIII. Türk Tarih Kongresi, C. 3.**
Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ALASYA, H. F. (1989). Atatürk'ün Kıbrıs'a Bakışı ve Türk Toplumunun Özgürlük
Mücadelesi. **IX. Türk Tarih Kongresi, C. 3.** Ankara: Türk Tarih Kurumu
Yayınları.

ALASYA, H. F. (1991). Türk Dünyasındaki Gelişmeler Işığında Tarihi Perspektiften
Kıbrıs. **Kıbrıs'ın Dünü – Bugünü Uluslar Arası Sempozyumu.** Gazi Mağusa.

ALASYA, H. F. (1992). **Tarihi Perspektiften Kıbrıs Meselesi.** Ankara: Türk Tarih
Kurumu Basımevi.

ALTUNBAŞ, Z. (2010). **Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Vatan Gazetesinde
Kıbrıs Sorunu (1954 - 1974). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Yüzüncü Yıl
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Van.

ARTUÇ, İ. (1989). **Kıbrıs'ta Savaş ve Barış.** İstanbul.

AYABAKAN, L. (2007). **Fatin Rüştü Zorlu'nun Hayatı ve Kıbrıs Meselesi,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Kars.

BADAY, G.(2009). **1974 Kıbrıs Barış Harekatı ve Kars – Ardahan Kıbrıs Şehitleri
ve Gazileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Kafkas Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Kars.

BANOĞLU, N. A. (1974). **Kıbrıs Dosyası.** İstanbul: Kervan Yayınları.

- BİNATLI, H. (1989). Birinci ve İkinci Cenevre Görüşmeleri. **IX. Türk Tarih Kongresi, C. 3**, , Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- BİRAND, M. A. (1980). **30 Sıcak Gün**. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- BOZKURT, İ. (Aralık 2009). Tarihin Seyrini Değiştiren Bir Direniş Örgütü Türk Mukavemet Teşkilatı. **Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi**, S. 2.
- CANKUT, A. (2006). **Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi (Türk Mukavemet Teşkilatı ve Faaliyetleri)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- CERRAHOĞLU, Z. Y. (1998). **Birleşmiş Milletler Götetiminde Kıbrıs Sorunu İle İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968 – 1990)**. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÇAY, A. (1989). **Kıbrıs'ta Kanlı Noel – 1963**. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ÇETİNER, A. C. (2007). **Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Kara Muharebeleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- ÇİVİ, H. (2004). Kıbrıs'ın Dünü ve Bugünü., H. Doğan ve F. Akyıldız. (Editörler). **Kıbrıs ve Ulusal Birlik Paneli**. Malatya.
- DEMİR, N. (2005). Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Elazığ.
- DENKTAŞ, R. R. (1966). **12'ye 5 Kala Kıbrıs**, Ankara.

- DUMAN, S. (Aralık 2009). Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık Mücadelesinde Milli Bir Teşkilat TMT. **Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi. S. 2.**
- EGELİ, S. (1991). Cinayetlerle Yıkılan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti. **Kıbrıs'ın Dünü – Bugünü Uluslar Arası Sempozyumu**, Gazi Mağusa.
- EMİRCAN, M. S. (2007). **Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır.** E. Fehim. (Editör). Ankara.
- ERİM, N., YETKİN, N., BEKATA, H. O., KARAKURT, E. M. (Aralık 1965 – Ocak 1966). **Kıbrıs Konusunda CHP'nin Görüşleri.**
- EVCİL, C. (1999). **Yavru Vatan Kıbrıs'ta Zaferin Hikayesi**, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- FIRAT, M. M. (1997). **1960 – 71 Arası Türk Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu**, Ankara.
- GAZİOĞLU, A. C. (1986). **Kıbrıs Sorunu ve Bağımsızlık.** Lefkoşa.
- GAZİOĞLU, A. C. (1998). **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III. Enosise Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik.** Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP).
- GAZİOĞLU, A. C. (2001). Kıbrıs Sorunu, Ortaklık Cumhuriyeti ve AB Üyeliği Girişimlerinin Siyasi ve Hukuki Yönleri., A. Ahmetbeyoğlu ve E. Afyoncu (Editörler). **Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi**, İstanbul.
- GAZİOĞLU, A. C. (2003). **Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları ve Ortaklığın Sonu 1960 1964**, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP).

- GİBBONS, H. S. (2003). **Kıbrıs'ta Soykırım**. Ankara.
- GÖKHAN, M. R. (2008). **Kıbrıs'ta Rum Katliamları**. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- GÜLER, Y. (2004). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi. **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1.
- HACEK, Y. (2005). **Öncesi ve Sonrasıyla Türkiye'nin Kıbrıs Üzerindeki Garantörlük Hakkı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- İSMAİL, S. (1988). **20 Temmuz Barış Harekatının Nedenleri Gelişimi Sonuçları**. İstanbul: Kastaş Yayınları.
- İSMAİL, S. (1989). **1974 Öncesi 1974 Sonrası**. Aralık: Kastaş Yayınları.
- İSMAİL, S. (1991). İngiliz Yönetiminin İlk 50 Yılında Türk – Rum İlişkileri. **Kıbrıs'ın Dünü – Bugünü Uluslar Arası Sempozyumu**. Gazi Mağusa.
- KASAPOĞLU, M. C. (2008). **Kıbrıs'ta Yerel Bir Mukavemet Örgütü Olarak Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KESER, U. (2006). Kıbrıs Barış Harekatı ve Asil Türk Askeri – 1. **Kıbrıs Mektubu**. C. 19, No: 4, Ankara.
- KESER, U. (2007) **Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1950 -1963)**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Kıbrıs Anayasası ve Kıbrıs'la İlgili Antlaşmalar.** (1969). İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayını.
- KOÇ, S. (2005). **Dünden Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar.** İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- KONUR, İ. (1946). **Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'taki Türk Eserleri.** Adana: Seyhan Basımevi.
- KUTALMIŞ, K. Ö., TEKAKPINAR, K. M. (1978). **Kıbrıs'ta 15 Temmuz Darbesinin Sebepleri ve Enosis.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını.
- LAPTALI, H. (2006). Kıbrıs'ta Bitmeyen Soykırım III. **Kıbrıs Mektubu**, C. 19, No 4. Ankara.
- MANİSALI, E. (2000). **Dünden Bugüne Kıbrıs.** Yeni Gün Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- MANİZADE, D. (1965). **Baştan Sona Kıbrıs Gerçeği.** İstanbul: İstanbul Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları.
- OLGUN, A. (Basım yeri ve yılı yok). **Kıbrıs Gerçeği 1931 – 1990.**
- ÖZEL, S. (2001). Birinci Dünya ve Milli Kurtuluş Savaşları İle Sonrasında Kıbrıs Türklerinin Genel Durumu., A. Ahmetbeyoğlu ve E. Afyoncu (Editörler). **Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi.** İstanbul.
- ÖZERSAY, K. (2002). **Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme.** Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- ÖZLER, A. B. (1959). **Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluş Anlaşmaları.** İstanbul.

- SAMANI, M. O. (2007) **Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi (1882-1931). Yayınlanmamış Doktora Tezi.** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SOLOMONİDOU, L. S. (1987). **Kıbrıs Günlüğü 1974.** Ankara.
- ŞAHİN, G. (2006). **Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Tercüman, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet Gazetelerinde Kıbrıs Sorunu (1954 - 1974). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- ŞAHİNLER, M. (1979). **Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti,** Paris – I Sorbonne Üniversitesi Siyasal Bilgiler D.E.S. Tezi, İstanbul.
- ŞAR, C. (2005). **British Policy Towards Cyprus And The Cyprus Question 1878-2005. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Department of International Relations Bilkent University, Ankara.
- TAMÇELİK, S. (1995). **Avrupa Topluluğu – Kıbrıs ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TANSU, İ. (1993). **Ashnda Hiç Kimse Uyumuyordu.** Ankara.
- TEKAKPINAR, K. (1989). 20 Temmuz 1974 Türk Barış Harekatı'na Yol Açan Nedenler. **IX. Türk Tarih Kongresi, C. 3.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- TERZİOĞLU, S. A. (Basım yılı yok). **Kan Gözyaşı ve Kıbrıs.** İstanbul: Kastaş Yayınları.

UÇAROL, R. (2001). Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı İngiltere'ye Devri (1878)., A. Ahmetbeyoğlu ve E. Afyoncu (Editörler). **Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi**. İstanbul.

UÇAROL, R. (2006). **Siyasi Tarih**. İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İ. H. (1995). **Osmanlı Tarihi, C. III**. Ankara.

YILDIZ, O., ARIKLI, G., (Aralık 2009 – Ocak 2010). Kıbrıs TMT Derneği Başkanı Yılmaz Bora İle Söyleşi. **Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi. S. 2.**

ZEKİ, V. (Basım yeri ve yılı yok). **Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi**.

EKLER

EK – 1

Nazım Bektaş

EK – 2

Harun Saat

EK – 3

Ahmet Diril

EK – 4

Fevzi Köse

EK - 5

İsmail Köksal

EK - 6

Şakir Cengiz

EK – 7

Rahmi Şahin

EK – 8

Ahmet Yayla

EK - 9

Süleyman Yaşar Ünlüer

EK - 10

Mahmut Uysal

EK – 11

Fahri Çamur

EK – 12

Nefat Köksal

EK – 13

Fatma Aynur Gökçek

EK – 14

Mehmet Koç

EK – 15

Yaşar Doğan

EK – 16

Hasan Öztürk

EK – 17

Arif Bostancı

EK – 18

İsmail Alkan

EK – 19

Hakkı Atamer Tavsell

EK – 20

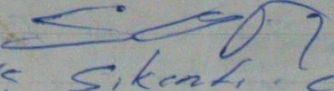

Hamit Semiz

EK - 21

20-7-1974
 Büyük Bir Türk Gençliğine
 Takdimden
 Sayın pek kıymetli
 Babacığım selâm eder
 Ellerinden Hürmetle Doya
 Doya öperim Babacığım
 Ben sizlere mektup yaz-
 mastım ve Kayseriden
 Sivillere attırdım Bir
 Sindi yarın Kayseriden sabah
 saat 6-7'da Sivil otobüs
 gelmişti tuşları onlarla Ha-
 reket ettik ve Sindi şu
 iki saat yarım yazdık
 da otobüsün içinde gaza-
 rum ve saat 2-ye gel-
 var ve Marsina orolarda
 size Deniz Kenarından
 otobüslerle hareket etme-
 Teyiz Baba Bir Arabanın
 içinde Siz orada Hadıçayır
 Nasıl derseniz Bizde
 Burada Arabaya içinde
 Her-15.20 dakikada Bilya-
 ın geliyor ve Rusya-
 sı diyata ve ulusu-
 mca Gümenerek Gidiyoru
 Babacığım Birim içi
 üzülmeğin 2 Cınaka
 dan orayı alt üst eder
 Birliklerimizize Döneriz

Nefat Köksal'ın Kıbrıs'a giderken ailesine gönderdiği mektup. s. 1.

mektubuma son veis-
 ken tekrar se hmeder
 Ellerinden geçer Bes.
 Vakit Namazda Hayırlı
 Dualarını Beklerim
 Babacığım şiddetli Hakkı-
 na Helâlet Bender yarı
 Helâl olsun Odem nerse
 Şahir şerhat mahşet
 Kerat Bekir Doha
 Bütün aklına gelmeyen
 ev cümlesine Selam
 eder Büyüklere ellerin
 Kızılların gözetin üzer
 ve Bütün Herkes Hakkını
 Helâl etsin Beninde Hakk
 tım yoktur ama varsa
 Benimde Hakkım kat
 kat Helâl olsun

 Hiç sıkıntı çekmeye
 lizim Bu vatan
 ferret gidersek
 vatan vjrvna
 gideriz
 Hazdi Hakkıncı Helâl
 edin Galınsaylığın
 Hoşçakalın

Nefat Köksal'ın Kıbrıs'a giderken ailesine gönderdiği mektup. s. 2.

EK - 22

Gazilerimize verilen gazi kimliğine bir örnek. (Ön Yüz)

Gazilerimize verilen gazi kimliğine bir örnek. (Arka Yüz)

ÖZGEÇMİŞ

03 Haziran 1984 tarihinde Samsun iline bağlı Havza ilçesinde doğdum. İlkokul birinci ve ikinci sınıfları Amasya iline bağlı Merzifon ilçesinin Kayadüzü kasabasında okudum. Daha sonra Havza'ya gelerek ilkokul eğitimimi Atatürk İlkokulu'nda tamamladım. İlkokuldan sonra girdiğim sınavı kazanarak Havza Anadolu Lisesi'ne kayıt yaptırdım. Toplamda yedi yıl bu okulda eğitim gördükten sonra 2002 yılında mezun oldum. 2005 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tarih Bölümüne kayıt yaptırmaya hak kazandım. 2009 yılında buradan mezun olduktan sonra yine aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisansa başladım.